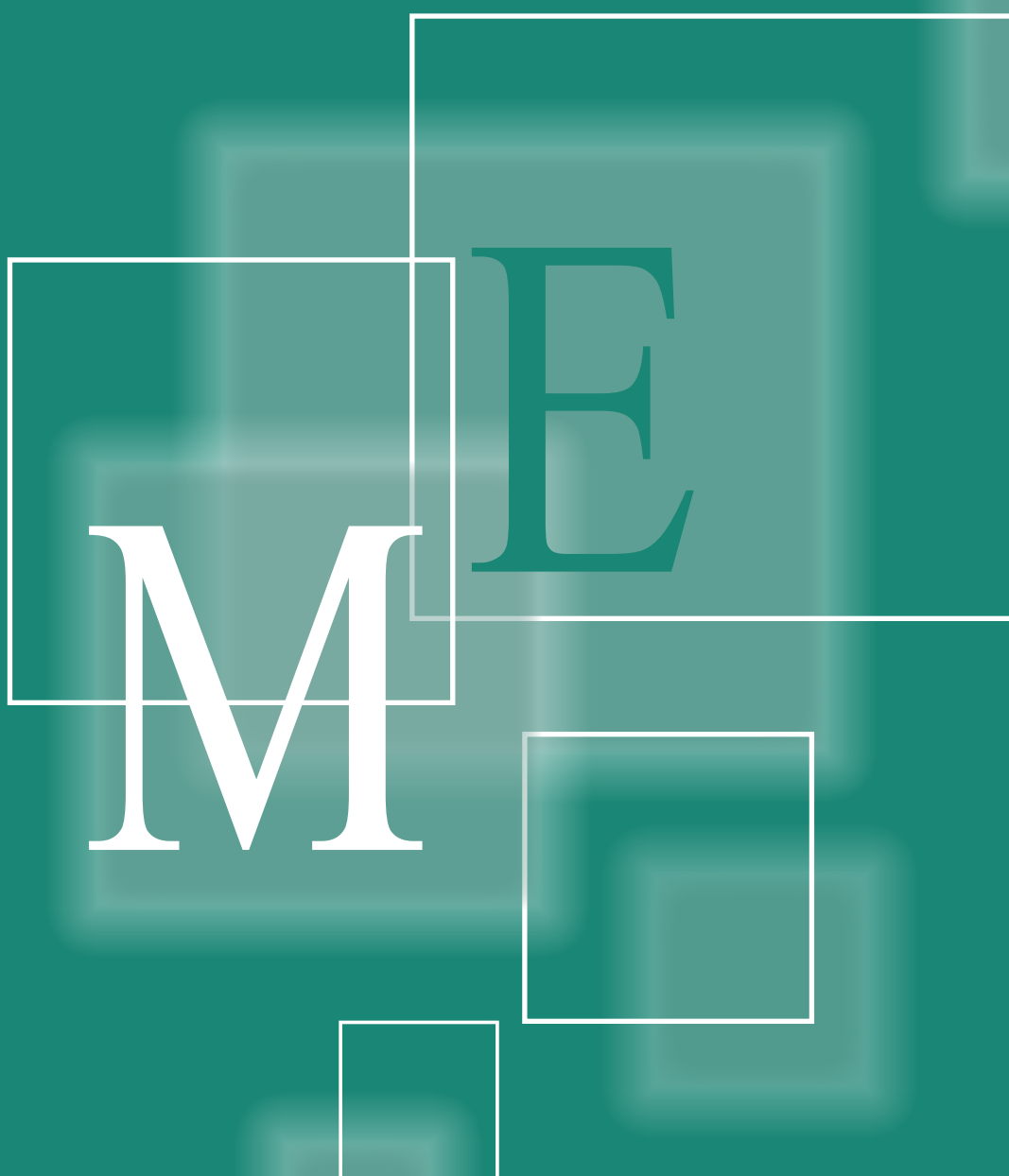

Monitorul Economic

analize și prognoze trimestriale

Numărul 19

Q 1 / 2010

Centrul de Politici Economice al IDIS "Viitorul"

Monitorul Economic

Analize și prognoze trimestriale

Numărul 19

Trimestrul 1, 2010

Acest produs apare cu suportul financiar al the Balkan Trust for Democracy. Pentru orice informație legată de acest raport, contactați Centrul Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, Coordonatorul produsului, Viorel Chivriga.

Adresa: MD-2005, Republica Moldova, Chișinău, str. Iacob Hancu, 10/1, IDIS „Viitorul”, pentru CPE;

Telefon: 37322-22-18-44, Fax: 37322-24-57-14

e-mail: viorel.chivriga@viitorul.org și me@viitorul.org

© IDIS Viitorul, 2009

Despre IDIS „Viitorul”

IDIS „Viitorul” este o instituție de cercetare neguvernamentală și neafiliată politic, cu scop ne-comercial din Republica Moldova, deținând calitatea de membru al câtorva rețele internaționale de politici publice. Misiunea sa este de a contribui la formarea unui mediu analitic independent ce ar stimula procesul democratic din Republica Moldova și de a consolida capacitățile societății civile în ceea ce privește participarea la procesul de formulare a politicilor și de monitorizare a guvernării.

Cercetarea economică la IDIS „Viitorul”

În cadrul IDIS „Viitorul” cercetarea economică și educația economică a publicului este efectuată de Centrul de Politici Economice (CPE). CPE este orientat spre analiza politicilor economice, spre educarea publică prin promovarea cunoștințelor economice și spre influențarea procesului de formulare a politicilor, oferind evaluări anticipatorii și integrate asupra unui segment larg de probleme economice.

Domeniile principale de cercetare economică

- Politicele macroeconomice (monetare, fiscale, comerciale);
- Dezvoltare și strategii antisărăcie;
- Competitivitate și analize sectoriale;
- Economie rurală și agrară;
- Economie publică (servicii sociale, infrastructura);
- Politici socio-economice (munca, venituri, sărăciei și inegalitate);
- Dezvoltarea tehnologică și inovațiile;
- Globalizarea și integrarea regională;
- Politici structurale și instituții economice;
- Politica economică a integrării europene.

Tipuri de servicii prestate

- Cercetare și design de politici economice;
- Propagarea cunoștințelor economice;
- Monitorizarea și alertarea asupra tendințelor economice curente;
- Oferire de consultații speciale.

Consiliul internațional

Consiliul național CPE este format din:

- Dumitru Moldovanu, doctor habilitat, profesor universitar, decan
Facultatea Relații Economice Internaționale, Academia de Studii
Economice din Moldova
- Natalia Burlacu, doctor habilitat, profesor universitar, șef catedră
Management și Marketing, Universitatea Liberă Internațională din
Moldova
- Wojciech Marchlewski, Expert, Asociația Experților în domeniul
Administrației Publice, Warsaw, Polonia
- Veaceslav Ioniță, Dr. în economie, conferențiar universitar, ASEM

.....

CPE depune toate eforturile pentru a asigura o calitate cât mai înaltă a cercetărilor sale economice. În cazul în care o persoană terță a suferit pierderi sau daune ca urmare a utilizării informației din publicațiile CPE, respectiva persoană nu poate să tragă la răspundere IDIS „Viitorul”, CPE, experții și consultanții IDIS „Viitorul” precum și membrii Consiliului internațional al CPE.

MULȚUMIRI

Acest număr al publicației *Monitorul economic: analize și prognoze trimestriale* fost efectuat de Centrul de Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. La elaborarea studiului au contribuit Igor Munteanu, Viorel Chivriga, Viorica Antonov, Viorel Dandara, Ion Perju, Corina Gaibu, Sergiu Gaibu, Onorica Banciu, Mariana Radov și Laura Bohanțov.

Datorăm mulțumirile noastre tuturor experților externi care au oferit comentarii deosebit de pertinente în legătură cu prezentul raport.

Monitorul Economic exprimă opiniile personale ale autorilor care pot să nu coincidă cu cele ale IDIS „Viitorul”. Oricare altă persoană terță, inclusiv IDIS „Viitorul” nu este responsabilă pentru concluziile prezentate în această publicație.

Centrul de Politici Economice al IDIS „Viitorul”

ACRONIME ȘI ABREVIERI

În prezenta publicație au fost utilizate următoarele acronime și abrevieri:

BASS – Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BERD – Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare;
BNM – Banca Națională a Moldovei;
BNS - Biroul Național de Statistică al RM;
BPN – Bugetul Public Național;
BS – Bugetul de Stat;
BUAT – Bugetele Unităților Administrative Teritoriale;
cca – circa;
CIS – Camera Înregistrării de Stat a RM;
CIS STAT – Comitetul interstatal de statistică a țărilor CSI;
CPE - Centrul de Politici Economice, IDIS „Viitorul”;
CSI – Comunitatea Statelor Independente;
DST - drepturi speciale de tragere, unitate utilizată de FMI pentru propriile tranzacții și operațiuni;
e – estimări;
ECE – Europa Centrală și de Est;
EUR - Euro;
FAOAM – Fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală
FMI – Fondul Monetar Internațional;
FNDR – Fondul Național pentru Dezvoltarea Regională;
H – jumătate a anului;
IFPS – Inspectoratul Fiscal Principal de Stat;
IPC - Indicele prețurilor de consum;
IPI – indicele volumului producției industriale, prețuri comparabile, %;
IPP – Institutul de Politici Publice;
IPPI – indicele prețurilor producției industriale, %;
ISD – Investiții străine directe;
ma – medie anuală;
MAIA – Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;
MDL – leul moldovenesc;
ME – „Monitorul Economic: analize și prognoze trimestriale”;
MEc – Ministerul Economiei;
MF – Ministerul Finanțelor;
MMPSF – Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
OIM – Organizația Internațională a Muncii;
OPEC - Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol;
p – prognoze;
p.p. – puncte procentuale.
PI pc – producția industrială, prețuri curente;
PI reală - producția industrială reală, prețuri comparabile;
PIB – Produsul Intern Brut;
PSRE – Programul de Stabilizare și Relansare Economică;
RDC – Regiunea de Dezvoltare Centru;
RDCH – Regiunea de Dezvoltare Chișinău;
RDN – Regiunea de Dezvoltare Nord;

RDS – Regiunea de Dezvoltare Sud;
RDT – Regiunea de Dezvoltare Transnistria;
RDUTAG – Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă
Găgăuzia;
Q – trimestru al anului;
rca – rata de creștere anuală (sfârșitul anului curent față de sfârșitul anului
precedent);
rmca – rata medie de creștere anuală;
rmsa - rata medie de schimb anuală;
SBGC – Sondajul Bugetelor Gospodăriilor Casnice;
SCERS – Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei;
SNDR – Strategia Națională de Dezvoltare Regională;
SUA – Statele Unite ale Americii;
SVRM – Serviciul Vamal al RM;
UE- Uniunea Europeană;
USD - dolar american;
VABind reală – valoarea adăugată brută reală în industrie, prețuri
comparabile;

CUPRINS

INDICATORII PRINCIPALI	8
REZUMAT	10
POLITICA	14
AGRICULTURA	24
BUSINESS	33
COMERȚUL EXTERN	40
PIAȚA MONETARĂ	46
FINANȚE PUBLICE	52
PREȚURILE	57
SITUAȚIA PE PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN MOLDOVA	60
DEZVOLTAREA REGIONALĂ	65
ECONOMIA MONDIALĂ	74
ANEXE STATISTICE	80

INDICATORII PRINCIPALI

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
Producția										
PIB, milioane MDL, prețuri curente	19 052	22 566	27 619	32 032	37 652	44 069	53 430	62 840	60 043	65 616
PIB / capita, USD, rmsa	408	459	549	721	812	890	1 229	1 694	1 461	1 540
PIB real, rca	6,1	7,8	6,6	7,4	7,5	4,8	3,0	7,2	-6,5	1,5
Producția industrială reală, rca	13,7	10,8	15,6	8,2	7,0	-4,8	-1,3	1,5	-22,2	4,6
Gospodăria casnice										
Venitul personal disponibil pe lună, MDL	241	322	422	491	569	840	1 019	1 189	1 204	1 300
Comerț cu amănuntul, rca	14,8	34,2	18,2	5,6	5,3	6,9	7,6	8,8	-3,5	4,0
Prețuri										
Indicele prețurilor de consum	106,3	104,4	115,7	112,5	110,0	114,1	113,1	107,3	100,5	110,9
Indicele prețurilor produse alimentare	106,1	102,8	120,0	113,1	108,7	109,5	115,4	106,5	96,2	110,0
Indicele prețurilor produse nealimentare	107,9	108,2	111,5	111,9	114,9	115,7	111,6	102,1	102,5	111,0
Indicele prețurilor servicii	104,5	104,4	112,6	111,6	106,6	120,1	113,0	117,4	102,2	112,0
Indicele prețurilor producției industriale	112,0	105,0	109,0	105,6	105,3	112,2	126,5	103,4	101,0	106,0
Piața muncii										
Populația, mii	3 635	3 627	3 618	3 607	3 600	3 589	3 581	3 573	3 564	3 550
Populația ocupată în economie, mii	1 499	1 505	1 356	1 316	1 319	1 257	1 247	1 251	1 184	1 165
Rata șomajului, metodologia OIM	7,3	6,8	7,9	8,1	7,3	7,4	5,1	4,0	6,4	7,2
Salariul mediu lunar, lei	544	692	891	1 103	1 319	1 695	2 065	2 529	2 748	3 000
Salariile reale, rca	21,2	21,1	15,0	10,1	6,9	14,0	12,0	9,0	5,5	-1,7
Comerț extern și balanță de plăți										
Exportul de bunuri și servicii, rca	19,9	13,8	22,7	24,7	10,8	-3,6	27,6	19,0	-18,4	5,0
Importul de bunuri și servicii, rca	14,9	16,3	35,1	26,1	29,6	17,5	37,0	32,8	-33,1	7,0
Volumul comerțului extern cu bunuri și servicii, milioane USD	1 458	1 682	2 192	2 754	3 384	3 745	5 032	6 496	4 576	4 870
Venituri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD	184	239	258	450	900	1 200	1 700	1 660	1 182	1 254
Finanțe publice*										
Venituri în bugetul consolidat, % din PIB	22,7	22,5	24,3	35,6	39,9	38,1	38,2	37,1	39,0	39,1
Datoria publică internă, % din PIB	12,6	12,5	10,7	11,6	10,0	8,5	7,0	5,6	12,5	14,4
Datoria publică externă și garantată de guvern, % din PIB	64,5	59,4	51,5	42,9	22,0	25,0	25,0	23,0	28,0	33,5
Indicatori financiari										
Masa monetară, milioane MDL	4 787	6 512	8 509	11 720	15 827	19 558	27 344	31 664	32 683	33 747
Rezerve valutare, milioane USD, sfârșitul perioadei	229	270	302	470	597	650	1 050	1 505	1 480	1 510
Rata oficială de schimb media anuală MDL/USD	12,8	13,5	13,9	12,3	12,6	13,1	12,1	10,3	11,1	12,5
Rata dobânzii pentru credite în MDL, %, ma	28,5	23,1	19,2	21,0	18,9	18,2	18,9	21,1	20,3	16,6
Economia internațională										
PIB mondial, rca	2,4	3,0	3,9	4,8	4,5	5,1	4,9	2,5	-0,5	3,9
Media ponderată a creșterii PIB în principalele țări partenere (2/3 din exporturile Moldovei)	4,0	2,8	3,8	3,5	3,2	4,1	5,4	4,1	-4,0	2,0

* De la 2004 se calculează Bugetul Public Național
Surse: BNS, BNM, prognoză de ME

REZUMAT

***Inevitabilitatea
alegerilor
parlamentare
anticipate
imprimă o
dinamică
accentuată într-
un joc cu sumă
nulă***

POLITICA. Criza politică a anului 2009 a fost transferată integral în 2010, ca urmare a ne-alegerii șefului statului, dar și a scorului strâns, obținut la alegerile din 29 iulie. Constrânși de factorul inevitabilității unor alegeri anticipate, principalii actori politici nu au încetat nici pentru o singură zi să urmeze logica și instrumentele electorale, chiar cu riscul paraliziei unor decizii – cheie pentru actul guvernării.

Rivalitățile poziționale manifestate între liberali și democrați, în sânul AIE, au penetrat și carcasa fragilă a alianței (AIE), liderii căreia au fost obligați să dea explicații noi și interpretări propriilor intenții. După încurajările primite pe parcursul primelor sale 100 de zile, AIE nu a progresat suficient de rapid, creând adeseori senzația că este la putere, dar nu guvernează, fie că guvernează, dar nu este de acord nici măcar în interiorul AIE cu propriile decizii.

Indeciziile s-au manifestat din plin pe subiecte legate de oportunitatea unei reforme constituționale superficiale ori comprehensive, pe chestiunea alegerilor anticipate sau decalate, dar și pe opțiuni de politică externă ori de politici economice. Contextul economic dificil și comunicarea insidioasă a subțiat numărul susținătorilor potențiali ai AIE, oferind șanse nesperate grupului de radicali aflați în jurul liderului PCRM, simbol al stăgănării, dar și înfloririi unora dintre ei.

În ciuda piedicilor cu care s-a confruntat în prima jumătate de an de la investirea sa, Guvernul RM a reușit totuși să marcheze realizări remarcabile în direcția negocierii viitorului Acord de Asociere al RM al UE, sau în ceea ce privește obținerea unei creditări externe viguroase pentru anii 2010-2013.

***Provocări pentru
agricultură în
2010.***

AGRICULTURA. În anul 2009, producția agricolă în gospodăriile de toate categoriile, conform estimărilor preliminare, a marcat o descreștere de circa 9,9% față de anul 2008. După un an agricol destul de dificil, anul 2010 preia în mare măsură riscurile care au determinat reducerea producției agricole în anul trecut. Principalele provocări pentru agricultură în 2010, vor rămâne același ca și în anul 2009: prevalarea populismului în aplicarea politicilor agricole, lipsa de coerență în acțiunile structurilor statale în spațiul rural, accesul anevoios pe piețele de desfacere pentru produsele agricole, prețurile de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole, finanțarea rigidă a sectorului agrar, creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, creșterea restanțelor a întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă, Insuficiența unor factori sporitori de randamente (produse de uz fitosanitar și fertilizanți), dar și creșterea prețurilor la aceștia, modificări mai accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă.

***Predictii pentru
anul 2010***

Principalele previziuni ale experților IDIS "Viitorul" pentru sectorul agricol sunt următoarele: în anul 2010, producția globală agricolă va crește cu circa 7%, producția de cereale și leguminoase boabe va înregistra circa 2370 mii tone, de struguri - 420 mii tone, fructe și pomușoare -

230 mii tone, legume - 370 mii tone, carne (greutate vie) - 127 mii tone, lapte - 590 mii tone, și ouă - 630 milioane bucăți. În 2010, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi pozitiv.

BUSINESS. În anul 2009, este remarcată o contracție a industriei cu 22 la sută, un declin în investiții și construcții de 34,9%, reducerea volumului comerțului cu amănuntul în mărime de 3,5% și pierderi imense pentru serviciile de transport în mărime de 48%.

Estimările ME pentru anul 2010 sunt rezervat optimiste și prevăd o creștere a producției industriale față de anul 2009 cu 3,5-4,6%, stabilirea ratei de creștere a lucrărilor de construcție-montaj la un nivel de 8-10% față de anul precedent, creșterea investițiilor în capital fix cu 9-11% în anul curent, creșterea volumului vânzărilor cu amănuntul cu 3-4% și a volumului de servicii prestate cu plată cu 2-3%.

COMERȚUL EXTERN. Volumul total al comerțului internațional al Moldovei, în anul 2009, s-a redus cu 29,5% față de anul 2008, și cu 9,95% față de anul 2007, însumând 4576,0 milioane USD. Exportul a înregistrat un regres cu 18,4%, iar importul o descreștere cu 33,1% comparativ cu anul precedent. Reducerea mai drastică a importurilor R. Moldova comparativ cu cea a exporturilor a determinat înregistrarea, la sfârșitul anului 2009, a unui deficit comercial de -1980,6 milioane USD, ceea ce constituie 59,9% din valoarea înregistrată în anul 2008. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit în anul 2009 - 39,6%, ceea ce reprezintă un nivel similar cu cel înregistrat în anul 2006.

În anul 2010, conform prognozelor noastre, exporturile și importurile de mărfuri vor crește cu 5% și, respectiv, 7%. Revenirea modestă pe linia creșterii a comerțului exterior va fi alimentată de unele progrese înregistrate de principalii parteneri comerciali ai R. Moldova, de creșterea moderată a consumului pe plan intern și de realizarea mai efectivă de către agenții economici a concesiilor obținute de către R. Moldova în raport cu partenerii de bază externi (PCA, CEFTA, acordurile în cadrul CSI, etc.).

PIAȚA MONETARĂ. Politica de relaxare a pieței monetare promovată de BNM în a doua jumătate a anului 2009 a adus în final la o majorare a masei monetare și a lichidităților în sistemul bancar. Însă, aceste lichidități au rămas neutilizate în condițiile căderii activității economice și lipsei de cerere de resurse financiare. Neparticiparea acestor resurse la circuitul economic este echivalent ca sens economic cu resursele sterilizate.

Deși mult mai „soft” comparativ cu 2008, reorientarea politicii monetare spre restricționare în scopul combaterii inflației va menține în perioada 2010 o stagnare atât a masei monetare, cât și a activității pe piața monetară în general.

Cererea și oferta de lei în economie continuă să aibă o influență apropiată de nulitate asupra inflației. Aceasta se referă și la perioada ianuarie-februarie 2010, care a fost determinată exclusiv de politica tarifară și cursul valutar, ultimul fiind unicul factor monetar care influențează fluctuația prețurilor pentru consumatorul final. În aceste condiții, deși cu o probabilitate medie, riscul de provocare a stagflației este cel mai periculos și trebuie evitat prin toate mijloacele.

Previziuni rezervat optimiste pe termen scurt pentru sectorul industrial

Volumul total al comerțului internațional al Moldovei, în anul 2009, s-a redus cu 29,5% față de anul 2008, și cu 9,95% față de anul 2007, însumând 4576,0 milioane USD

În anul 2010, exporturile și importurile de mărfuri vor crește cu 5% și, respectiv, 7%

Lichiditățile excesive din sectorul financiar-bancar au o influență nulă asupra inflației, acestea fiind în cea mai mare parte în afara circuitului economic

Sursele principale de acoperire a deficitului bugetar, pentru anul 2010, vor fi suporturile financiare externe

FINANȚE PUBLICE. Pentru anul 2010 se estimează executarea Buge-
tului Public Național (BPN) la capitolul venituri în proporție de 101%,
cu o diminuare de 1 punct procentual față de nivelul executării în mări-
me de 102% în anul precedent, ținând cont de faptul că deblocarea fi-
nanțării programelor de cheltuieli pentru ultimul trimestru al anului 2009
a fost posibilă doar în rezultatul rectificării bugetului și obținerii susține-
rii instituțiilor financiare internaționale.

În aceste condiții când nivelul executării cheltuielilor bugetare are o
tendință de diminuare, cifrându-se la 96,1% - în anul 2009, comparativ
cu 100,8% - pentru anul 2008, prognozele noastre cu privire la execu-
tarea nivelului planificat de cheltuieli pentru anul 2010 sunt rezervate.
Considerăm că sursele principale de acoperire a deficitului bugetar,
pentru anul 2010, vor fi suporturile financiare externe.

Republica Moldova nu are alternative mai eficiente și sigure veniturilor
fiscale, în acoperirea cheltuielilor publice. La momentul actual, perfec-
ționarea mecanismului de administrare fiscală ca instrument eficient de
gestionare a sistemului fiscal în condițiile crizei economice ar fi o ce-
rință obligatorie pentru executarea indicatorilor bugetului și stabilizarea
economiei Republicii Moldova.

Prețuri mai mari în anul 2010

PREȚURILE. Prognozele echipei IDIS efectuate pentru 2010 se adevê-
resc, contrar așteptărilor și speranțelor puse de Guvern și BNM. Inflația
în doar 2 luni ale anului curent a cumulat 90% din inflația prognozată de
Guvern pentru anul 2010. În pofida creșterii „alarmante” a inflației,
acesta este un proces natural, combaterea căruia va aduce mai multe
daune decât beneficii. Deschiderea masivă a economiei Moldovei de-
notă dependența majoră a inflației de piețele externe, curs valutar și
politica tarifară. Toți acești factori au avut o evoluție la început de an în
defavoarea inflației. 3 țări ce reprezintă sursa de bază de import au în-
registrat inflație de la 2% la 3.7%, aceasta fiind multiplicată în Moldova
de cursul valutar nefavorabil.

Angajări mai puține în anul 2010.

SITUAȚIA PE PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN MOLDOVA. Situația pe
piața forței de munca este în continuare destul de tensionată. Criza
economică a pus în pericol existența a mai multor întreprinderi din sec-
torul real al economiei, ceea ce a avut impact direct asupra forței de
muncă din țară. Companiile rămase pe linia de plutire au ca scop su-
praviețuirea și nu dezvoltarea, fapt care face ca angajările să fie puse
pe ultimul loc în cadrul priorităților pe 2010. Cel puțin în următoarele
luni nu se prevăd îmbunătățiri a pieței muncii, pentru că există unele
sectoare unde activitatea este suspendată în această perioadă.

Guvernul a aprobat Strategia Națională de Dezvoltare Regională – Strategie cu noi viziuni, tendințe și priorități

DEZVOLTAREA REGIONALA Politica de dezvoltare regională trebuie
să devină una din cele mai importante și mai complexe politici ale țării.
Astfel, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia Națională de
Dezvoltare Regională – Strategie cu noi viziuni, tendințe și priorități.

Primele analize ale dezvoltării socio-economice ale regiunilor înființate
au demonstrat o discrepanță imensă la indicatorii semnificativi pentru
dezvoltare: demografie, urbanizare, industrializare și agricultură etc.

Disparitățile economice și sociale existente între regiunile țării se vor menține și în anul 2010

Luând în considerație experiența internațională în dezvoltarea regiona-
lă, nu putem miza pe o diminuare rapidă a disparităților economice și
sociale existente între diversele regiuni ale țării în anul 2010. Cu regret,
se va menține tendința de migrație a populației spre centrele urbane,

iar puținele investiții îndreptate preponderent în construcții vor fi orientate în special spre Regiunile de Dezvoltare Chișinău și Nord.

ECONOMIA MONDIALĂ. Anul 2009 a fost un an tumultuos, caracterizat prin prăbușiri și creșteri spectaculoase ale burselor, aprofundarea și ieșirea din recesiune a țărilor lumii. Economia mondială își revine din criză mai rapid decât se estimase, însă viteza cu care economiile se redresează este inegală. Încrederea a crescut atât în sectorul economiei reale, cât și în cel al finanțelor, cererea internă a fost robustă în economiile emergente și în cele în curs de dezvoltare, un rol important în relansare fiind jucat de revenirea la normal a stocurilor și revigorarea comerțului mondial. Pe piețele emergente, în special pe cele din Asia, procesul de revenire din criză este viguros. PIB-ul Chinei a crescut în 2009 cu 8,7%, din care 4,6% se datorează lărgirii consumului, fapt ce a dovedit că rolul jucat de consum în creșterea economică a devenit considerabil. Japonia a reușit să-și mențină poziția a doua în clasamentul economiilor mondiale, înregistrând în ultimul trimestru 2009 o creștere de 1,1% în raport cu trimestrul trei.

**Criza mondială,
cedează în anul
2010**

POLITICA

Criza politică a anului 2009 a fost transferată integral în 2010, ca urmare a ne-alegerii șefului statului, dar și a scorului strâns, obținut la alegerile din 29 iulie

Criza politică a anului 2009 a fost transferată integral în 2010, ca urmare a ne-alegerii șefului statului, dar și a scorului strâns, obținut la alegerile din 29 iulie. Constrânși de factorul inevitabilității unor alegeri anticipate, principalii actori politici nu au încetat nici pentru o singură zi să urmeze logica și instrumentele electorale, chiar cu riscul paraliziei unor decizii – cheie pentru actul guvernării. Rivalitățile poziționale manifestate între liberali și democrați, în sânul AIE, au penetrat și carcasa fragilă a alianței (AIE), liderii căreia au fost obligați să dea explicații noi și interpretări propriilor intenții. După încurajările primite pe parcursul primelor sale 100 de zile, AIE nu a progresat suficient de rapid, creând adeseori senzația că este la putere, dar nu guvernează, fie că guvernează, dar nu este de acord nici măcar în interiorul AIE cu propriile decizii. Indeciziile s-au manifestat din plin pe subiecte legate de oportunitatea unei reforme constituționale superficiale ori comprehensive, pe chestiunea alegerilor anticipate sau decalate, dar și pe opțiuni de politică externă ori de politici economice. Contextul economic dificil și comunicarea insidioasă a subțiat numărul susținătorilor potențiali ai AIE, oferind șanse nesperate grupului de radicali aflați în jurul liderului PCRM, simbol al stagnării, dar și înfloririi unora dintre . În ciuda piedicilor cu care s-a confruntat în prima jumătate de an de la investirea sa, Guvernul RM a reușit totuși să marcheze realizări remarcabile în direcția negocierii viitorului Acord de Asociere al RM la UE, sau în ceea ce privește obținerea unei creditări externe viguroase pentru anii 2010-2013.

2010 – din nou un an electoral?

Anul 2010 va fi, aproape la fel ca și 2009, un an al crizelor sistemice

Anul 2010 va fi, aproape la fel ca și 2009, un an al crizelor sistemice. Economia e în criză, stabilitatea socială este amenințată de efectele recesiunii și constrângerilor bugetare, opoziția neconciliantă (PCRM) revine în forță pe plan local și național, iar succesele actualului executiv încă nu au reușit să impresioneze o parte a populației. Mai prozaic arată lucrurile în interiorul alianței – AIE – în care, deficitul de comunicare eficientă și absența unui cod de principii de conduită și interacțiune politică creează impresia unor dezbinări ce se menține pe majoritatea subiectelor pe care se guvernează în RM. Singura temă intangibilă este, în acest moment, negocierea Acordului de asociere cu Uniunea Europeană, asumat integral de către toți cei 4 lideri ai AIE, dar care ar trebui să se sprijine nu doar pe intenții sau declarații copiate la indigo după modul în care guvernele anterioare și-au văzut de drum minținând cu nerușinare UE, dar pe reforme interne solide, generând coerență și solidaritate pe plan național.

Deși câștigători net ai ultimului scrutin electoral din 29 iulie 2009, liderii Alianței trebuie să răspundă unei formidabile provocări în perioada imediat următoare primelor 100 de zile de guvernare. Provocarea este legată de acceptarea unor noi alegeri parlamentare, ca urmare a eșuării procedurii de alegere a Președintelui RM, și respectării cu strictețe a

prevederilor art.78 privind alegerea șefului statului de către Parlament. Provocarea este dublată de pe plan intern de setea de revanșă a opoziției neconciliante (PCRM), care își dorește rejucarea partidei electorale în orice chip și cu orice consecințe potențiale pentru stabilitatea RM, mobilizându-se sub imnul Internaționalei pentru ultima luptă finală. Frământările partidelor din Alianță sunt legitime și naturale. Dizolvarea repetată a Parlamentului intervine ca efect al unui blocaj constituțional, nerezolvat până în acest moment, care ar putea să se repete cu siguranță și în următorul ciclu electoral.

Ar fi greu de imaginat ca anunțarea datei viitoarelor alegeri să nu influențeze instantaneu și apetitul pentru politici sau reforme dificile la nivel executiv, astfel încât prioritățile stabilite în Planul de stabilizare și relansare economică a RM pe anii 2009/2011 sau Rethink Moldova (2010) să nu aibă de suferit. Schimbarea în atitudini a guvernului curent ar putea nuanța, dacă nu anula întru totul, atitudinea general-exaltată a partenerilor occidental (UE) față de Republica Moldova, care ar fi dorit să vadă în acest guvern un partener responsabil, stabil și consecvent în angajamentele asumate. Anunțând că-și vor dubla eforturile lor pentru a susține Republica Moldova, importanți oficiali ai Comisiei Europene (Hugues Mingarelli, Vicedirectorul general al Directoratului pentru Relații Externe și Gunnar Wiegand, Director RELEX) au menționat expres, la 24 martie, 2010, că sprijinul european se va menține atât timp cât guvernul de la Chișinău va rămâne motivat, coerent în fapte cu propriile declarații și democrat în acțiunile pe care le practică în exercitarea mandatului său, rezervându-și astfel privilegiul de a comunica autorităților RM când acestea procedează corect, și când greșesc, ca între prieteni¹.

Mesajul transmis de către europeni este materializat, chiar de la rostirea sa, prin adresarea repetată și insistentă către autoritățile RM a mesajului scurt de a accepta neretroactivitatea faptului consumat la 7 decembrie, 2009, atunci când ne-alegerea șefului statului a deschis calea spre alegeri anticipate. Însă, acceptând inevitabilitatea alegerilor înseamnă – pentru europeni, de fapt acceptarea răului mic, - al unei instabilități generate de un scrutin anticipat - față de răul cel mare, legat de evitarea intenționată a unui nou scrutin, care posibil nu te avantajează, generând astfel o erodare sistemică a legitimității obținute de către liberal-democrați în 2009. Discuțiile în contradictoriu pe acest subiect nu generează în acest moment decât o anumită creștere a neliniștilor exprimate de către instituțiile europene, care au avut deja experiența contemplării modelului de creștere și cădere a regimului democratic din Ucraina, și care ar prefera să nu crediteze noi experimente cu șanse discutabile.

Totuși, am putut constata că la Bruxelles sprijinul economic și politic este condiționat de respectarea regulilor jocului democratic, iar modificarea Constituției nu este văzută, în acest moment, ca o prioritate absolută de politică internă, chiar dacă o bună parte dintre instituțiile europene (Consiliul Europei, Comisia de la Veneția și OSCE) admit că blocajul constituțional trebuie să fie depășit într-un mod convingător. În cel mai bun caz, oficialii CE, dar și politicienii din Parlamentul European, pot chiar sprijini existența unor blocaje, care urmează a fi amendate în perioadă de după alegeri, dar nu găsesc justificare pentru utilizarea procedurii de adoptare a unei noi Constituții ca substituent al normei prevăzute de art.78 al Constituției RM, lăsând fără replică o parte din

¹ Speeches of the EC Officials: Consultative Group meeting: Moldova Partnership Forum, Brussels, 24 March 2010

liderii AIE, care ar fi dorit să invoce argumentul stabilității guvernamentale în schimbul alegerilor. Partidele AIE au irosit în mod iresponsabil timpul prețios, pe care l-ar fi putut investi altminteri în promovarea pe plan intern a necesității de revizuire a constituției, fără a progresa suficient în raport cu partenerii occidentali. Poziția Comisiei de la Veneția este reiterată, cu prilejul reuniunii consultative din 24 martie, de la Bruxelles, de către marea majoritate a partenerilor europeni și americani. Reacția lor este testată chiar de către Președintele M.Ghimpu, care vizitează personal capitala politică a UE pentru a se convinge, însă, pe propria piele de reacția neașteptat de glacială și fermă a Parlamentului și Comisiei Europene, care nu-i lasă mult spațiu de manevră.

Liderii liberal-democrați par să fie conștienți că împingerea inițiativei de revizuire a Constituției dincolo de limitele recomandate de europeni ar avea costuri usturătoare, și nu doar de imagine

Lecția este învățată pentru ca imediat după consumarea episodului de la Bruxelles, AIE să anunțe din nou cu multă fermitate voința de a da curs alegerilor generale anticipate, pipărate de un posibil referendum pe subiectul alegerii directe a șefului de stat, în condițiile în care PCRM nu răspunde pozitiv la inițiativa amendării art.78, în condiții acceptabile pentru AIE. Liderii liberal-democrați par să fie conștienți că împingerea inițiativei de revizuire a Constituției dincolo de limitele recomandate de europeni ar avea costuri usturătoare, și nu doar de imagine. Dilema lor este reală și plină de riscuri. În ciuda dezertărilor în valuri, PCRM s-a mobilizat în ultimele luni, mai ales pe subiecte diversioniste (cazul Palanca) sau controversate (acuzările de lovitură de stat) își găsesc o șansă unică de a demotiva electoratul, într-un an de criză economică, cu traume electorale vizibile. Reprezentanții Comisiei de la Veneția au căzut de acord doar cu modificarea art.78, în Parlamentul RM, prin discuții și negocieri directe cu liderii PCRM, posibil mediate extern, dar care nu promite în mod necesar și soluționarea situației de criză constituțională. După un transfer de putere dificil și sabotat de către fosta guvernare, liderii partidelor constitutente ale AIE ar fi avut suficiente motive să nu-și dorească noi alegeri. Îngrijorările lor sunt legate de reacțiile la criză ale populației, de costurile sociale ale unor decizii dificile, luate în urma negocierilor cu FMI și cu alți parteneri pentru dezvoltare ai RM, intensificate de așteptările mari față de noua guvernare. La 3 luni după semnarea Decretului de înființare a Comisiei pentru reforma constituțională, liderii AIE nu pot evita stabilirea unui viitor scrutin anticipat, după ce subiectul asupra unei Constituții noi s-au „gripat”, atât în cadrul AIE, dar și în raport cu experții europeni.

Tabelul 1

Riscuri legate de alegerile anticipate	Avantajele unor alegeri anticipate
• Incertitudini legate de mandatul deținut de Guvernul RM până la momentul organizării alegerilor • Instabilitatea politică ar putea descuraja aliații politici și investițiile străine directe în economia RM • Prioritățile electorale ar putea impune politicianilor mai multă prudență în privința unor reforme esențiale, cum e reforma sistemului de pensii, descentralizarea educației • Altercațiile electorale ar putea face dificilă relansarea AIE după viitoarele alegeri, în funcție și de rezultate • Alegerile ar putea repeta cu exactitate situația curentă de blocaj constituțional, dacă art.78 nu va putea fi modificat pe cale parlamentară, iar referendumul anunțat nu va fi acceptat ca fiind legitim, pe plan extern, dar și intern	• Aplicarea recomandărilor Comisiei de la Veneția și a partenerilor europeni va spori gradul de încredere și de acceptare a liderilor AIE ca politicieni dedicați principiilor democratice și supremației legii în RM; • Reușita în alegeri ar putea cristaliza statutul și relevanța componentelor AIE în cadrul unor alegeri organizate în mod corect, liber și democratic • După 2009, niciun partid politic nu va mai putea guverna de unul singur în RM, ci doar în coaliție cu altele. Astfel, rezultatele viitoarelor alegeri vor întări și optimiza structura de funcționare a coalițiilor • Rezolvarea actualei dualități (AIE-PCRM) ar putea crea condiții excelente pentru continuarea reformelor democratice și economice, mai precis a reformei constituționale.

Astfel, alegerile anticipate par a se impune astăzi, implacabil, ca urmare singura cale de rezolvare a crizei politice de după eșuarea alegerii șefului statului din 7 decembrie 2009, astfel încât de pe acum se poate de prognozat reacția Comisiei de la Veneția în cazul în care Parlamentul RM va solicita un aviz la proiectul inițiativei sale de adoptare a unei noi Constituții, pe baza avizului său *amicus curiae* transmis la 15.03.2010, la solicitarea expresă a Curții Constituționale a RM, încă acum 6 luni în urmă. Opinia Comisiei se întemeiază pe inevitabilitatea dizolvării Parlamentului într-o perioadă rezonabilă de timp, dar nu mai devreme de 16 iunie, 2010, ca efect al eșuării anterioare a alegerii președintelui RM. Subliniind urgența amendării art.78, în corespundere cu prevederile Constituției, Comisia insistă pe o soluție negociată între AIE și PCRM pe o formulă, care va permite alegerea noului șef de stat cu un număr mai mic de deputați, în al treilea tur de scrutin, dar care nu poate amâna ori înlocui actul dizolvării propriu-zise a legislativului din RM. Totuși, Comisia de la Veneția nu contrazice nevoia de a reforma în mod esențial Constituția RM, plasând această responsabilitate pe viitorul forum legislativ, care se va întruni după anunțarea rezultatelor alegerilor anticipate, și care ar avea suficient timp și sprijin politic (eventual) pentru a planifica într-o perioadă rezonabilă adoptarea unei noi Constituții, concordant nevoilor existente și viziunilor clasei politice.

Este de prisos să amintim în acest context că opinia Comisiei de la Veneția nu a generat multă admirație la Chișinău. În primul rând, pentru că nimeni nu poate garanta, în acest moment, că PCRM și partidele AIE ar putea ajunge la un compromis asupra art.78 al Constituției RM, în condițiile unei mobilizări electorale în spirală, în ambele tabere politice, ceea ce constrânge și PCRM, dar și partidele din Alianță, pe acțiunile descrise de un joc cu sumă nulă, astfel încât - renunțarea la referendumul constituțional în favoarea alegerilor este tratat ca succes grandios al PCRM, iar modificarea Constituției – un succes al Alianței. Urmând recomandările Comisiei de la Veneția, Parlamentul RM a înființat o Comisie parlamentară cu scopul elaborării unor amendamente ale art.78 al Constituției RM, astfel încât modificările respective să excludă reluarea cercului vicios de nealegere repetată a șefului statului, în condițiile anunțării unor alegeri anticipate. Mai mult, Președintele în exercițiu, M.Ghimpu, a lansat la 31 martie 2009 seria de negocieri directe cu fracțiunea parlamentară a PCRM (deține 42 de mandate din 48 câte a avut după 31 iulie, 2009) pentru a găsi soluții de compromis în această chestiune, dar care nu s-a încununat de nici un rezultat². Aparent, atracția și valoarea politică a unui contra-referendum, lansat în luna martie de către ideologii PCRM – este mult mai mare decât căutarea unei soluții amiabile de soluționare a crizei constituționale. Astfel, încât chiar dacă liderii PCRM pozează în mielușei pe parcursul consultărilor lor cu diplomații străini și consultanții Comisiei de la Veneția, în realitate, aceștia nu-și doresc decât profite din plin de ezitățile AIE, în materie constituțională, încercând să utilizeze presiunile Comisiei în scopuri strict politice. Drept exemplu servește și condiția pe care PCRM ar dori s-o impună AIE de anunțare a datei alegerilor și dizolvare a Legislativului, urmând ca amendarea art.78 să revină viitorului Parlament, or – această interpretare contravine în mod esențial sugestiilor Comisiei de la Veneția, dar acest lucru pare să-i deranjeze mai puțin pe autorii săi.

Alegerile anticipate par a se impune astăzi, implacabil, ca urmare singura cale de rezolvare a crizei politice de după eșuarea alegerii șefului statului din 7 decembrie 2009

² Voronin nu a venit la întâlnirea cu Ghimpu "Dacă la 16 iunie rămâne în vigoare actuala normă constituțională, eu voi dizolva Parlamentul", declară președintele interimar- <http://www.unimedia.md/?mod=news&id=17873>

Scena politică în fierbere

Sondajele din ultimele săptămâni reflectă modeste schimbări în raportul de forțe stânga-dreapta, deși se observă cum ratingurile personale ale unor politicieni sunt supuse unui examen destul de serios

Sondajele din ultimele săptămâni reflectă modeste schimbări în raportul de forțe stânga-dreapta, deși se observă cum ratingurile personale ale unor politicieni sunt supuse unui examen destul de serios. Pe segmentul opțiunilor social-democrate și liberale se observă o dinamică încetinită în ultima lună, parțial legată de efectele sociale ale creșterii tarifelor la energie, prețurile galopante de la finele unei ierni usturătoare, dar și ambiguitățile AIE în materie constituțională. Astfel, deși intriga majoră a unor alegeri anticipate a fost rezolvată în favoarea acestora – puțini s-ar aventura să garanteze amendarea chiar și a unui singur articol al Constituției înainte de expirarea datei de 16 iunie - data la care Președintele în exercițiu, Mihai Ghimpu, ar trebui să anunțe dizolvarea legislativului și stabilirea viitoarei date pentru alegerile anticipate. Ca și în 2009, PCRM dorește să utilizeze tactica negocierilor ascunse doar cu scopul de a menține iluzia unor șanse de a găsi un compromis rezonabil, așteptând să opereze anumite amendamente doar în condițiile în care ar putea repurta o victorie electorală majoră (overwhelming), în condițiile care i-ar fi cel mai avantajoase, ca urmare a: reacțiilor sociale la creșterea prețurilor la energie și produse alimentare din lunile ianuarie - aprilie, modestele semne de relansare economică, încă neobservate de marea majoritate a populației, reacțiile publice – în general negative – față de ambiguitățile guvernării de coaliție, etc.

Punctul de vedere dominant în acest moment în PCRM este că stabilitatea guvernamentală nu lucrează în favoarea partidului lor, care își poate pierde electoratul prin fragmentare (dezertarea mai multor lideri ai PCRM în favoarea Partidului Moldova Unită indică asupra unor defecțiuni majore în eșaloanele de mijloc ale fostului partid de guvernământ) sau demobilizare (aflat în defensivă, PCRM a pierdut circa 20% din electoratul său tradițional în lunile august – noiembrie). Totodată, PCRM nu poate reveni la mesajul extreme de agresiv din campaniile anului 2009 – „Să ne apărăm Patria!” – care a fost perceput ca fiind prea agresiv și neadecvat chiar de către susținătorii fideli ai regimului. Din aceste motive, PCRM lansează în luna martie 2010 „Proiectul moldovenesc”, pe care-l cizelează din mers cu primeniri de cadre și retorică euro-conformă. Sondajele arată o antipatie în creștere a populației față de liderul PCRM, Vladimir Voronin, care nu mai este capabil să aibă rolul unui coagulant natural al partidului, format dintr-o multitudine de straturi culturale și ideologice, pentru care este aproape imposibil de țesut un singur acoperiș confortabil în afara puterii. Din acest motiv, PCRM amplifică tactica de a juca pe erorile tactice ale partidelor din Alianță, încercând să introducă un remake imaginii liderului lor veteran, cu noi lideri, mai mult sau mai puțin recunoscuți de către electorat.

Datele prezentate în tabelul de mai sus arată foarte elocvent discrepanța între notorietate (recunoaștere de către electorat) și atitudini pozitive, manifestate prin aprobarea sau acceptarea unor teme cu care anumiți politicieni se regăsesc pe scena politică. Se observă astfel că dacă Vladimir Voronin este omniprezent (încă!) în memoria activă a respondenților, el întrunește doar a treia poziție pe scara preferințelor exprimate, or acest fapt vorbește despre manifestarea activă a unui refuz tacit de a-l accepta în continuare ca lider național, chiar și la nivelul unei părți din propriul electorat. Un succesor posibil, în logica modelului de partid-etatist, după cum se descrie acesta chiar în pro-

Tabelul 2

	Atitudine favorabilă:		Notorietate publică		
		Suma (foarte favorabilă, favorabilă) din totalul celor care ii cunosc		Suma (il cunosc foarte bine; il cunosc bine și il cunosc puțin)	
1	Marian Lupu	56.9	1	V. Voronin	90.4
2	Vladimir Filat	44.5	2	M. Lupu	87.3
3	Vladimir Voronin	40.6	3	M. Ghimpu	84.5
4	Dorin Chirtoaca	37.3	4	V. Filat	84.4
5	Mihai Ghimpu	25.0	5	D. Chirtoacă	81.0
6	Iurie Leancă	21.4	6	S. Urechean	80.4
7	Igor Dodon	20.6	7	D. Braghiș	73.0
8	Valeriu Lazăr	17.5	8	D. Diacov	68.3
9	Alexandru Tănase	16.8	9	V. Țurcan	54.3
10	Serafim Urechean	16.7	10	V. Stepaniuc	46.8
11	Valentina Buliga	16.1	11	Ig. Dodon	40.9
12	Vladimir Țurcan	15.5	12	V. Untilă	26.5
13	Anatol Petrenco	13.8	13	V. Buliga	25.8
	Etc.				

Sursa: Sondaj național reprezentativ, IDIS/CBS AXA, martie 2010

gramul său politic, ar fi I.Dodon³, dar care se găsește abia pe poziția 11 de notorietate publică, vizibil depășit de foștii săi colegi de fracțiuni, V.Turcan și V.Stepaniuc, mai recent – trădători notorii ai partidului din care au făcut parte pe timpuri. În mod logic, PCRM se confruntă cu mari probleme interne – lideri unanim acceptați de către partid în condițiile păstrării unui adevărat cult al personalității în partid pentru Vladimir Voronin, dar și frustrările legate de pierderea puterii politice, care generează prin efectele sale - pierderi de resurse economice și administrative vitale pentru menținerea partidului. Un control mai riguros impus asupra finanțării acestui partid de către Ministerul Justiției ar atesta o mare vulnerabilitate a PCRM în raport cu statutul său actual de opoziție politică, dar subiectul este delicat și pentru alte partide.

Trebuie să remarcăm că aceeași inerție, care aduce în acest moment avantaje competitive comuniștilor lui Voronin (PCRM) se manifestă și în cazul partidelor din Alianță (AIE), care încă nu s-au obișnuit să acționeze și să gândească în termenii aflării lor la guvernare, cu notabile excepții. Măsurările sociologice arată că partidele sunt arhipersonalizate și că acestea rămân a fi ancorate profund în ratingurile propriilor săi lideri, atractori de imagine publică ori consumatori de reputație politică, în ambele sensuri. Singura excepție o dă Partidul Liberal, care este identificat în acest moment cu 2 lideri: Dorin Chirtoacă, politicianul care a generat relansarea partidului în viața politică în alegerile din iunie 2007, și Mihai Ghimpu, politicianul care a reușit incredibila performanță

Partidele sunt arhipersonalizate și că acestea rămân a fi ancorate profund în ratingurile propriilor săi lideri, atractori de imagine publică ori consumatori de reputație politică, în ambele sensuri

3 În primele luni ale anului 2010, PCRM a promovat în calitate de Secretar și de lider-succesor al PCRM două persoane, care nu au deținut anterior poziții importante în partid: Dodon și Muntean. Stilul dur și neconciliant al acestor neofiți servește vechea gardă a PCRM, Marks Tkaciuc) ca paravan pentru cursul anterior radical, care a condus la scoaterea PCRM de la guvernare. În luna martie, 2010, Igor Dodon a numit public Alianța pentru Integrare Europeană drept junta, calificând intenția de a adopta o nouă Constituție drept o lovitură de stat, drept că botezată constituțională, repetând în acest fel acuzațiile grave pe care, liderul PCRM, le-a făcut în adresa partidelor liberale, în aprilie 2009, chiar și dacă nu a fost capabil să demonstreze cu probe acuzațiile sale.

de a obține cele mai importante funcții de stat, pornind de la un rating personal mai mult decât modest (sub 1%), în 2009. Analiza scorurilor personale arată că identificarea (notorietatea) liderilor politici se face prin obținerea recunoașterii lor – cu o rată de cunoaștere de peste 80%, și o rată de atitudini favorabile de peste 25%, ambele fiind condiții indispensabile pentru reușita unui partid cu șanse reale. Cazul AMN servește ca o demonstrație pe viu a observației anterioare. Cu o rată de cunoaștere de 80%, liderul AMN întrunește doar 16.7%, ceea ce influențează în mod direct opinia generalizată că AMN nu va trece pragul (actual) de 5%. În mod evident, și alte condiții necesare de construcție politică compensează ori diluează imaginea unui partid. Astfel, PCRM rămâne puternic în opțiunile populației și datorită brandului de partid, manifestat printr-un curent ideologic favorabil stângii etatiste, împărțite de către anumite minorități naționale și o parte a populației în etate și din spațiul rural.

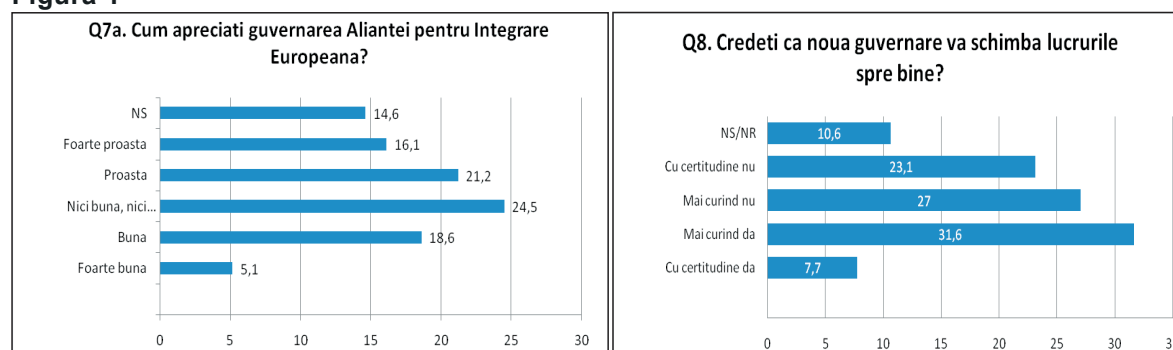
Tabelul 3. Dacă duminica viitoare s-ar organiza alegeri pentru Parlamentul Republicii Moldova, cu ce partid (sau candidat independent) intenționați să votați? Situația pentru mijlocul lunii martie 2010?

	Întreg eșantion Percent	Selecția respondenților cu probabilitatea cea mai mare de ieșire la votare	Municipiul Chișinău Procent
PCRM	30.3	34.3	28.2
PPCD	0.7	.9	.3
AMN	1.2	1.8	1.4
PL	7.4	8.1	9.5
PLDM	14.0	20.2	16.3
PDM	10.8	13.2	11.2
PSD	0.6	.7	-
MAE	0.8	1.2	2.3
PMU	0.3	.5	1.1
Nu as vota	7.9	1.3	7.5
NS	19.4	13.0	13.3
NR	6.7	4.9	9.0
Total	100.0	100.0	100.0

De cealaltă parte a spectrului politic, în mod artificial separate între stânga și dreapta – se regăsesc partidele constituinte ale Alianței pentru Integrare Europeană (AIE), care în ansamblu ar putea obține peste scorul curent al PCRM, dar numai în condițiile în care ar putea negocia o formulă de guvernare post-electorală cu partenerii săi actuali (PD, PL), dar probabil fără AMN. Dispozițiile respondenților copie cu fidelitate raportul de forțe existent în Parlament, ceea ce face legitime până la un punct discuțiile aprinse cu privire la necesitatea evitării unui nou scrutin, cu sau fără o nouă Constituție adoptată. La nivelul populației se menține un sprijin masiv pentru alegerea directă a șefului statului, proiectând această predispoziție și prin ratingul relativ redus al instituțiilor statului (Parlament, Guvern, justiție), dar aceste atitudini se ciocnesc de reacția rezervată a populației față de poli-arhiile interne ale Alianței, proiectate în general în tonuri negative.

Sursa: Sondaj național reprezentativ, IDIS/CBS AXA, martie 2010

Figura 1

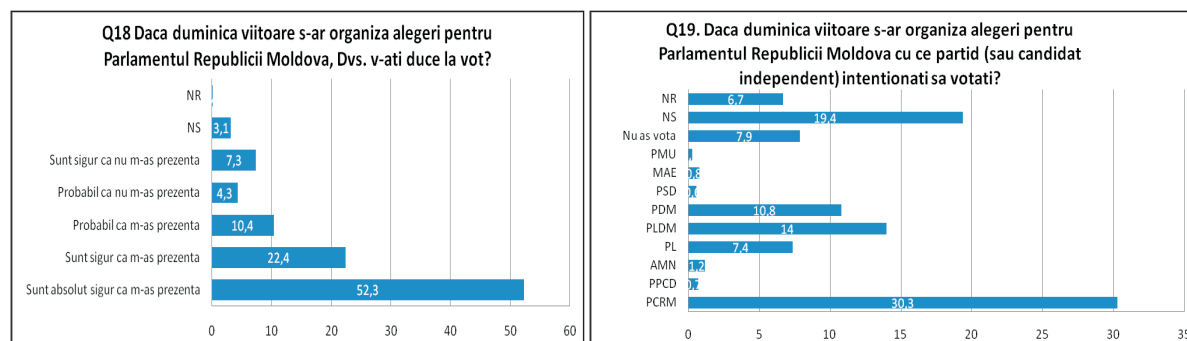
Sursa: Sondaj național reprezentativ, IDIS/CBS AXA, martie 2010.

Vorbind de scorurile actorilor politici, observăm circa 34% din respondenți, care nu au opțiuni de vot, ezitanți ori indeciși să voteze. Rezultatele sondajului creditează PCRM cu circa 30,3%, urmat la distanță de PLDM – 14% și PDM – cu 10,8%, PL (7,4%) - încheind șirul celor cu șanse reale. Pe o poziție mai modestă decât în 2009, AMN continuă declinul pe care l-a avut în anii trecuți, alături de PSD și MU, care nu și-au îmbunătățit scorurile în sondaje. Partidele formate de AIE sunt în criză, în special AMN, și majoritatea lor au nevoie de reșezări și reorganizări importante pentru a-și planifica calendarul politic și supraviețuirea pentru următorul ciclu politic. Revenirea subiectelor electorale pe agenda publică deranjează în acest moment cetățenii. Sondajele constată o stare general de nemulțumire a respondenților față de felul în care merg lucrurile în RM (69%), combinată cu o stare psihologică de îngrijorare, deprimare, frică – 59%. În ordinea priorităților, cetățenii continuă să fie îngrijorați de: lipsa locurilor de muncă, ordinea publică, calitatea vieții și prețuri. Primele șase teme sensibile pentru cetățeni sunt legate de dimensiunea social-economică și de securitatea individuală.

Sondajele constată o stare general de nemulțumire a respondenților față de felul în care merg lucrurile în RM (69%), combinată cu o stare psihologică de îngrijorare, deprimare, frică – 59%

Atitudinea populației este în 2010 determinată de valul de așteptări pozitive pe care, anterior, cetățenii le-au investit în noua guvernare – peste 60% din respondenți pun în seama autorităților rezolvarea unor importante probleme personale. Diferența de stil (în comparație cu guvernanțele anterioare ale PCRM) accentuează o anumită stare de nevroză publică. Circa 23,7% dintre respondenți apreciază pozitiv activitățile AIE, comparativ cu 37,3 – care se arată mult mai critici față de faptele actualei guvernări. Se observă totuși că circa 14,6% nu și-au format o opinie sigură în această privință, în timp ce 24,5% au opinii împărțite în acest sens. Tendința generală descrie un deficit considerabil de comunicare, în acest moment, din partea cabinetului de miniștri, care nu a substituit încă activismul guvernului anterior. La capitolul încredere, putem observa totuși că circa 31,6% din respondenți susțin cu fermitate că noua guvernare va schimba lucrurile spre bine, existând o certitudine cumulată de apr. 40%, față de 50%, care nu-și pun speranțele în eventualitatea unor schimbări pozitive. Este greu de afirmat în ce măsură aceste așteptări vor clădi scena politică în următoarele alegeri anticipate. Putem observa, însă, existența unei dinamici pozitive pentru anumite partide ale Alianței, care au avut o ofertă politică mai clară la formarea noului executiv, dar și opoziția reprezentată de PCRM, care rămâne inertial în picioare, în ciuda dezertărilor suferite.

Figura 2

Sursa: Sondaj național reprezentativ, IDIS/CBS AXA, martie 2010.

Motivația de a participa în alegeri mai păstrează urmele mobilizării fără precedent din 2009, ca efect a polarizării politice și ca rezultat al unor așteptări mari față de actualul Guvern. Circa 52,3% sunt convinși că vor fi prezenți în ziua de vot, față de numai 3,1%, care nu siguri pe intențiile lor de vot. Este posibil însă ca relansarea economică, care se așteaptă în a doua jumătate de an să influențeze intențiile de vot, adică – participarea electorală, dispersând în acest fel grupurile politic active: electoratul tinerilor votanți (studenți) și persoanele în etate. O intrigă aparte ține de data la care se vor ține alegerile – fie în toamna acestui an, la 6 luni după sesizarea Curții Constituționale asupra amendării art.78 și pregătirii alegerilor la o dată rezonabilă, conform recomandărilor Comisiei de la Veneția, fie în primăvara anului 2010 – până atunci, Guvernul RM ar putea asigura actualizarea completă a listelor de alegători, inițierea Registrului Electronic, amendarea Codului electoral, în conformitate cu recomandările anterioare ale Consiliului Europei și OSCE/ODIHR. Tot atât de importante sunt și propunerile de modificare a Codului Electoral prin încurajarea participării la vot a cetățenilor RM, aflați la muncă în străinătate, ar putea servi drept un remediu satisfăcător în această privință, dar cu rezerva adoptării acestora în perioada de până la dizolvarea legislativului, și a implementării corespunzătoare a noilor reglementări.

Pentru AIE, viitoarele alegeri vor fi un examen dificil, pentru că asumarea puterii în condiții de criză socială și economic este întotdeauna un exercițiu imagologic riscant, care încă nu a fost compensate la nivel de discurs și comunicare

Nu în ultimul rând, decizia de stabilire a datei viitoarelor alegeri parlamentare va depinde și de acordul propriu zis al partidelor Alianței, prea puțin motivate să se arunce în mod necugetat în alegeri, fără a fi suficient de pregătite pentru acest exercițiu. Decizia AIE de amânare a reformei constituționale intervine pe fundalul unor evenimente cu potențial negativ pentru imaginea noii guvernări. Economia RM resimte profund efectele crizei mondiale prin reducerea consumului intern, care afectează în mod direct industrii majore, cum sunt: sectorul construcțiilor și transporturile. Efectele acestei crize sistemice impun Guvernului acțiuni de maximă austeritate economică, care se răsfrânge asupra elanului general din anul 2009 și așteptărilor celor care au susținut o schimbare a guvernării. Printre măsurile nepopulare se numără și reducerea nivelului de indexare a pensiilor – cu doar 4,5% creștere față de 2009, în condițiile în care aceste indexări atingeau circa 15-20% anual. Mobilizați pentru alegeri anticipate, liderii PCRM sunt conștienți de faptul că absența acțiunilor continue de stimulare a încordării și polarizării în societate întărește sentimentul dispensabilității de verticala puterii și de regimul unipersonal pe care-l apărau anterior. Pentru AIE, viitoarele alegeri vor fi un examen dificil, pentru că asumarea puterii în condiții de criză socială și economic este întotdeauna un exercițiu imagologic riscant, care încă nu a fost compensate la nivel de discurs și comunicare. Dar, avantajele puterii sunt prea mari pentru a fi ignorate ori minimalizate, respectiv – selectarea temelor de campanie și încheierea unui pact de neagresiune între aliați (AIE) sunt condiții fundamentale pentru asigurarea continuității actului de guvernare democratică în următorii ani.

Concluzii:

Anul 2010 este un an de construcție politică intensă și de rezistență la inerția fostei guvernări în RM. Puși în fața inevitabilității unei noi spirale a alegerilor anticipate (prin refuzul PCRM de a vota pentru un Președinte desemnat de către Alianța pentru Integrare Europeană), partidele aflate la guvernare, în acest moment, trebuie să utilizeze la maxim si-

tuația de criză politică pentru a-și fortifica pozițiile câștigate în 2009, încheind (de dorit – cu câștigarea lui!) un meci violent și dramatic, început încă din 2009 cu PCRM, ca expresie materială a unui puternic curent al revizionismului filosovietic.

Partidele AIE trebuie să revină în forță pe scena politică, lăsată oarecum vrașiște în ultimele luni de ezitări și incertitudini, stimulate inclusiv de mirajul unei soluții constituționale relativ simple, pentru a-și remobiliza susținătorii și pentru a reseta încrederea și legătura cu publicul prin comunicare calitativă. AIE trebuie să gestioneze cu mai multă pricepere disputele interne și externe (din Alianță) pentru că de rezolvarea acestei chestiuni va depinde în cele din urmă capitalul de imagine și de aprobarea pozitivă din partea populației, care recompensează astfel claritatea mesajului și încrederea în stabilitatea actului guvernamental.

Presiunile unui buget de austeritate în anul 2010, presupune costuri și reacții sociale adverse, chiar și în condițiile unui sprijin extern apreciabil. Este necesar ca în condițiile acestor presiuni bugetare, Guvernul RM să se oblige la optimizarea agențiilor pe care le conduce, ajustând schemele de personal și debirocratizând sfere sensibile pentru public și business, să scadă cheltuielile de întreținere a administrației și să relanseze activitatea economiei naționale.

AGRICULTURA

Anul 2009, an difícil pentru agricultură.

În anul 2009, producția agricolă în gospodăriile de toate categoriile, conform estimărilor preliminare, a marcat o descreștere de circa 9,9% față de anul 2008. După un an agricol destul de dificil, anul 2010 preia în mare măsură riscurile care au determinat reducerea producției agricole în anul trecut. Principalele provocări pentru agricultură în 2010 vor rămâne același ca și în anul 2009: prevalarea populismului în aplicarea politicilor agricole, lipsa de coerență în acțiunile structurilor statale în spațiul rural, accesul anevoios pe piețele de desfacere pentru produsele agricole, prețurile de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole, finanțarea rigidă a sectorului agrar, creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, creșterea restanțelor a întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă, Insuficiența unor factori sporitori de randamente (produse de uz fitosanitar și fertilizanți), dar și creșterea prețurilor la aceștia, modificări mai accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă.

Predictii pentru anul 2010.

Principalele previziuni ale experților IDIS „Viitorul” pentru sectorul agricol sunt următoarele: în anul 2010, producția globală agricolă va crește cu circa 7%, producția de cereale și leguminoase boabe va înregistra circa 2370 mii tone, de struguri - 420 mii tone, fructe și pomsore - 230 mii tone, legume - 370 mii tone, carne (greutate vie) - 127 mii tone, lapte - 590 mii tone, și ouă - 630 milioane bucăți. În 2010, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi pozitiv.

Tendințe recente

Reducere a producției agricole cu circa 10 la sută în anul 2009

În anul 2009, producția agricolă în gospodăriile de toate categoriile, conform estimărilor preliminare, a marcat o descreștere de circa 9,9% față de anul 2008. Micșorarea producției globale agricole a fost determinată de scăderea producției vegetale cu 17,4%, producția animalieră marcând o creștere cu 11,8% față de anul 2008. Descreșterea producției vegetale (și respectiv a ponderii acesteia în totalul producției agricole) în anul 2009 față de anul 2008 a fost generată atât de micșorarea suprafețelor însămânțate, cât și de scăderea recoltei medii a principalelor culturi agricole. Astfel, producția medie la un hectar a sfeclei de zahăr a scăzut cu 63,2%, orzului – cu 38,4%, grâului – cu 33,3%, floarea soarelui – cu 23,3%, porumbului – cu 17,7%, fructelor și pomsorelor – cu 11,8%, legumelor – cu 8,9%.

Randamente mici la majoritatea culturilor agricole

Amintim că anterior experții de la IDIS „Viitorul” remarcă în Monitorul Economic că în a doua jumătate a anului 2009 în agricultură sunt înregistrate unele derapaje de la pozițiile conturate în prima parte a anului. După o creștere modestă a producțiilor agricole de 3,7% și 2,6% în trimestrul I și primul semestru, pe care echipa ME le-a calificat drept efemere, în primele 9 luni ale anului deja a fost înregistrată o descreștere de 10,2%. Rezultatele slabe din agricultură urmau să datoreze impactului mai multor factori asupra sectorului vegetal, printre care:

- Efectele secetei din anul trecut, care au determinat reducerea drastică a randamentelor la culturile cerealiere și tehnice.

- Neadaptării structurii culturilor agricole la cerințele pieței.
- Ponderii mari a agriculturii de subzistentă. În prezent, circa 60% din persoanele ocupate în agricultură continuă să lucreze în gospodăria auxiliară proprie.
- Randamentele și producțiile net inferioare celor înregistrate în țările cu agricultura performantă. În sectorul vegetal, recoltele medii a culturilor cerealiere sunt de 3-4 ori mai mici decât în unele state din Uniunea Europeană.
- Decapitalizării agriculturii.
- Neeficienței politicilor agricole, promovate de stat, care sunt confuze, slabe și aservite unor interese de grup.

Factorii determinativi a rezultatelor slabe în agricultură.

În anul 2009, experții IDIS „Viitorul” mai remarcă interferența unor factori, care au determinat reducerea veniturilor agricultorilor: reducerea randamentelor culturilor agricole, diminuarea prețurilor la majoritatea produselor agricole, creșterea prețurilor la input-urile agricole, scăderea cererii la unele produse agricole și agroalimentare, micșorarea ajutoarelor de stat pentru agricultori. Mai mult ca atât, în anul trecut, nu s-a reușit și estomparea principalelor provocări pentru agricultură: accesul anevoios pe piețele de desfacere pentru produsele agricole, prețurile de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole, în special pentru cereale, struguri și lapte, creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondurile pentru subvenționarea producătorilor agricoli și de susținere a înființării plantațiilor viticole, creșterea restanțelor a întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă, modificări mai accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă.

Principalele previziuni ale experților IDIS „Viitorul” pentru sectorul agricol sunt următoarele: în anul 2010, producția globală agricolă va crește cu circa 7%, producția de cereale și leguminoase boabe va înregistra circa 2370 mii tone, de struguri - 420 mii tone, fructe și pomușoare - 230 mii tone, legume - 370 mii tone, carne (greutate vie) - 127 mii tone, lapte - 590 mii tone, și ouă - 630 milioane bucăți. În 2010, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi pozitiv. Principalele provocări pentru agricultură în 2010, vor rămâne același ca și în anul 2009:

Prevalarea populismului în aplicarea politicilor agricole. De exemplu, ridicarea interdicțiilor voluntare la exportul strugurilor de soiuri teh-

Tabelul 4. Producția vegetală și animală, mii tone

	Producția, mii tone			
	2007	2008	2009:BNS/ Estimările IDIS „Viitorul	+/- în anul 2009 față de anul 2008.
Total producția agricolă	x	x	x	
Producția vegetală	x	x	x	
din care pe principalele tipuri:				
cereale și leguminoase boabe – total ³⁾	902	3169	2171/2100	-31,5%
din care: grâu	406	1286	735/765,7	-42,9%
porumb pentru boabe	363	1479	1140/909	-23,0
floarea soarelui	156	372	284/240	-23,7
sfeclă de zahăr	612	961	336/330	De 3 ori mai mică.
tutun	3,6	3,9	4,2/9,7	7,6%
soia	40	58	49/-	-15,5%
cartofi	199	271	261/240	-5,7%
legume – total	222	376	307/385	-18,4%
fructe, nuci și pomușoare – total	277	370	305/350	-17,6
struguri	598	635	682/650	7,4
Producția animală, inclusiv	x	x	x	
vite și păsări (în masă vie)	141	110	128/118	16,4%
lapte	604	543	575/570	5,9%
ouă (mil. buc.)	704	562	640/660	13,9%

Factorii care au determinat reducerea veniturilor agricultorilor

Populism în aplicarea politicilor agricole.

nice nu a avut niciun efect benefic asupra comerțului extern și intern cu acest tip de produse și nu a influențat nici într-un mod prețurile de achiziție la materia primă pe piața internă. Drept urmare, prețurile de achiziție a strugurilor de soiuri tehnice au coborât până la cel mai mic nivel înregistrat în ultimul deceniu. De exemplu, în toamna anului 2009, prețurile de achiziție la strugurii de soiul Cabernet oscilau în jurul unui leu per kilogram, în condițiile când în Ucraina, în regiunile limitrofe frontierei cu R. Moldova, acestea constituiau 5,0-5,50 lei/kg. Mai mult ca atât, în pofida declarării de Guvern a „ridicării restricțiilor la exportul strugurilor de soiuri tehnice”, s-a exportat numai 1,2 mii tone de struguri soiuri tehnice, ceea ce constituie 0,18% din recolta globală de struguri sau 0,22% din recolta de struguri de soiuri tehnice. De asemenea, în 11 luni ale anului 2009 au fost exportate 27 mii tone de struguri de soiuri de masă și numai circa o 1/3 din strugurii recoltați au fost prelucrați de unitățile de procesare.

***Lipsă de coerență
în acțiunile
structurilor statale
în spațiul rural***

Lipsa de coerență în acțiunile structurilor statale în spațiul rural. Din cele șase obiective de guvernare din politicile agroindustriale propuse în programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” pentru anii 2009-2013, nici unul nu este realizat. Mai mult ca atât, este sesizată o acalmie totală în realizarea tuturor activităților prioritare din acest program, dar și din documentele de politici agrare în vigoare, cum ar fi Strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015)¹, Concepția sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015, etc.²

***Acces anevoios
pe piețele de
desfacere pentru
produsele agricole***

Accesul anevoios pe piețele de desfacere pentru produsele agricole. Ca exemplu, barierele netarifare sunt instrumente utilizate frecvent de către autoritățile statelor în realizarea politicilor comerciale și în mod direct sau indirect ținesc participanții la activitatea comercială externă. În prezent, astfel de instrumente sunt prezente și în reglementarea tranzacțiilor comerciale de către mai mulți parteneri comerciali a-i R. Moldova, dar și de către statul nostru. Iată câteva exemple:

- Unele analize remarcă prezența în uz a unui număr semnificativ de elemente de acest gen din contextul politicilor comerciale, cum ar fi: licențierea activităților comerciale (în R. Moldova sunt stabilite 22 de activități ce țin de domeniul comerțului exterior)³, politici de achiziții publice discriminatorii, restricții voluntare la export, etc.
- Majoritatea acordurilor de liber schimb semnate de către R. Moldova prevăd abținerea părților de la aplicarea măsurilor discriminatorii în comerțul bilateral, introducerea limitelor cantitative sau a măsurilor echivalente referitor la exportul și/sau importul mărfurilor în cadrul acordurilor. Însă, părțile pot stabili în mod unilateral restricții cantitative, dar care să nu depășească limita rezonabilă sau pentru un termen determinat concret. Cu toate acestea, cotele la import sunt introduse voluntar. Un exemplu de acest gen îl constituie cotele la importul cărnii în R. Moldova,

1 HG nr.282 din 11.03.2008 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015). Monitorul Oficial nr.57-60/362 din 21.03.2008.

2 HG nr. 1305 din 28.11.2007 cu privire la aprobarea Concepției sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015. Monitorul Oficial nr.188-191/1356 din 07.12.2007.

3 Legea nr. 451-XV din 30.07.2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreținător. Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 108-109/836 din 06.09.2001.

care derivă din mecanismul reglementării importurilor de carne instituit prin Hotărârea Guvernului nr. 1363 din 29. 11. 2006⁴.

- Barierele netarifare, cum ar fi tranzitarea scumpă și procedurile vamale de lungă durată, reduc cu mult efectele pozitive ale protocoalelor de comerț bilateral și regional, semnate pentru facilitarea comerțului extern. Unele cercetări efectuate de organizațiile neguvernamentale din R. Moldova demonstrează, că agenții economici întâmpină serioase probleme la tranzitarea teritoriului unor state membre al GUAM. De exemplu, în cadrul unui diagnostic realizat de IDIS „Viitorul” în anul 2008 în cadrul proiectului „Campanie de advocacy în susținerea exportatorilor de produse agroalimentare” pe ruta Chișinău – Moscova s-a constatat că o tranzacție de acest gen durează circa 4 zile, dintre care mai mult de 32 de ore au fost consumate la tranzitarea teritoriului Ucrainei. Plățile neoficiale achitate în perioada tranzitării teritoriului acestui stat au constituit 260 de hrivne.

Prețurile de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole, în special pentru cereale, struguri și lapte. În anul 2009, prețurile medii de vânzare a produselor agricole de către întreprinderile agricole au scăzut cu 18,5%, în comparație cu anul 2008. Prețurile medii de vânzare la produsele vegetale au descrescut cu 19,4%, iar la produsele animaliere – cu 15,6%. Prețurile de vânzare a produselor cerealiere și leguminoase-boabe de către întreprinderile agricole a Republicii Moldova au constituit 69,6% față de anul precedent (în anul 2008 - 71,1%), inclusiv: grâu - 65,8% (70,5%), porumb - 91,5% (66,4%), semințe de floarea soarelui - 94,2% (64,8%), sfeclă de zahăr - 109,9% (113,0%), tutun-122,1% (123,9%), cartofi - 95,1% (99,4%), legume - 88,8% (87,9%), din care: tomate 77,6% (81,7%), la fructe și pomușoare - 86,3% (72,3%), din care: fructe sâmburoase - 129,7% (63,0%), fructe sâmânțoase - 77,8% (74,7%), la struguri - 71,6% (91,3%). Prețurile de vânzare a produselor animaliere au constituit numai 84,4% față de anul precedent (în anul 2008 - 135,3 %), vite și păsări (în greutate vie) - 87,7% (133,4%), din care: bovine - 102,8% (162,7 %), porcine - 93,1% (181,5%), păsări - 84,6% (122,1%), la lapte - 86,0% (121,0%), ouă - 72,7% (147,5%), lână (în greutate fizică) - 128,2% (58,4%)⁵.

Finanțarea rigidă a sectorului agrar. Conform Programului de stabilizare și relansare economică a Republicii Moldova, pe anii 2009-2011 este preconizată reducerea cu cel puțin 6%, în anii 2010 și 2011, a alocațiilor totale de la bugetul de stat (cheltuieli de bază, fonduri și mijloace speciale) pentru agricultură; reducerea totală, a alocațiilor de la bugetul de stat (cheltuieli de bază, fonduri și mijloace speciale) destinate sădării plantațiilor viticole și renunțarea la alocarea mijloacelor de la bugetul de stat pentru plantarea pădurilor noi.

Creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli. La începutul anului 2010, datoria restantă la achitarea subvențiilor pentru anii precedenți a constituit 213 milioane lei. Această sumă urmează a fi achitată din contul fondului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anul 2010, care constituie 300 milioane lei.

Prețuri de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole

Finanțare rigidă a sectorului agrar

Creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli

⁴ Este abrogată la finele anului 2009.

⁵ Datele sunt prezentate pe întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier) cu suprafața terenurilor agricole de 50 ha și peste (fără teritoriul din partea stângă a Nistrului și mun. Bender) și reflectă evoluția prețurilor medii, reieșind din structura efectivă a vânzărilor produselor agricole realizate de către acestea.

Creșterea restanțelor a întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă

Creșterea restanțelor a întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă. La începutul anului 2010, datoriile agricultorilor față de diferite entități constituiau 1,5 miliarde lei, dintre care peste 200 milioane față de bugetul de stat⁶.

Insuficiența unor factori sporitori de randamente (produse de uz fitosanitar și fertilizanți). În prezent, datoriile restante a întreprinderilor agricole față de companiile specializate în importul și comercializarea pe piața internă a fertilizanților și a preparatelor chimice pentru agricultură au săltat până la 100 milioane lei. În același timp, prețurile la acestea au crescut semnificativ.

Modificări accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă

Modificări mai accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă. Conform estimărilor ME, în anul 2010, circa 30 la sută din terenurile cu destinație agricolă vor rămâne pârloagă. Conform datelor BNS în ultimul trimestru al anului trecut, în sectorul agricol au activat 266,3 mii persoane (23,7% din totalul persoanelor ocupate). Față de trimestrul IV 2008 numărul populației ocupate în agricultură a scăzut semnificativ – cu circa 39 mii, sau cu 12,7%, ceea ce înseamnă că o persoană din șapte ce activa în agricultură a abandonat această activitate. Conform estimărilor noastre, acest proces va continua și în anul curent cu ritmuri similare.

Politici agricole

Activități inedite în agricultură incluse în Planul de activitate al Guvernului pentru anul 2010.

La finele primului trimestru al anului 2010, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 194 din 18.03.2010 cu privire la aprobarea Planului de activitate al Guvernului pentru anul 2010⁷. Conform planului de acțiuni, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare urmează să asigure executarea integrală și în termenele stabilite a următoarelor acțiuni:

MAIA „lansează” piețe angro

- Elaborarea unui document de politici privind securitatea alimentară - trimestrul III.
- Lansarea a trei piețe regionale angro pentru asigurarea accesului fermierilor la comercializarea produselor agricole – trimestrul IV.
- Stimularea modernizării sectorului agrar în vederea optimizării înființărilor agricole, extinderii spectrului de culturi agricole cultivate în țară, creării unităților de aprovizionare cu input-uri moderne și calitative pentru agricultură și a celor de colectare a produselor agricole pe parcursul anului 2010 prin:
 - Susținerea reconstrucției, renovării și înzestrării tehnologice a unor ferme zootehnice moderne, ce vor converti producția de fitotehnie obținută de la 1 ha (furaje) în producție zootehnică cu valoare adăugată sporită.
 - Înființarea și înzestrarea în zona rurală (pe lângă fermele zootehnice) a unor secții de procesare industrială a laptei care vor produce produse lactate cu valoare adăugată sporită.
 - Reabilitarea până la 11 sisteme de irigație, cu suprafața de 15500 hectare.
- Crearea și susținerea asociațiilor utilizatorilor de apă în trimestrul I al anului 2010 prin:
 - Elaborarea și promovarea proiectului de lege privind asoci-

MAIA optimizează înființările agricole, prin „renovarea fermelor zootehnice”

⁶ <http://www.moldpres.md/default.asp?Lang=ro&ID=130288>

⁷ Monitorul Oficial nr.39-40/253 din 23.03.2010

- o ațiile utilizatorilor de apă pentru irigație.
- o Trecerea la gestiunea autonomă și descentralizată a sistemelor de irigație.
- Promovarea produselor cu randament și calitate ridicată obținute, inclusiv prin extinderea producțiilor ecologice pe parcursul anului 2010 prin:
 - o Extinderea suprafețelor încadrate în circuitul agroalimentar ecologic prin încadrarea în perioada de conversiune până la 35 mii hectare.
 - o Promovarea și desfășurarea certificării produselor agroalimentare ecologice pentru piața autohtonă (circa 9500 tone) și pentru export (circa 27 mii tone).
 - o Armonizarea cadrului legislativ și normativ în domeniul producției agroalimentare ecologice cu prevederile Reglementărilor CE 834/2007 și CE 889/2008 (Legea nr.115-XVI din 9 iunie 2005 cu privire la producția agroalimentară ecologică, Hotărârea Guvernului nr.149 din 10 februarie 2006 “Pentru implementarea Legii cu privire la producția agroalimentară ecologică”).
- Eliminarea tuturor barierelor la exportul produselor agricole și diminuarea complexității procedurilor de export a produselor agricole și agroalimentare prin:
 - o Elaborarea și promovarea proiectului de hotărâre a Guvernului privind reglementarea importului în Republica Moldova de produse agroalimentare prin implementarea sistemului de licențiere automată, conform prevederilor Acordului privind procedurile în materie de licențiere de import al OMC (art.2.2)- trimestrul I.
 - o Operarea modificărilor în cadrul normativ și îmbunătățirea procedurilor de export pentru eliminarea barierelor netarifare care limitează exportul de produse agricole – trimestrul II.
- Crearea a 4 case de ambalare a producției – trimestrul IV.
- Stimularea implementării sistemelor moderne de management al calității (ISO 9001, HACCP, GlobalGap) prin
 - o Aplicarea sistemelor moderne de management al calității produselor prin certificarea întreprinderilor de procesare a fructelor și legumelor la standardul Uniunii Europene (ISO 22000) – trimestrul IV.
 - o Asigurarea implementării sistemului de management al calității și control în punctele de risc ISO 22000 la unele întreprinderi de procesare a producțiilor zootehnice – trimestrul IV.
 - o Utilizarea, ajustarea laboratoarelor performante abilitate cu certificarea conformității produselor de origine animală destinate pieței interne și exportului comun - trimestrul IV.
 - o Finalizarea proiectului de identificare a animalelor - trimestrul IV.
- Creșterea sprijinului pentru dezvoltarea agriculturii și diversificarea formelor de susținere a agricultorilor prin facilitarea accesului acestora la sistemul de subvenționare pentru produsele care contribuie la îmbunătățirea balanței comerciale agricole prin:
 - o Direcționarea subvențiilor destinate producătorilor agricoli spre domenii cu un potențial de producție cu valoare adăugată înaltă și sporirea productivității și competitivității în agricultură – trimestrul I.
 - o Eficientizarea mecanismului de asigurare subvenționat a

**MAIA elimină
barierele la export
prin proiecte de
acte normative
ce vizează
importurile.**

**MAIA va finaliza
un proiect de
identificare a
animalelor**

**„Creșterea
sprijinului pentru
dezvoltarea
agriculturii
prin reducerea,
alocărilor totale
de la bugetul de
stat?”**

- riscurilor producătorilor agricoli, în special la producerea culturilor agricole cu valoare adăugată înaltă – trimestrul II.
 - Reducerea, în anii 2010-2011, cu cel puțin 6% a alocărilor totale de la bugetul de stat (cheltuieli de bază, fonduri și mijloace speciale) pentru agricultură.
- Oferirea dreptului de achiziționare a terenurilor cu destinație agricolă întreprinderilor rezidente cu capital străin - trimestrul I.
- Lansarea programelor de instruire a fermierilor și agricultorilor în creșterea și comerțul cu produse de valoare adăugată înaltă (2010-2015).
- Implementarea și realizarea Proiectului de reparcelare a terenurilor agricole în 40 de localități, cu suportul Sida prin intermediul Unității consolidate pentru implementarea și monitorizarea proiectelor în domeniul agriculturii, finanțate de Banca Mondială.
- Susținerea și stimularea de către stat a activităților de conservare a solului, inclusiv prin crearea sistemului informațional automatizat al calității solurilor prin:
 - Elaborarea cadrului informațional-aplicativ de tranziție treptată la sistemul alternativ de fertilizare organică și reproducere a fertilității solurilor - trimestrul IV.
 - Elaborarea Conceptului tehnic cu privire la Sistemul Informațional Agricol – trimestrul II.
 - Elaborarea cadrului informațional-aplicativ de tranziție treptată la sistemul alternativ de fertilizare organică și reproducere a fertilității solurilor.

Politicile de susținere a agriculturii

În 2010, mai puține subvenții, dar mai multe condiții de eligibilitate discriminatorii pentru agricultori

În prima decadă a lunii martie, Guvernul, și nu Parlamentul, după cum se practica până în anul 2010, a aprobat Regulamentul privind modul de utilizare a mijloacelor fondului pentru subvenționare a producătorilor agricoli. Conform regulamentului, mijloacele fondului de subvenționare a producătorilor agricoli în sumă de 300,0 milioane lei se repartizează după cum urmează:

- a) stimularea creditării producătorilor agricoli de către băncile comerciale și instituțiile financiare nebancale – 14,0 mil.lei;
- b) stimularea mecanismului de asigurare a riscurilor în agricultură – 10,0 mil.lei;
- c) stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale – 15,0 mil.lei;
- d) subvenționarea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii) – 10,0 mil.lei;
- e) stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, precum și a echipamentului de irigare – 15,0 mil.lei;
- f) susținerea promovării și dezvoltării agriculturii ecologice – 2,0 mil. lei;
- g) stimularea investițiilor pentru utilizarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice – 10,0 mil.lei.
- h) stimularea procurării animalelor de prăsilă și menținerii fondului lor genetic – 10,0 mil.lei;
- i) stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare – 10,0 mil.lei;
- j) compensarea cheltuielilor energetice pentru irigare – 10 mil.lei;
- k) compensarea datoriilor:
 - pentru susținerea înființării plantațiilor viticole – 50,5 mil.lei;

- pentru subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticide) și de fertilizanți (îngrășăminte minerale) – 8,5 mil.lei.
- pentru subvenționarea producătorilor agricoli la livrarea pe teritoriul țării a producției agricole de fabricație proprie – 135,0 mil.lei.

Direcțiile prioritare și sectoare din agricultură, care vor fi subvenționate în anul 2010, au beneficiat de suport și în anii precedenți, iar suma planificată pentru anul 2010 este aproximativ de 3 ori mai mică decât cea inclusă în bugetul de stat pentru anul 2009, în momentul votării legii bugetului pentru anul trecut. Pentru anul curent, din cele 300 milioane lei, cât constituie fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, 198,5 milioane lei sunt prevăzute pentru stingerea datoriilor statului față de agricultori acumulate în anul 2009.

198,5 milioane lei din fondul pentru subvenționare sunt prevăzute pentru stingerea datoriilor statului față de agricultori, acumulate în anul 2009

Regulamentul aprobat de Guvern mai poate fi caracterizat prin aceea că în procesul elaborării acestuia s-a comis mai multe abateri de la principiile stipulate în Concepția sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015, și anume la principiile concentrării și aplicării obiectivelor prioritare pentru dezvoltarea rurală, participării, transparenței, eficienței și egalității. Totodată, sunt înregistrate eșecuri clare în revizuirea sistemului de subvenționare și în distribuirea ajutoarelor de stat. Printre acestea, se numără:

- Menținerea disparităților pe profil regional în repartizarea subvențiilor pentru entitățile agricole.
- Lipsa transparenței în procesul de distribuire a subvențiilor:
 - Nu sunt publicate listele beneficiarilor de subvenții pentru anii 2008-2009.
 - Nu sunt publicate listele membrilor comisiilor create la nivel național și local pentru repartizarea subvențiilor pentru anii 2008-2009.
- Tergiversarea creării Agenției de Plăți și Intervenție în agricultură. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, structura aparatului central al Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, și structura subdiviziunilor teritoriale ale Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 60 din 04.02.2010 cu privire la crearea Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură. Cu toate acestea este tergiversată crearea acestor structuri, iar cheltuielile aferente organizării și asigurării activității Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură nu sunt alocate Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare.
- Existența în continuare a mai multor instituții de stat abilitate în administrarea resurselor alocate pentru subvenționarea producătorilor agricoli (Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Finanțelor, prin intermediul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, și Ministerul Mediului, prin intermediul Agenției “Apele Moldovei”).
- Instituirea unor condiții de eligibilitate discriminatorii și inutile pentru agricultori, care contravin celor stipulate în Concepția sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015.

La elaborarea regulamentului, sunt abateri de la principiile stipulate în Concepția sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015

Regrese în reformarea sistemului de subvenționare

Tabelul 5. Repartizarea mijloacelor Fondului pentru fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli în anii 2005-2010, milioane lei⁸

	2005	2006	2007	2008	2009 ¹	2010
Total pe ani	180	220	465,3	270	313,5	300
Subvenționarea creditării în agricultură	29,0	-	-	-	-	14,0
Stimularea creării stațiunilor de mașini	18,0	20,0	43,0	20,0	23,5/11,0 ²	
Subvenționarea aratului de toamnă	-	-	-	-	-	-
Suținerea sectorului pomicol	10,0	15,0	17,0	25,0	52,9	15,0
Dotarea oficiilor zooveterinare	2,0	-	-	-	-	-
Subvenționarea producătorilor de sfeclă de zahăr	-	20,0	8,8	-	-	-
Subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar și fertilizanți	-	50,0	130,0	50,0	50,0	8,5 ³
Suținerea sectorului zootehnic	-	15,0	15,0	23,0	12,5	20,0
Restituirea cotei TVA la livrarea producției agricole.	-	100,0	140,0	50,0	50,0/100,0 ⁴	135,0 ⁵
Pentru subvenționarea lucrărilor agricole	121,0	-	99,0	-	-	-
Subvenționarea cultivatorilor de tutun	-	5,0	2,5	-	-	-
Pentru încurajarea dezvoltării culturii nucului	-	-	3,0	5,0	8,0	-
Pentru dezvoltarea agriculturii ecologice	-	-	2,0	4,0	-	2,0
Compensarea sumei TVA la procurarea tehnicii și utilajului agricol.	-	-	5,0	-	-	-
Pentru subvenționarea asigurării de riscuri în agricultură				18,0	24,1	10,0
Stimularea investițiilor în producerea de legume pe teren protejat și în procurarea tehnicii și echipamentului de irigare				20,0	12,5 ⁶	10,0/15,0 ⁷
Stimularea investițiilor în procurarea de echipament și utilaj de procesare, uscare și congelare a fructelor și legumelor, și pentru casele de ambalare și frigidere				20,0	-	10,0
Stimularea investițiilor în crearea, restabilirea bazei tehnico-materiale de cultivare și de prelucrare postrecoltare a tutunului				8,0	-	-
Stimularea investițiilor în procurarea de tehnică și utilaj agricol				20,0	-	
Pentru acoperirea cheltuielilor de pompare a apei				7,0	10,0	10,0
Pentru compensarea datoriilor:						
Suținerea înființării plantațiilor viticole.						50,5

1 La începutul anului 2009.

2 HG nr. 98 din 09.02.2009 cu privire la repartizarea pe tipuri de destinații a mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli. Monitorul Oficial nr.34-36/140 din 17.02.2009.

3 Pentru stingerea datoriilor acumulate de stat în anul 2009.

4 HG nr. 98 din 09.02.2009 cu privire la repartizarea pe tipuri de destinații a mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli. Monitorul Oficial nr.34-36/140 din 17.02.2009.

5 Pentru stingerea datoriilor acumulate de stat în anul 2009.

6 În anul 2009, 12,5 milioane lei au fost repartizate pentru stimularea investițiilor în producerea de legume pe teren protejat și procurarea de echipament și utilaj pentru întreprinderile mici și mijlocii de procesare, uscare și congelare a fructelor și legumelor, amplasate în localități rurale, și pentru casele de ambalare și frigidere.

7 Pentru subvenționarea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii) – 10,0 mil.lei, iar pentru stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, precum și a echipamentului de irigare – 15,0 mil.lei.

8 Conform Hotărârilor de Parlament de aprobare a Regulamentului privind modul de utilizarea mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli.

BUSINESS

Anul 2009 a fost deosebit de dificil pentru Moldova, fiind caracterizat prin sporirea impulsurilor spre recesiune transmise mediului de afaceri în țară. Condiționată de factorii de natură externă, derivați din extinderea crizei economice în contextul regional, situația s-a agravat și mai mult în prima jumătate a anului din cauza instabilității politice. Rezultatele anului 2009 au confirmat majoritatea prognozelor noastre privind factorii de reducere în:

- *industrie* (reducerea cererii la export, cererii interne, volumului producției agricole și lipsa unor strategii de management eficient s-au soldat pentru sectorul industrial cu 22% declin față de anul 2008),
- *investiții și construcții* (scăderea drastică în volumul de investiții în mijloace de transport și în construcția clădirilor și edificiilor nerezidențiale a cauzat aici declin cu 34,9%),
- *comerțul intern cu bunuri și servicii* (micșorarea volumului de remitențe, reducerile de salarii în unele sectoare puternic afectate de criză, reducerea cererii interne la mărfurile transportate au adus declin pentru comerțul cu amănuntul în mărime de 3,5% și pierderi imense pentru serviciile de transport – 48% reducere).

Cu toate că în aceste cifre s-a conturat o tendință de redresare a economiei naționale, ritmul lent al acestui proces ne face să efectuăm cu un optimism rezervat estimările pentru **anul 2010**. Astfel, la capitolul industrie vom avea:

- 3,5-4,6% creștere a *producției industriale* (față de anul 2009),
- rata de creștere a *lucrărilor de construcție-montaj* la un nivel de 8-10% față de anul precedent,
- creșterea *investițiilor în capital fix* cu 9-11% în anul curent,
- *volumul vânzărilor cu amănuntul* - creștere cu 3-4%,
- *volumul de servicii prestate cu plată* - creștere de 2-3%.

În condiții de atingere a estimărilor menționate pentru anul curent, predicția pentru **anul 2011** se va reflecta în: creșterea cu 4,2-5,3% a *producției industriale*, creșterea cu 6-8% a *investițiilor în capital fix*, creșterea cu 6-7% a *volumului de lucrări în construcție-montaj*, *volumul vânzărilor cu amănuntul* - creștere cu 4,5-6,5%, volumul de servicii prestate cu plată - creștere de 3,5-4,5%.

Mediul de afaceri

Anul 2009 a fost deosebit pentru cadrul de reglementare a afacerilor și implementarea mecanismelor de realizare a acestuia. În prima jumătate a anului, criza a amplificat doar efectele reglementării ineficiente, corupte și birocratice. În a doua jumătate a anului, însă, am asistat la schimbarea guvernării, în rezultatul căreia au crescut așteptările de ameliorare a condițiilor pentru lansarea și desfășurarea unei afaceri, de optimizare a sistemului de achitare a taxelor și impozitelor și de raportare obligatorie a agenților economici. Premisa fundamentală a acestor așteptări rezidă în racordarea

Rezultatele anului 2009 s-au reflectat în:
reducerea cu 22% a industriei față de anul precedent, declinul substanțial în investiții și construcții de 34,9%, reducerea volumului de comerț cu amănuntul în mărime de 3,5% și pierderile imense pentru serviciile de transport în mărime de 48%

Estimări pentru 2010: industrie - 3,5-4,6% creștere, lucrări de construcție-montaj - 8-10% creștere, creștere investiții în capital fix - 9-11%, vânzări cu amănuntul - creștere 3-4%, servicii prestate cu plată - creștere 2-3%

Predicții pentru 2011: creștere 4,2-5,3% a producției industriale, creștere 6-8% a investițiilor în capital fix, creștere 6-7% a lucrărilor de construcție-montaj, vânzări cu amănuntul - creștere 4,5-6,5%, servicii prestate cu plată - creștere 3,5-4,5%

măsurilor din domeniul reglementării afacerilor, prevăzute în Programul de stabilizare și relansare economică 2009-2011 al Guvernului, la exigențele cercurilor de afaceri. Prevederile date se referă la: reducerea poverii administrative și fiscale pentru desfășurarea afacerilor, facilitarea accesului antreprenorilor la mijloace financiare pentru inițierea și dezvoltarea sau relansarea afacerilor, stimularea investițiilor publice și private. Pe lângă acestea, ultimul trimestru al anului respectiv s-a soldat cu semne bune pentru climatul de afaceri din țară, printre care:

- **elaborarea planului de acțiuni de eliminare a constrângerilor de ordin administrativ în mediul de afaceri**, unde s-au inclus măsurile de revizuire a tipurilor de activitate supuse licențierii, de stabilire a „ghișeului unic” la Camera Înregistrării de Stat, liberalizare a importului și exportului diferitor produse, de simplificare a procedurilor vamale și de optimizare a procedurilor de raportare pentru agenții economici etc.
- elaborarea **proiectului de lege privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător** (Legea nr.451-XV din 30 iulie 2001), cu scopul de reducere a cheltuielilor de lansare și desfășurare a afacerilor.
- modificarea **titlului IX al Codului fiscal în vederea achitării taxelor rutiere** în două tranșe pentru agenții transportatori în vederea diminuării presiunii fiscale de la începutul anului,
- lansarea mecanismelor de **restituire a datoriilor la rambursarea TVA** pentru deblocarea activității economice,
- demararea procedurilor de atragere în economia națională **a investițiilor strategice străine de la organisme internaționale**.

Atingerea unui nivel dorit de atractivitate a climatului de afaceri va fi un proces de lungă durată, care va fi posibil de realizat doar în condiții de comunicare eficientă între Guvern, comunitatea de afaceri și ONG-uri

Astfel, la începutul anului 2010, mediul de afaceri dispune de toate premisele pentru a obține impulsivitatea necesară restabilirii cadrului reglementar în termeni de eficiență și corectitudine. Cu toate acestea, însă, atingerea unui nivel dorit de atractivitate a climatului de afaceri va fi un proces de lungă durată, care va fi posibil de realizat doar în condiții de comunicare eficientă între Guvern, comunitatea de afaceri și ONG-uri. Până atunci, la capitolul Cadrul Reglementar al mediului de afaceri (Doing Business) 2010 țara noastră se plasează pe locul 94 din clasamentul celor 183 țări evaluate anual în cadrul rapoartelor publicate de CFI și Banca Mondială. De menționat este că pentru anul curent Moldova a avansat cu 14 puncte în rating față de anul precedent¹. Schimbările pozitive se datorează în special optimizării procedurilor de înregistrare a afacerii (+13 puncte față de 2009), înregistrare a patrimoniului (+34), optimizării sistemului fiscal (+24 puncte).

Industria

Pe fundalul crizei economice mondiale, s-a accentuat vulnerabilitatea industriei naționale față de șocurile externe, exprimată, în primul rând, prin incapacitatea întreprinderilor de a funcționa la un nivel suficient de eficiență, competitivitate și productivitate. Conform datelor oficiale, în anul 2009, industria a suferit cea mai mare contracție din ultimul deceniu – 22,2%²

¹ www.doingbusiness.org

² 24% declin erau previziunile noastre (vezi numărul precedent ME).

declin la rata de creștere a volumului de producție față de anul precedent (Vezi Figura 3. Producția industrială). Factorii esențiali care au cauzat declinul sectorului analizat se reflectă în:

- **reducerea cererii la exportul** producției unor ramuri industriale autohtone,
- **reducerea cererii interne** a populației (în special la mărfurile nealimentare), dar și a agenților economici la unele din produsele industriale (declinul în ramura de construcții a avut o influență negativă extremă asupra industriei extractive, metalurgice și altor ramuri din industria prelucrătoare),
- **reducerea volumului producției agricole**, care a afectat în special industria de prelucrare și conservare a legumelor și fructelor,
- **lipsa unor strategii de management eficient** la întreprinderi care s-a soldat cu incapacitatea producției autohtone de a face față concurenței de pe piața locală și celei de pe piețele externe.

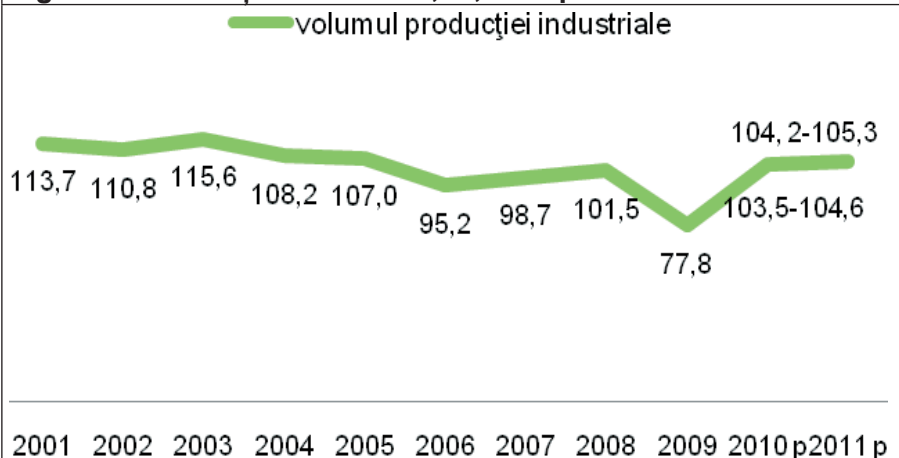
Factorii esențiali care au cauzat declinul industriei în 2009: reducerea cererii la export, reducerea cererii interne, reducerea volumului producției agricole, lipsa unor strategii de management eficient

Volumul producției industriale pentru ianuarie-decembrie 2009 a constituit 23266,6 mil. lei în prețuri curente. Rata de creștere a producției în trimestrul 4 (77,8% cumulativ de la începutul anului) denotă tendința de relansare lentă a situației în care se află sectorul respectiv. Industria alimentară și băuturilor, cu ponderea cea mai mare în valoarea producției industriale (41,4%), și-a diminuat aproape cu 6% declinul în ultimul trimestru al anului precedent (79,6% rca față de 73,7% pentru ianuarie-septembrie). Ramurile cu ponderea cea mai mare în cadrul industriei alimentare au înregistrat modificări față de volumul de producție din celelalte trei trimestre:

- în industria vinului declinul s-a redus cu 7,8%,
- în fabricarea conservei – cu 7,9%,
- producția cărnii și-a redus doar puțin descreșterea de la începutul anului – cu 1,7%,
- iar fabricarea produselor lactate, dimpotrivă, a scăzut cu 0,7% față de trimestrul 3.

Alte sectoare cu pondere înaltă în industrie au demonstrat reduceri neesențiale a declinului la sfârșit de an față de trimestrele precedente: industria mineralelor nemetalifere (cu 1,6%), îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor (cu 1,8%).

Figura 3. Producția industrială, %, anul precedent=100

Sursa: BNS, calcule ME

Volumul producției și distribuției de energie electrică și termică s-a diminuat cu 1,5% în total pe anul 2009. Reducerea în acest sector a fost cea mai mică în comparație cu sectorul industriei prelucrătoare și al industriei extractive. Datorită faptului că ponderea acestui sector constituie doar 12% în volumul producției industriale, contracția minoră a sectorului în primele luni ale anului și rata de creștere pozitivă a acestuia în trimestrul 4 nu a adus o contribuție semnificativă la reducerea declinului general pe industrie. Există și alte ramuri care au manifestat o tendință pozitivă a ratei de creștere anuale (industria tutunului, producția articolelor din plastic, echipamentului și mașinilor electrice și producerea nutrețurilor pentru animale), acestea, însă, dispun de o cotă prea nesemnificativă în total pe industrie pentru a aduce o contribuție de sistem.

Factorii de creștere a industriei în 2010: revenirea pe creștere a industriei extractive, creșterea industriei prelucrătoare, menținerea tendinței pozitive de creștere a sectorului energetic

Pentru anul 2010 menținem estimările de 3,5-4,6% creștere a producției industriale (față de anul 2009) și ne aflăm într-o poziție de optimism rezervat în privința ieșirii rapide din căderea liberă în care s-a aflat industria pe tot parcursul anului precedent (*Vezi Figura 3. Producția industrială*). Cu toate că lunile ianuarie-februarie s-au soldat cu 4,1% de creștere a industriei, accentuăm că această ascensiune a avut loc în mare parte datorită majorării volumului de producție în sectorul energetic (cu 11% față de 2009), iar industria prelucrătoare (cu cea mai mare pondere în industrie) continuă să demonstreze tendințele de evoluție pozitivă cu ritmuri foarte scăzute - doar 1,8% creștere pentru ianuarie-februarie 2010. O rată de creștere mai stabilă a industriei naționale o prevedem pentru a doua jumătate a anului curent, aceasta fiind determinată de:

- revenirea pe creștere a **industriei extractive** (în condițiile unei re-stabiliri a sectorului de construcții),
- creșterea **industriei prelucrătoare** (în special din contul industriei alimentare, în funcție de evoluția volumului producției agricole și revigorarea exporturilor la vinuri și băuturi alcoolice distilate, precum și din contul redresării unor ramuri din industria prelucrătoare conexe sectorului de construcție),
- menținerea tendinței pozitive de creștere a **sectorului energetic** (în cazul implementării proiectelor pentru eficiență energetică și de optimizare a cadrului legal în domeniu).

În condiții de atingere a estimărilor menționate privind volumul de producție industrială, predicția **pentru anul 2011** o considerăm următoarea: creștere cu 4,2-5,3% a producției industriale (*Vezi Figura 3. Producția industrială*).

Investiții în capital fix și construcții

Declinul în anul 2009 a investițiilor în capital fix a semnalat o decădere sub nivelul anilor 2003-2004

Anul 2009 s-a soldat cu o reducere accentuată a volumului de investiții în capital fix (– 34,9%³ în prețuri comparabile comparativ cu 2008). Astfel, pentru acest indicator, anul precedent a semnalat o decădere sub nivelul anilor 2003-2004 (*Vezi Figura 4. Investiții în capital fix și lucrări de construcție-montaj*). După structura investițiilor în capital fix, cele mai mari pierderi s-au reflectat în scăderea cu peste 50% a mijloacelor investitorilor străini, ceea ce, denotă micșorarea gradului de credibilitate al țării.

3 40% declin - previziunile noastre (numărul precedent ME).

Scăderea cea mai drastică a avut loc în volumul de investiții în mijloace de transport (59,3% reducere față de anul 2008) și în construcția clădirilor și edificiilor nerezidențiale (44% reducere la sfârșit de an). În total, sectorul de construcții a înregistrat pierderi la un nivel record din anul 2001, volumul lucrărilor de construcții-montaj constituind doar 64,5% în anul 2009 față de 2008 (Vezi Figura 4. Investiții în capital fix și lucrări de construcție-montaj).

Cu incidență majoră asupra creșterii economice, declinul activității investiționale și de construcții a accelerat și mai mult recesiunea economică în Moldova. Drept rezultat, situația dramatică din aceste sectoare a cauzat scăderea volumelor de producție în unele ramuri conexe ale industriei, precum și a volumului de mărfuri transportate pentru ramurile respective.

Pentru anul 2010, din cauza contracției considerabile a volumului de investiții și construcții în anul precedent, anticipăm o reluare dificilă a creșterii în aceste domenii. În condițiile de valorificare de către Guvern a unor oportunități, cum ar fi lansarea programului investițional în domeniul infrastructurii, dezvoltarea mecanismelor de oferire a creditelor pe termen lung sectorului de construcții, simplificarea procedurilor pentru lucrările de proiectare, estimăm rata de creștere a lucrărilor de construcție-montaj la un nivel de 8-10% față de anul precedent (având în vedere baza sa de calcul joasă din anul 2009).

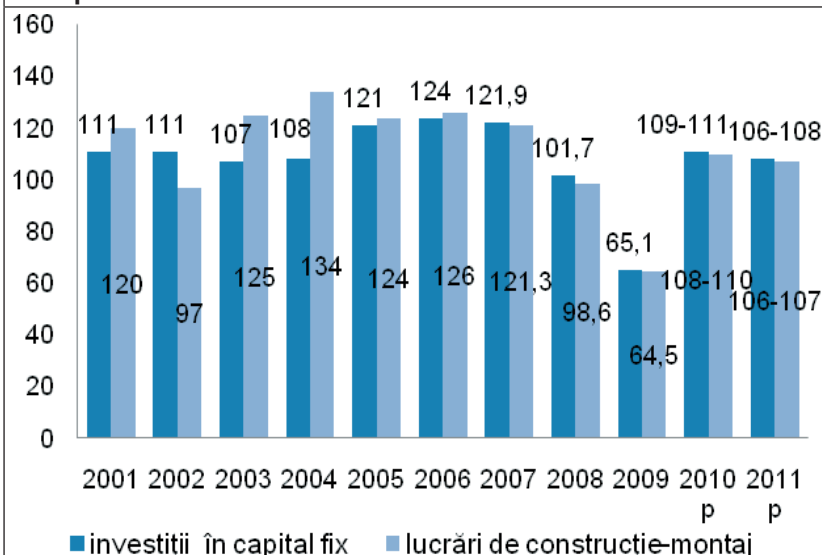
Cu referire la indicele volumului de investiții în capital fix, aici avem în considerație ameliorarea mediului de afaceri (inclusiv prin îmbunătățirea libertății în derularea afacerilor), disponibilitatea instituțiilor financiare internaționale de a credita masiv economia și, în general, politica statului orientată spre integrarea europeană. Pentru acest indicator, având în vedere baza sa de calcul joasă din anul 2009, aducem o estimare de 9-11% în anul curent (Vezi Figura 4. Investiții în capital fix și lucrări de construcție-montaj).

În cazul realizării estimărilor respective, **prognozele anului 2011** se prezintă în felul următor: creștere cu 6-8% a investițiilor în capital fix și creștere cu 6-7% a volumului de lucrări în construcție-montaj (Vezi Figura 4. Investiții în capital fix și lucrări de construcție-montaj).

Comerțul interior de bunuri și servicii

Comparativ cu celelalte sectoare ale economiei naționale, **comerțul de mărfuri cu amănuntul** a avut de suferit cel mai puțin în anul 2009. Cu toate

Figura 4. Investiții în capital fix și lucrări de construcție-montaj, %, anul precedent=100

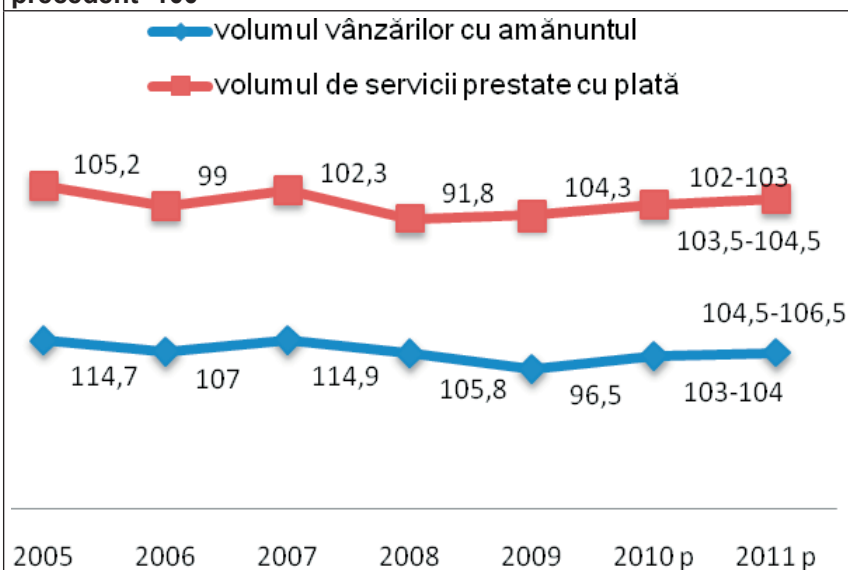
Sursa: BNS, calcule ME

că în ultimul trimestru al anului precedent s-a remarcat o ușoară tendință de stabilizare la acest capitol, la sfârșit de an, volumul vânzărilor de mărfuri cu amănuntul a înregistrat 96,5%⁴ față de anul 2008. Principalii factori de influență asupra acestui indicator au avut efect dublu asupra volumului de comercializare a mărfurilor:

La finele anului 2009 volumul de vânzări a mărfurilor nealimentare s-a redus cu 10% față de anul 2008; volumul de vânzări a mărfurilor alimentare a crescut cu 5,1% față de anul 2008

- pe de o parte, micșorarea volumului de remitențe (cu incidență asupra scăderii veniturilor disponibile ale populației) a determinat **reducerea consumului pentru mărfurile nealimentare** (la finele anului volumul de vânzări a mărfurilor nealimentare s-a redus cu 10% față de anul 2008. Pe lângă aceasta, micșorarea consumului a mai fost determinată și de reducerile de salarii în unele sectoare puternic afectate de criză (cum ar fi agricultura, construcțiile, industria extractivă).
- pe de altă parte, revenirea migranților de peste hotare a cauzat **majorarea** numărului de consumatori la **produsele alimentare** pe parcursul anului. Totodată, prețurile reduse la produsele alimentare pe parcursul primelor 10 luni ale anului au avut o influență asupra creșterii volumului de comercializare a mărfurilor din această categorie (la finele anului volumul de vânzări a mărfurilor alimentare a crescut cu 5,1% față de anul 2008).

Figura 5. Comerțul interior cu bunuri și servicii, %, anul precedent=100

Sursa: BNS, calcule ME

Serviciile cu plată prestate populației au marcat la sfârșitul anului precedent o creștere de 4,3%⁵ comparativ cu anul 2008 (în prețuri comparabile). Figura 5. Comerțul interior cu bunuri și servicii reflectă revenirea pe creștere a acestui sector după declinul început în a doua jumătate a anului 2008.

Scăderea veniturilor disponibile ale populației a afectat cererea pentru **serviciile de telecomunicații**, mai cu seamă în cadrul convorbirilor internaționale prin telefonie fixă (reducere cu

Serviciile cu plată prestate populației au marcat la sfârșitul anului precedent o creștere de 4,3% comparativ cu anul 2008, ceea ce reflectă revenirea pe creștere a acestui sector după declinul început în a doua jumătate a anului 2008

32% în acest domeniu). Pe de altă parte, a crescut numărul de utilizatori ai telefoniei mobile, și la sfârșitul anului, conform datelor ANRCETI, s-a înregistrat o creștere de 10% la acest indicator față de 2008 și un volum de vânzări în creștere cu 4% față de aceeași perioadă de timp. Cu toate acestea, însă, venitul mediu lunar pe utilizator al companiilor de telefonie mobilă s-a redus cu aproape 15 la sută față de nivelul anului 2008 (95,45 față de 111,5 lei/lună).

Serviciile de transport au avut pierderi imense de pe urma crizei. Con tracția totală a acestui sector s-a reflectat la nivelul de 48% în volumul de

4 95% erau previziunile noastre (vezi numărul precedent ME).

5 3% creștere a fost previziunea noastră (numărul precedent ME).

mărfuri transportate față de anul 2008. Din cauza micșorării volumului de comenzi pentru mărfuri transportate în străinătate, precum și micșorarea cererii interne pentru transportul mărfurilor, transportul feroviar a avut de suferit cel mai mult (60% reducere), urmat de transportul auto (38% reducere).

Având în vedere semnele de revenire pe care le-a început să le dea sectorul de comerț al mărfurilor cu amănuntul către sfârșitul anului 2009, dar și efectele negative pe care le-a avut majorarea prețurilor la unele produse alimentare la începutul anului curent (volumul de vânzări de mărfuri cu amănuntul în ianuarie s-a aflat la nivel de 73,7% față de luna decembrie 2009, în februarie – 100,1% față de ianuarie 2010), **estimăm pentru 2010** volumul vânzărilor cu amănuntul la un nivel de creștere cu 3-4% față de anul 2009. Referindu-ne la volumul de servicii prestate cu plată, pornim de la premisa unei revigorări în sectorul respectiv, conturată prin trendul pozitiv început din a doua jumătate a anului precedent și preconizăm o creștere de 2-3% pentru acest compartiment.

Ținem să accentuăm că acești indicatori vor fi posibil de obținut doar în condiții de creștere a volumului de remitențe (ca urmare a redresării economiilor țărilor unde se migrează preponderent), de temperare a procesului inflaționist în limite rezonabile, de creștere a volumului de comenzi pentru mărfuri transportate (în mare parte datorită redresării sectorului de construcții), precum și de creare a noilor locuri de muncă pe parcursul implementării proiectelor investiționale planificate de Guvern pentru anul curent. Acțiunea conjugată în direcția pozitivă a factorilor enumerați va fi propice următoarelor **previziuni pentru anul 2011**: volumul vânzărilor cu amănuntul - creștere cu 4,5-6,5% față de anul 2010 și volumul de servicii prestate cu plată - creștere de 3,5-4,5%.

Efectele negative pe care le-a avut majorarea prețurilor la unele produse alimentare la începutul anului curent: volumul de vânzări de mărfuri cu amănuntul în ianuarie 2010 s-a aflat la nivel de 73,7% față de luna decembrie 2009

COMERȚUL EXTERN

Volumul total al comerțului internațional al Moldovei, în anul 2009, s-a redus cu 29,5% față de anul 2008, și cu 9,95% față de anul 2007, însumând 4576,0 milioane USD

În anul 2010, exporturile și importurile de mărfuri vor crește cu 5% și, respectiv, 7%

Volumul total al comerțului internațional al Moldovei s-a redus în anul 2009 cu 29,5% față de anul 2008, și cu 9,95% față de anul 2007, însumând 4576,0 milioane USD. Exportul a înregistrat un regres cu 18,4%, iar importul o descreștere cu 33,1%, comparativ cu anul precedent. Reducerea mai drastică a importurilor R. Moldova comparativ cu cea a exporturilor a determinat înregistrarea, la sfârșitul anului 2009, a unui deficit comercial de -1980,6 milioane USD, ceea ce constituie 59,9% din valoarea înregistrată în anul 2008. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit în anul 2009 - 39,6%, ceea ce reprezintă un nivel similar cu cel înregistrat în anul 2006.

În anul 2010, conform prognozelor noastre, exporturile și importurile de mărfuri vor crește cu 5% și, respectiv, 7%. Revenirea modestă pe linia creșterii a comerțului exterior va fi alimentată de unele progrese înregistrate de principalii parteneri comerciali ai R. Moldova, de creșterea moderată a consumului pe plan intern și de realizarea mai efectivă de către agenții economici a concesiilor obținute de către R. Moldova în raport cu partenerii de bază externi (PCA, CEFTA, acordurile în cadrul CSI, etc.).

Exporturile

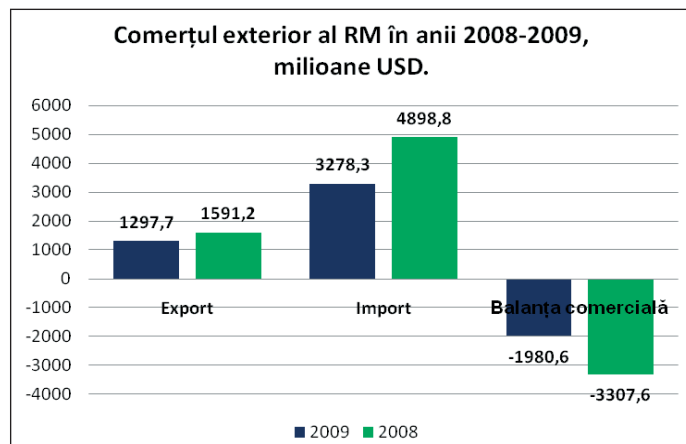
Exporturile au regresat comparativ cu anul precedent după exemplul anului 2006.

În anul 2009, exporturile moldovenești au regresat după exemplul anului 2006, în expresie valorică comparativ cu anul precedent. Valoarea acestora în anul 2009 a totalizat 1297,7 milioane dolari SUA, ceea ce constituie o reducere cu 293,5 milioane dolari SUA sau cu 19,4% față de anul 2008.

În mare măsură, diminuarea volumului exporturilor moldovenești este explicată prin reducerea cererii pe piețele externe, în condițiile contracției comerțului mondial cu peste 12% din cauza crizei economice. În prima lună a anului 2010, exporturile (84,5 milioane USD), au înregistrat o creștere cu 15,8%, față de aceeași perioadă a anului 2009 (71,1 milioane USD), ceea ce reflectă o tendință firavă de stabilizare, conturată în ultimele luni ale anului 2009, dar care urmează să-și probeze soliditatea în primul semestru al anului curent.

Un impact mai mare asupra reducerii volumului exporturilor moldovenești în anul 2009 a fost determinat de diminuarea drastică a livrărilor de mărfuri moldovenești în unele state, care în ultimii ani dețineau o poziție dominantă, constantă printre primii parteneri comerciali a-i Republicii Moldova – Ucraina (56,9% față de anul 2008), România (71,4%), Italia (81,3%), și Polonia (60%).

Figura 6

Conform datelor BNS, impactul negativ cauzat de reducerea exporturilor în țările indicate a fost atenuat într-o mică măsură de majorarea volumului de mărfuri livrate către Germania, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Grecia, și Franța.

Cu toate acestea, pe termen scurt, ritmul de creștere al exporturilor va cunoaște o ușoară înviore, facilitată de creșterea în continuare a comerțului extern pe plan internațional. Conform OMC, comerțul internațional va crește susținut în acest an, cu 9,5%, în urma revenirii economiei mondiale. Schimburile comerciale vor crește cu 7,5% în rândul statelor dezvoltate, și cu 11%, în cazul celor emergente. Dacă avansul preconizat pentru 2010 se va realiza efectiv, nivelul record al comerțului mondial din 2008 ar putea fi depășit în 2011¹. Conform estimărilor ME, exporturile moldovenești în anul 2010 vor înregistra o majorare cu circa 5 la sută comparativ cu anul 2009, în condițiile înregistrării unor progrese ce țin de stabilizarea creșterii volumului comerțului extern al principalelor state partenere ale R. Moldova.

**Reduceri drastice
a exporturilor
moldovenești în
principalele țări
partenere ale RM.**

● EVOLUȚIILE CURENTE ÎN COMERȚUL EXTERIOR A PRINCIPALELOR STATE PARTENERE ALE R. MOLDOVA.

Federația Rusă. Rusia, în prima lună a anului curent, a înregistrat creșteri a volumului comerțului extern cu 32,2%, a exporturilor cu 42,6% și a importurilor cu 11,0%¹. Asta, după o reducere severă a volumului comerțului extern în anul 2009 cu 36,1%, a exporturilor cu 35,5% și, respectiv, a importurilor cu 37,3% față de anul 2008.

Ucraina. Ucraina a înregistrat la rândul său creșteri în comerțul exterior. Astfel, în perioada ianuarie-februarie 2010, exporturile acestui stat au crescut cu 23,6%, iar importurile s-au majorat cu 63,0 la sută față de perioada similară a anului 2009. În anul 2009, exporturile și importurile au înregistrat o reducere cu 33,5% și 56,0% față de anul 2008.

România. În luna ianuarie 2010, conform estimărilor preliminare ale Institutului Național de Statistică, exporturile FOB au însumat 9582,7 milioane lei (2305,5 milioane euro), iar importurile CIF au în-

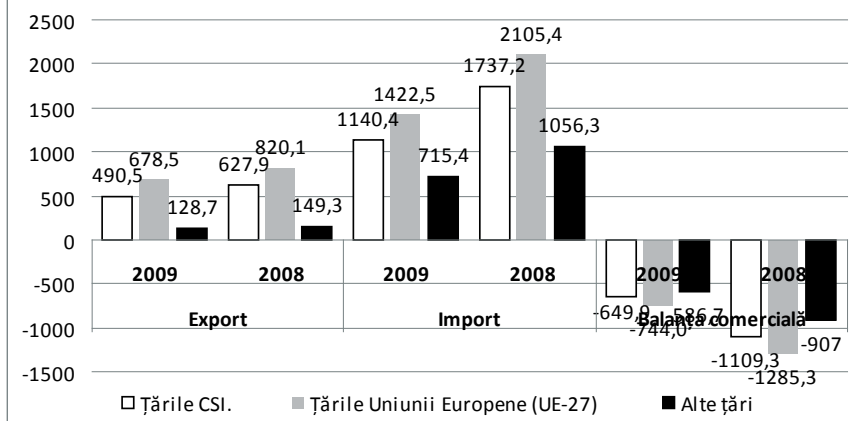
sumat 11365,8 milioane lei (2732,3 milioane euro). Comparativ cu luna ianuarie 2009, exporturile au crescut cu 18,4% la valori exprimate în lei (19,8% la valori exprimate în euro), iar importurile au crescut cu 3,5% la valori exprimate în lei (4,4% la valori exprimate în euro). Față de luna decembrie 2009, exporturile din luna ianuarie 2010 au scăzut cu 3,5% la valori exprimate în lei (1,5% la valori exprimate în euro), iar importurile au scăzut cu 17,1% la valori exprimate în lei (15,5% la valori exprimate în euro). Deficitul comercial FOB-CIF în luna ianuarie 2010 a fost de 1783,1 milioane lei (426,8 milioane euro), mai mic cu 1103,8 milioane lei (265,8 milioane euro) decât în luna ianuarie 2009. Valoarea schimburilor intracomunitare de bunuri în luna ianuarie 2010 a fost de 7219,5 milioane lei (1743,5 milioane euro) la expedieri și de 7964,1 milioane lei (1923,3 milioane euro) la introduceri, reprezentând 75,3% din total exporturi și 70,1% din total importuri.²

¹ <http://www.bloombiz.ro/>

² Datele statisticii vamale ale Federației Ruse includ și datele privitoare la comerțul exterior al R. Belarus.

³ http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/comert_ext/a10/ce01r10.pdf

Figura 7. Evoluția comerțului exterior al R. Moldova pe grupe de țări în anii 2008-2009, mil. USD

Pe de altă parte, revenirea modestă pe linia creșterii a comerțului exterior va fi alimentată de unele progrese înregistrate de principalii parteneri comerciali ai R. Moldova, de creșterea moderată a consumului pe intern și de realizarea de către agenții economici mai efectiv a concesiilor obținute de către R. Moldova în raport cu partenerii externi (PCA, CEF-TA, acordurile în cadrul CSI, etc.).

Pe termen scurt, ritmul de creștere a exporturilor va cunoaște o ușoară înviorare

● VALORIFICAREA CONTINGENTELOR TARIFARE ACORDATE DE UE PENTRU R. MOLDOVA PENTRU PERIOADA 01.01.2010 – 08.03.2010⁴

Începând cu 1 ianuarie 2010, conform Regulamentului Consiliului Uniunii Europene nr.55/2008 din 21 ianuarie 2008 privind introducerea unor preferințe comerciale autonome pentru Republica Moldova, cotele acordate Republicii Moldova pentru produsele eligibile la export sunt următoarele:

- Alt alac (decât alacul destinat însă-mânțării), grâu comun și meslin – 35000 tone;
- Orz – 30000 tone;
- Porumb – 25000 tone;
- Zahăr alb – 22000 tone;
- Vinuri din struguri proaspeți, altele decât vinurile spumoase – 80000 hl.

Astfel, în perioada 01.01.2010 – 08.03.2010, Ministerul Economiei a eliberat 389 de autorizații de export pentru produsele contingentate. Pentru exportul de vinuri au fost eliberate 242 autorizații. Astfel, conform autorizațiilor eliberate agenților economici exportatori de vinuri,

cota acordată de către Uniunea Europeană pentru această grupă de produse a fost distribuită în proporție de 31,28% (2502,8 hl).

Pentru exportul de orz, Ministerul Economiei a eliberat 42 de autorizații. Astfel, cota acordată de către UE pentru această categorie de produse, de la începutul anului 2010, a fost valorificată în proporție de 26,75% (8024,9t).

Pentru poziția tarifară 1005 90 (porumb) au fost eliberate 22 de autorizații. Aceasta presupune valorificarea cotei acordate în proporție de 47,8% (11950t).

Pentru exportul de grâu în UE, au fost eliberate 83 de autorizații, ceea ce presupune valorificarea cotei oferite în proporție de 28,62 % (10017,15 t).

În ceea ce privește exportul de zahăr alb în regim preferențial, de la începutul anului 2010 nu au fost recepționate solicitări pentru eliberarea autorizației de export al acestei grupe de mărfuri.

⁴ Nota informativă a Ministerului Economiei și Comerțului.

Ponderea cotei exporturilor în țările Uniunii Europene din volumul total al exporturilor a crescut nesemnificativ, cu 0,8% față de anul 2008 și a constituit 52,3%. Ritmuri similare de creștere a cotei exporturilor pot fi remarcate și în cazul țărilor, din afara UE și CSI, ponderea cărora a cunoscut o creștere efemeră, de 0,2%, constituind 9,9%.

Anul trecut, fluxurile de mărfuri destinate țărilor CSI s-au redus cu 20,5% față de cele înregistrate în anul 2008 și au însumat 490,5 milioane dolari SUA. Ponderea acestora în totalul exporturilor a constituit 37,8%, diminuându-se cu 1,0% comparativ cu anul 2008. O veste proastă o constituie cedarea de către Ucraina a poziției de partener comercial de bază a țării noastre în favoarea Italiei (Ucraina este stat partener în cadrul CSI și principalul partener comercial al R. Moldova în cadrul GUAM).

Incertitudine în comerțul cu statele din CSI

Pe termen scurt, această stare de lucruri se va menține în pofida declarațiilor oficialilor moldoveni de relansare a exporturilor, în special de băuturi alcoolice în Federația Rusă. Schimbări majore în comerțul cu această țară, nu vor interveni. Mai mult ca atât, există temeiuri ca partea rusă să revină la tactica de tachinare a autorităților moldovenești, după modelul utilizat în anii 2006-2008.

Tabelul 6. Principalii parteneri comerciali ai Moldovei în derularea exporturilor, anul 2009.

	Mil. dolari SUA	În % față de 2008
Rusia	286,5	91,3
România	239,6	71,4
Italia	135,7	81,3
Ucraina	81,3	56,9
Belarus	80,7	87,1
Germania	75,5	118,4
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	60,3	115,4
Polonia	33,7	60,0
Turcia	33,1	99,0
Franța	32,3	151,1

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

Importurile

În anul 2009, importurile au regresat enorm, înregistrând 3278,3 milioane dolari USA. În ianuarie 2010, acestea au recuperat din pozițiile pierdute, înregistrând 198,6 milioane USD față de 202,0 milioane USD înregistrate în perioada respectivă a anului precedent. În perioada imediat următoare, au crescut și defalcările vamale la bugetul național. Astfel, creșterea lentă a importurilor, odată cu majorarea accizelor a influențat și veniturile acumulate din achitarea drepturilor de import și export. În ianuarie-februarie 2010, acestea au crescut cu 17% comparativ cu perioada similară a anului precedent. În primele două luni ale anului, este înregistrată o creștere a TVA la mărfurile importate cu 20,9%, a accizelor la rachiu, lichioruri și alte băuturi spirtoase cu 34,2%, accizelor la vinurile din struguri, la divinuri și vinurile din struguri saturate cu dioxid de carbon cu 134,2%, accizelor la produsele de tutun cu 304,7%, accizelor la benzina și motorina cu 26,1%, a plăților pentru procedurile vamale cu 22,7%, a taxelor speciale cu 165%, și a amenzilor aplicate de Serviciul Vamal cu 93,4%.

Creștere a defalcărilor vamale în bugetul de stat

Tabelul 7. Evoluția perceperii drepturilor de import-export pentru ianuarie-februarie 2010⁵

Cap. &	Impozite si taxe	Calculate drepturi de im-ex I-II 2009	Cifra de control I-II 2010	Executat 2010		Raportul drepturilor de im-ex a.2010/a.2009	
				(mii lei)	(% exec. c/c)	(mii lei)	(%)
115&02	TVA la mărfurile importate	622 729	705 862	753 082	106,7	130 353	120,9
115&11	- Accize la rachiu, lichioruri și alte băuturi spirtoase	2 369	2 130	3 179	149,2	810	134,2
115&12	- Accize la vinurile din struguri, la divinuri și vinurile din struguri saturate cu dioxid de carbon	620	895	1 462	163,4	842	235,8
115&13	- Accize la bere	5 883	7 350	2 107	28,7	-3 776	35,8
115&14	- Accize la produsele din tutun	7 038	19 815	28 485	143,8	21 447	404,7
115&15	- Accize la bijuterii, inclusiv cu briliante	393	380	373	98,1	-20	94,9
115&16	- Accize la benzina și motorina	78 144	109 310	98 502	90,1	20 358	126,1
115&17	- Accize la alte mărfuri	3 265	4 140	4 326	104,5	1 061	132,5
115&18	- Accize la autoturisme	59 369	80 375	44 460	55,3	-14 909	74,9
115&24	- Accize la produsele petroliere altele decât benzina și motorina	17	0	13	0,0	-4	75,6
	Total ACCIZE	157 098	224 395	182 906	81,5	25 808	116,4
116&02	Taxe vamale	91 040	90 775	85 733	94,4	-5 307	94,2
116&03	Proceduri vamale	23 026	26 440	28 244	106,8	5 218	122,7
116&04	Taxe speciale	280	2 380	742	31,2	462	265,0
123&10	Amenzi aplicate de Serv. Vamal	378	460	731	158,9	353	193,4
	Total drepturi de import-export	894 551	1 050 312	1 051 438	100,1	156 887	117,5
115&43	Taxa pentru folosirea drumurilor de autovehiculele neînmatriculate în R.M.	114	92	75	81,0	-39	65,4
115&45	Taxa pentru folosirea drumurilor de autovehiculele ale căror masă totală, sarcină masică depășește limitele admise	1 081	770	983	127,7	-98	90,9
115&48	Taxa p/u import gaz lichefiat	1 416	1 610	1 291	80,2	-125	91,2
115&46	Taxa de eliberare a autorizațiilor p/u transporturi internaționale	45		11		-34	24,4
	Total drepturi de import-export	897 207	1 052 784	1 053 798	100,1	156 591	117

⁵ Datele Serviciului Vamal.

În perioada respectivă, s-au redus accizele la bere cu 74,2%, accizele la bijuterii, inclusiv cu briliante cu 5,1%, accize la autoturisme cu 25,1%, accizele la produsele petroliere altele decât benzina și motorina cu 24,4%, încasările de achitarea taxelor vamale cu 5,8%, taxelor pentru folosirea drumurilor de autovehiculele neînmatriculate în R.M cu 34,6%, taxelor pentru folosirea drumurilor de autovehiculele ale căror masă totală, sarcină masică depășește limitele admise cu 9,1%, taxei pentru importul gazului lichefiat cu 8,8%, și taxei de eliberare a autorizațiilor pentru transporturile internaționale cu 75,6%.

Fluxurile de mărfuri importate din CSI și Uniunea Europeană au avut ritmuri de reducere asemănătoare, înregistrând 34,3% și 32,4% față de anul 2008. Conform BNS, reducerea livrărilor din Ucraina (-45,3%), Federația Rusă (-44,0%), România (-47,2%), Germania (-30,8%), China (-24,3%), Italia (-24,4%), Belarus (-31,0%), Turcia (-25,7%), Japonia (-62,2%), Statele Unite ale Americii (-51,8%), Franța (-40,7%) și Polonia (-27,8%), a influențat diminuarea pe total importuri cu 31,1%.

În anul 2009, din grupurile de mărfuri importate de agenții economici, ponderea cea mai mare au avut-o produsele minerale, mașinile și aparatele; echipamentele electrice; aparatele de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile, produsele chimice, metalele comune, materialele textile, și produsele alimentare, băuturile și tutunul.

Conform datelor BNS, comparativ cu anul 2008, importurile de produse minerale s-au redus cu 36,2%, mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile (-38,9%), mijloace și materiale de transport (-59,7%), metale comune și articole din metale comune (-50,7%), materiale plastice, cauciuc și articole din acestea (-32,6%), produse alimentare, băuturi și tutun (-15,6%), articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare (-37,6%), produse chimice (-12,2%), materiale textile și articole din aceste materiale (-14,4%), produse vegetale (-20,5%), fapt care a condiționat diminuarea pe total importuri cu 29,6%.

Tabelul 8. Principalii parteneri comerciali ai Moldovei în derularea importurilor în anul 2009

	Mil. dolari SUA	În % față de anul 2008
Ucraina	458,8	54,7
Rusia	373,2	56,0
România	311,7	52,8
Germania	252,3	69,2
China	246,5	75,7
Italia	231,5	75,6
Turcia	172,4	74,3
Kazahstan	168,0	de 7,8 ori
Belarus	137,4	69,0
Polonia	87,6	72,2

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

PIAȚA MONETARĂ

Masa Monetară

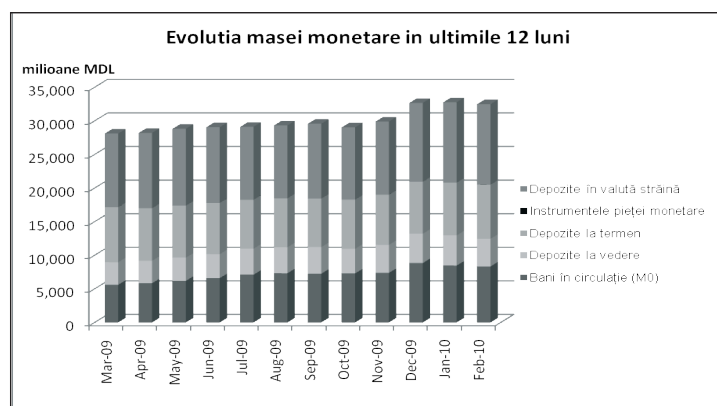
Masa monetară majorată la sfârșit de 2009 de fluctuațiile de curs valutar și cu adaos de bani în circulație

Sectorul real slăbit impune sectorul bancar să sterilizeze benevol lichiditățile excesive

Anul 2009, care a reprezentat un an de test pentru întregul sistem bancar, s-a încheiat cu o majorare semnificativă în decembrie de aproape 2.8 milioane MDL a masei monetare și cu o situație foarte bună din punct de vedere a lichidităților băncilor comerciale. Peste 52% din majorarea masei monetare se datorează creșterii banilor în circulație – un fenomen sezonier de altfel tipic în luna decembrie când, pe lângă salarii, sunt achitate premii și bonusuri de sfârșit de an, iar comerțul intens în ajunul sărbătorilor de iarnă stimulează cererea de banilor în circulație. Al doilea factor major de creștere a masei monetare, de această dată atipic pentru perioada decembrie, este creșterea depozitelor la termen în valută străină cu circa 850 milioane echivalent MDL, care au contribuit la majorare masei monetare cu circa 30% din total, aceasta fiind determinată în principal de deprecierea leului față de valutele liber convertibile.

După cum a fost menționat în unul din numerele anterioare, evoluția masei monetare este un indicator ce arată intensitatea activității economice. Într-adevăr, majorarea masei monetare este un indicator necesar pentru o creștere economică, dar insuficient. Politica de relaxare a pieței monetare promovată de BNM în a doua jumătate a anului 2009 a adus în final la o majorare a masei monetare și a lichidităților în sistemul bancar. Însă, aceste lichidități au rămas neutilizate din mai multe motive. Politica monetară extrem de restrictivă dusă pe parcursul anului 2008 – începutul 2009 a multiplicat dublu efectul crizei economice, ceea ce a stopat motorul economiei și a pus sectorul real pe picior de supraviețuire. Lichiditățile curente nu au cerere și acest exces de resurse financiare sunt echivalente ca sens economic cu resursele sterilizate, adică nu participă la circuitul economic. Al doilea motiv de neutilizare a resurselor financiare libere sunt costul lor, care sunt puțin acceptabile pentru economia reală slăbită.

Figura 8. Evoluția masei monetare în ultimele 12 luni

Sursa: BNM

Condițiile de incertitudine politică, deși nu la fel de acut, vor prelunge perioada de „așteptare” pe parcursul anului 2010, atât din perspectiva investitorilor străini, cât și a celor locali. O ușoară reorientare a politicii monetare spre restricționare în scopul combaterii inflației va menține în perioada 2010 o stagnare atât a masei monetare, cât și a activității pe piața monetară, în general. Aprecierea leului pe parcursul lunii martie va determina „dezumflarea” masei monetare în expresia valutei naționale. Dolarizarea masei monetare va determina fluctuații suficient

de importante a volumului ei corelat la fluctuațiile cursului valutar, aproximativ în proporție de 30%.

Inflația

Ca și în anii precedenți, cererea și oferta de lei în economie au o influență apropiată de nulitate asupra inflației. Aceasta s-a referit și la perioada ianuarie-februarie, care a fost influențată exclusiv de politica tarifară și cursul valutar. Dacă primul factor nu are nicio atribuție la politica monetară, atunci al doilea are o legătură directă. În situația în care Moldova este o țară cu aproximativ 60% dependență directă sau indirectă a consumului de importuri, cursul valutar este practic unicul factor monetar care influențează fluctuația prețurilor pentru consumatorul final. Din aceste considerente, rezultă o legitate durabilă pe termen mediu și lung aplicabilă Moldovei:

Atât timp cât oferta de lei în economie nu creează presiuni durabile asupra cursului valutar, nu creează nici presiuni inflaționiste. Și, invers, dacă oferta de lei nu a ajuns să influențeze cursul valutar (să existe o insuficiență cronică de valută pentru cerere acoperită cu lei), sterilizarea valutei naționale va avea un efect antiinflaționist apropiat de nulitate.

Această legitate este asigurată de influența mică a consumului Moldovei la nivel mondial, deopotrivă cu acoperirea mare a consumului de importuri. Cererea internă sporită de o masă monetară majorată în lei, dacă este acoperită de valută, atunci importurile asigură acoperirea cererii date, funcționând în calitate de supapă, ce nu permite o creștere de inflație monetară.

Contrar efectului asupra inflației, oferta de lei în exces față de cerere are un efect pozitiv asupra diminuării ratelor dobânzilor și stimulării creșterii economice.

Nu trebuie să se posede cunoștințe temeinice în teoria grafurilor pentru a înțelege care este modelul economic de care trebuie să se ghideze guvernul Moldovei pentru a maximiza efectul pozitiv al politicilor monetare.

Obiectivul critic care trebuie monitorizat este cursul valutar. Acesta trebuie să fie primul obiectiv al BNM. Cursul valutar trebuie să fie menținut cât mai stabil și cu un trend ușor de depreciere a valutei naționale pentru stimularea exporturilor, care de altfel pe termen lung vor asigura substituirea remitențelor în termeni de influx de valută și va asigura stabilitatea macroeconomică a țării.

BNM de fapt remarcă foarte corect dependența inflației de cursul valutar în comunicatul din 26 martie curent: „Totodată, inversarea tendinței pe piața valutară, în combinație cu măsurile menționate, vor contribui la temperarea presiunilor inflaționiste pe termen mediu.”

Cursul valutar este un instrument de influențare a inflației, dar insuficient. Astfel, BNM va fi tentată să utilizeze și alte instrumente monetare, pentru a tempera inflația.

O politică monetară prea restrictivă riscă, însă, să repete situația din 2008, cu o diferență majoră: inflația nemonetară va fi oricum prezentă și va atinge o valoare de cel puțin 7%, în fața căreia instrumentele BNM sunt lipsite total de un oarecare efect. Perspectiva unei situații stagfla-

Lichiditățile excesive din sectorul financiar-bancar au o influență nulă asupra inflației, acestea fiind în cea mai mare parte în afara circuitului economic

Inflația în situația economică a Moldovei nu este obiectivul numărul 1 al BNM

Unicul instrument monetar antiinflaționist în condițiile actuale ale Moldovei este cursul valutar

ționiste (inflație de circa 8-9% și creștere economică nesemnificativă) este mult mai negativă pentru economie decât situația în care inflația atinge 10-12%, dar se înregistrează și o creștere economică de 4-6%.

Riscul de provocare a stagflației este cel mai periculos și trebuie evitat prin toate mijloacele.

La momentul actual, în sectorul bancar sunt înregistrate lichidități suficient de importante, care sunt calificate drept factor de influență inflaționistă. Această calificare este absolut greșită: lichiditățile din sistemul bancar neutilizate NU pot provoca inflație. Lichiditățile neutilizate sunt echivalente cu lichiditățile sterilizate – acestea NU participa la circuitul economic și nu creează consum. Faptul că mijloacele financiare din sectorul bancar sunt neutilizate denotă un singur fenomen: economia reală este prea slabă să absoarbă lichiditățile date. Însă, aici trebuie să menționăm că rata costului resurselor financiare este un alt factor demotivant la absorbția acestor lichidități.

Recent, BNM a luat decizia de a majora rata de refinanțare cu 1 punct procentual pentru a scădea presiunea inflaționistă. De la început de an, rata de refinanțare a crescut de la 5% la 7%. Extras din comunicatul BNM:

„Decizia Consiliului de administrație din 25 martie 2010 privind majorarea ratei de bază cu 1.0 p.p. va tempera propagarea impulsurilor inflaționiste din partea ofertei (preturile reglementate și costurile de producție) asupra așteptărilor inflaționiste și va diminua ritmul și amploarea efectelor secundare ale majorărilor de preturi și tarife, în același timp ritmul real de creștere al PIB nu va înregistra devieri semnificative.”

Contrar așteptărilor BNM, majorarea ratei de bază va provoca așteptări de creștere a dobânzilor la credite, care sunt încorporate în tarifele reglementate și mai curând va stimula efectul inflaționist al prețurilor reglementate. De asemenea, așteptările de stabilizare a ratelor dobânzilor la credite la nivelul actual sau de creștere prognozate de BNM va avea un efect destimulatoriu pentru creșterea economică, cu efecte mult mai adverse asupra economiei decât efectul antiinflaționist așteptat, care de fapt va fi mai curând nul.

Cursul valutar

BNM are capacitatea de a menține oricare curs valutar între 11 și 13 MDL pentru 1 USD

Ultimele fluctuații ale cursului valutar au confirmat că acest indicator este un produs al factorilor psiho-sociale, pe de o parte, și influențabil cu un grad înalt de rezultativitate din partea BNM. În același timp, s-a demonstrat că cursul valutar nu poate fi supus unei prognoze calculate în baza unor legități macroeconomice. Astfel, în capitolul dat vom analiza trendurile anuale și factorii macroeconomici obiectivi care pot influența modificarea cursului valutar pe termen mediu și lung, după cum și modelele macroeconomice care ar fi potrivite de urmat pentru un efect cu rezultantă benefică pentru întreaga economie a țării.

Încă din 2009 în cadrul Monitorului Economic a fost remarcat faptul că efectele crizei au fost nule asupra balanței ofertei și cererii de valută. Mai mult ca atât, în pofida dolarizării sistemului bancar și a colectării valutei „pentru zile negre” de către populație în special, trendul mediu al cursului valutar este mai mult ca satisfăcător. Cea mai critică proble-

mă sunt fluctuațiile prea mari, care provoacă riscuri și pierderi în cadrul diferitor tranzacții economice și determină o majorare a „cheltuielilor” aferente acoperirii riscurilor, care în mod cert se reflectă și în activizarea mai slabă a activității economice și în menținerea unui nivel mai înalt al prețurilor.

Obiectivul de bază al BNM ar trebui să fie evaluarea trendului general al cererii și ofertei de valută, pentru a se conforma acesteia pe termen mediu și lung pentru evitarea epuizării rezervelor și, asigurarea nivelării fluctuațiilor de scurtă durată și sezoniere ale cursului valutar, pentru a crea un climat stabil, în condițiile în care și populația are o pondere mare de venituri și cheltuieli în valută și comunitatea de afaceri este dependentă de relațiile cu exteriorul.

În numărul precedent au fost descrise în detalii 2 scenarii potențiale. Cert este faptul că nu factorii macroeconomici obiectivi, ci factorul de politică macroeconomică stabilită de guvern a fost decisiv în modul de evoluție a cursului valutar în ultima perioadă.

Imaginea macroeconomică obiectivă prognozată nu se modifică. Pentru anul 2010, remitențele, nivelul exporturilor și finanțările externe vor asigura suficientă valută pentru a menține cursul planificat de către guvernul Moldovei, adică o medie anuală de 12.53 MDL/USD. Mai mult ca atât, influxul de valută va permite la cursul de 12.53 majorarea masei monetare în lei prin intermediul liniilor de creditare, care ar stimula consumul și creșterea economică.

Însă, cel mai mult probabil, art. 4. p. (1) al Legii cu privire la BNM va impune ca utilizarea acestor rezerve macroeconomice să fie îndreptată nu în direcția creșterii economice, cu o probabilitate mare de a obține succese notabile, ci spre combaterea inflației tarifare, cu rezultate mediocre pentru inflație și efecte adverse pentru ceilalți indicatori macroeconomici.

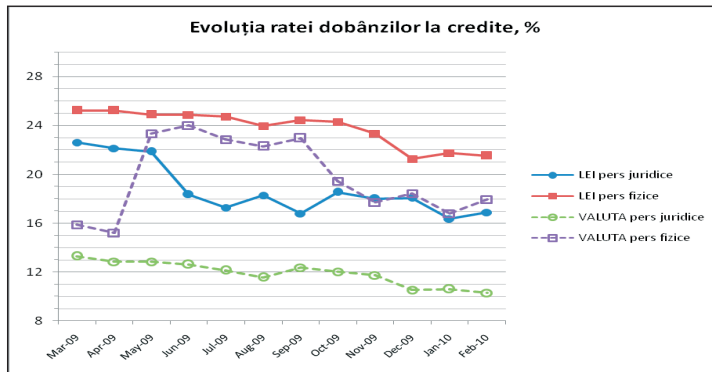
Credite și depozite

Calitatea portofoliului de credite pe sistemul bancar se înrăutățește în continuare. Reducerile pentru pierderi la credite pe întreg sistemul bancar continuă să se majoreze, depășind valoare de 10% la finele lunii februarie. Proiecte fiabile la prețul resurselor financiare curente în condițiile actuale de criză sunt foarte puține, ceea ce generează neutilizarea resurselor financiare și „autosterilizarea” lor. Modificarea lentă a politicii BNM spre una antiinflaționistă pe cale monetară (creșterea costului resurselor pentru a reduce masa monetară și a destimula consumul), face ca lichiditățile neutilizate în circuitul economic, să rămână la fel de neutilizate la un preț mai mare. Unicul efect imediat notabil după majorarea ratei de refinanțare în ianuarie de la 5% la 6% este inversarea trendului de descreștere a ratelor la credite. După majorarea ratei de refinanțare la 7% în februarie se așteaptă stoparea definitivă a scăderii dobânzilor la credite.

Vom insista asupra faptului că conjunctura macroeconomică ce asigură o poziție robustă a valutei naționale și necesitatea stringentă de redresare a sectorului real, care necesită resurse financiare ieftine, reprezintă

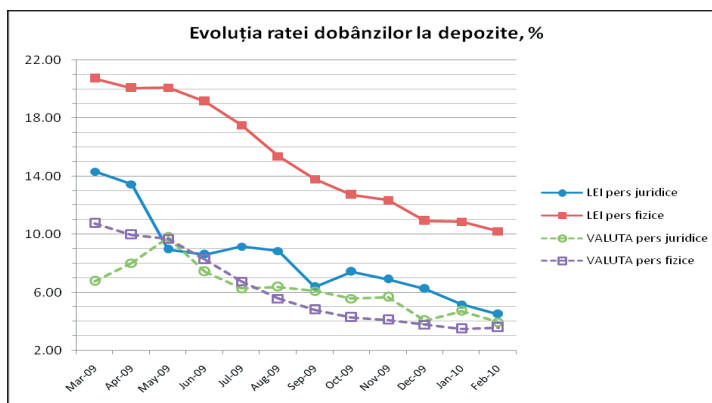
Obiectivul primordial al BNM trebuie să fie asigurarea unei nivelări ale fluctuațiilor cursului valutar, pentru a se asigura stabilitatea valutară a economiei

Reducerile pentru pierderi la credite au depășit în februarie pragul de 10% din portofoliu

Figura 9. Evoluția ratei la creditele acordate în lei și valută în ultimele 12 luni

Sursa: BNM

ind punctul de inflexiune a evoluției creșterii economice și inversarea trendului negativ spre unul pozitiv.

Figura 10. Evoluția ratei la depozitele încasate în lei și valută în ultimele 12 luni

Sursa: BNM

Evoluția dobânzilor la depozite, contrar evoluției creditelor, este în cădere mult mai dură, stimulate de excesul de lichidități

fenomen absolut firesc, deoarece în condițiile unei economii cu agenți economici insolvabili și pe prag de faliment, este anormal ca puțină valoare adăugată realizată să fie transferată în proporții mari către deponenții de mijloace bănești. Majorarea ratei de refinanțare nu va avea efect. Băncile, în această situație, au un rol de amortizare a riscurilor sporite privind banii investiți într-o economie de criză.

Dobânzile la depozite, în condițiile date, vor continua să scadă lent și pe parcursul anului 2010. În cazul în care Guvernul și BNM vor decide creditarea băncilor cu 2.5 miliarde MDL, reducerea dobânzilor pentru 2010 va fi mai pronunțată.

tă o conjunctură macroeconomică mai mult decât ideală pentru a oferi economiei, prin intermediul sistemului bancar, a creditelor ieftine și pe termen lung. Creșterea ratei de refinanțare este absolut neoportună, cu efect nul ca instrument antiinflaționist, luând în considerație că resursele financiare lichide nu sunt absorbite în economie. Mai mult ca atât, absorbirea lor în economie NU va duce la efecte inflaționiste, cu condiția neinfluențării cursului valutar. În situația dată, insistăm că cel puțin 2.5 miliarde de lei oferiți sistemului bancar pe un termen de 10-15 ani vor avea doar efect benefic asupra economiei naționale, apropi-

Aceste măsuri vor modifica radical și structura activelor sistemului bancar, diluând portofoliul necalitativ curent, iar sistemul bancar în general va deveni mult mai stabil cu un potențial de creditare cu risc redus și dobânzi reduse.

Evoluția dobânzilor la depozite, contrar evoluției creditelor, este în cădere mult mai dură. Aceasta se datorează apariției de resurse libere, în urma liberalizării pieței și în același timp în lipsa unui mediu activ în sectorul real, care ar fi capabil să absoarbă aceste lichidități, garantând în același timp un risc redus de nerambursabilitate. Este un

Recomandări

În situația creată, pentru a asigura stabilizarea situației economice și inversarea trendului general spre creștere, se recomandă ca, la nivel macroeconomic, să se asigure următoarele obiective:

1. Renunțarea de către BNM la lupta antiinflaționistă prin metode monetare, altele decât cel al stabilității cursului valutar, acesta fiind unicul factor monetar de influență a prețurilor în Moldova.
2. Să se exploateze influxul de valută în perioada ulterioară care va fi suficientă pentru a menține un curs stabil și **a se acorda credite ieftine (la o rată de 5%) de către BNM sistemului bancar, în scopuri de finanțare în special investițională a sectorului real, pe termen lung de 10-15 ani. Valoarea creditării trebuie să fie de cel puțin 2,5 miliarde de lei disbursați în perioada imediat apropiată.**
3. Modificarea obiectivului Guvernului privind inflația pe anul 2010 la o rată de $10\% \pm 1.5\%$. În caz contrar, BNM va fi impusă să aplice toate instrumentele monetare, indiferent de eficacitatea lor, pentru a combate inflația tarifară și cea importată. Iar, prețul social al lor poate fi mult prea mare pentru a fi ignorat, inclusiv creșterea decalajului PIB/cap de locuitor între Moldova și țările vecine.

FINANȚE PUBLICE

Tendințe generale

Pentru anul 2010, veniturile BPN se estimează în sumă de 24977,5 mil. lei, cu circa 1733,4 mil. lei sau 7,5 la sută mai mult față de suma executată pentru anul 2009

Conform informației cu privire la executarea Bugetului Public Național (BPN), în perioada ianuarie - decembrie 2009, au fost acumulate venituri în sumă totală de 23244,1 mil. lei, cu 453,1 mil. lei mai mult decât suma planificată pentru anul 2009, ceea ce constituie 102,0% față de prevederile anuale. Comparativ cu perioada corespunzătoare a anului 2008, încasările s-au diminuat cu 2272,8 mil. lei sau cu 8,9%. Pentru anul 2010 veniturile BPN se estimează în sumă de 24977,5 mil. lei, cu circa 1733,4 mil. lei sau 7,5 la sută mai mult față de suma executată pentru anul 2009, dar cu 539,4 mil. lei sau cu 2,11 la sută mai puțin față de suma executată pentru anul 2008.

Tabelul 9. Evoluția veniturilor BPN pentru anii 2008-2010, mil. lei

	anul 2008 (executat)			anul 2009 (executat)			anul 2010 (plan/prognoză)		
	Planificat	executat	% execut	planificat	executat	% execut	planificat	(executare prognostată ME)	(% executării conform prognozei ME)
Venituri globale, BPN inclusiv,	25305,3	25516,9	100,8	22791,0	23244,1	102,0	24977,5	25227,3	101,0
Venituri globale, BS	15783,0	15977,5	101,2	13175,9	13567,6	103,0	15372,2	15494,2	100,7
Venituri globale, B.U.A.T.	6106,4	6128,9	100,4	6368,2	6285,9	98,7	6999,8	6999,8	100,0
Venituri globale, BASS	6416,4	6362,8	99,2	7469,7	7573,6	101,4	8011,8	8126,4	101,4
Venituri globale, FAOM	2693,6	2688,7	99,8	2850,6	2878,9	101,0	3383,5	3089,1	96,3

Sursa: Ministerul Finanțelor, prognoze ME

Pentru anul 2010 se estimează executarea Bugetului Public Național (BPN) la capitolul venituri în proporție de 101%, cu o diminuare de 1 punct procentual față de nivelul executării în mărime de 102% în anul precedent

În ce privește Bugetul de Stat (BS), constatăm că ritmul de creștere a încasărilor pentru primele două luni ale anului 2010, comparativ cu perioada similară a anului 2009 constituie 114,2%. Dacă se va menține acest ritm de creștere pe parcursul întregului an la toate componentele, atunci executarea bugetului de stat va putea fi asigurată la capitolul venituri la nivel de 100,7%. Pentru Bugetul unităților administrativ-teritoriale (BUAT), prognozele noastre sunt rezervate. Preconizăm o creștere nesemnificativă a veniturilor efectiv colectate de 0,3%, fiind atins nivelul colectării de 100%. Creșterea veniturilor la BUAT va constitui efectul măsurilor de politică fiscală întreprinse în anul 2010, printre care se numără:

Pentru anul 2010, se estimează executarea Bugetului Public Național (BPN) la capitolul venituri în proporție de 101%, cu o diminuare de 1 punct procentual față de nivelul executării în mărime de 102% în anul precedent, ținând cont de faptul că deblocarea finanțării programelor de cheltuieli pentru ultimul trimestru al anului 2009 a fost posibilă doar în rezultatul rectificării bugetului și obținerii suportului financiar din exterior.

În ce privește Bugetul de Stat (BS), constatăm că ritmul de creștere a încasărilor pentru primele două luni ale anu-

- Majorarea cotei maxime a taxei pentru amenajarea teritoriului, de 2 ori;
- Majorarea cotei maxime a taxei pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii de deservire socială cu 50%;
- Implementarea etapei a doua a reformei impozitului pe bunurile imobiliare prin reevaluarea bazei impozabile pentru garaje și terenurile pe care sunt amplasate acestea, pentru loturile întovărășirilor pomicole cu sau fără construcții amplasate pe ele, pentru bunurile imobiliare cu destinație comercială și industrială a persoanelor juridice.

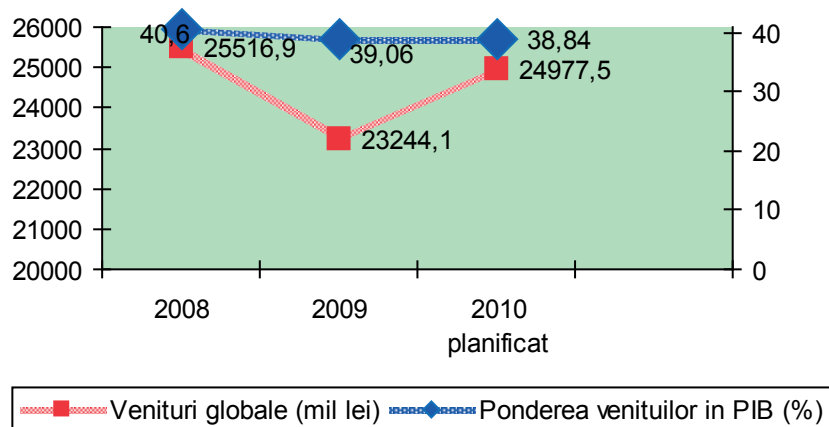
De asemenea, o influență pozitivă asupra compartimentului veniturilor BUAT va fi și din contul majorării salariilor pedagogilor și, respectiv, a contribuțiilor la buget aferente remunerărilor respective. Suntem rezervați în prognoze optimiste pentru Bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS) și Fondul asigurării obligatorii de asistență medicală (FAOAM). Conform informației cu privire la executarea acestora pentru primele două luni ale anului 2010, constatăm un nivel scăzut de acumulare a resurselor planificate: pentru BASS – 92,91%, iar pentru FAOAM – 92,87%. Asigurarea nivelului necesar de venituri pentru aceste bugete va fi posibil de realizat doar cu aplicarea unor măsuri dure de diminuare a fenomenului „salariului în plic”, de micșorare a restanțelor la compartimentul în cauză, inclusiv prin implementarea în mod prioritar a tehnologiilor informaționale și a softurilor de infrastructură în administrarea fiscală a arieratelor. Reieșind din ritmul planificat de creștere a salariului nominal mediu lunar de 107,3%, în 2010, față de 2009, în cazul când salariul real mediu lunar va atinge același nivel, procentul îndeplinirii încasărilor planificate la BASS poate atinge cifra de 101,4 la sută și la FAOAM – de 96,3 la sută.

Din informația prezentată în Figura , remarcăm o diminuare a ponderii veniturilor globale în PIB. Dacă în anul 2010 procentul executării bugetului va înregistra 101 puncte procentuale, atunci ponderea veniturilor publice în PIB va crește cu 0,17% și va constitui 39,23%.

Tendința de diminuare a veniturilor publice în PIB se înregistrează în majoritatea țărilor, fiind condiționată preponderent de efectele crizei mondiale. Astfel, în România ponderea veniturilor Bugetului General în PIB a constituit: 32,5% - în anul 2007, 32% - în anul 2008 și 31% - în anul 2009. În Federația Rusă ponderea veniturilor bugetului federal în PIB constituie 19,14% - în anul 2008, 18% - în anul 2009, iar pentru anul 2010 se prognozează să atingă 18,07%. Depășirea consecințelor crizei economice mondiale în Rusia a fost asigurată de măsurile preventive, întreprinse de guvern pe parcursul ultimilor 10 ani. Astfel, mij-

Este alarmant nivel scăzut de acumulare a resurselor planificate: pentru BASS – 92,91%, iar pentru FAOAM – 92,87%, pentru primele două luni ale anului gestionar.

Figura 11. Evoluția veniturilor BPN ca pondere în PIB pentru anii 2008-2010

Sursa: Informația operativă privind executarea BPN pentru anul 2009, Prognoze ME

Tendința de diminuare a veniturilor publice în PIB se înregistrează în majoritatea țărilor, fiind condiționată preponderent de efectele crizei mondiale

Republica Moldova nu are alternative mai eficiente și sigure veniturilor fiscale, în acoperirea cheltuielilor publice

loacele Fondului de Stabilizare, a Fondului de Rezervă și Fondului de Susținere națională au servit drept surse interne importante pentru susținerea economiei Rusiei în perioada de criză, prin diminuarea influenței acesteia asupra parametrilor de bază a bugetului federal.

Republica Moldova nu are alternative mai eficiente și sigure veniturilor fiscale, în acoperirea cheltuielilor publice. În acest context, tendința de majorare a veniturilor fiscale (în special din contul impozitelor indirecte) se va menține. Ponderea majoră în veniturile fiscale le revine impozitelor indirecte, care în anul 2010, estimativ, va atinge circa 57,6 la sută (primordial din contul TVA), față de 53,3% în anul 2009 și 58,02 în anul 2008.

Majorarea ponderii impozitelor indirecte în veniturile fiscale pentru anul 2010 este condiționată de unele măsuri ale politicii fiscale aprobate în acest sens, și anume:

- Majorarea cotei reduse a TVA la gazele naturale și gazele lichefiate importate, livrate pe teritoriul republicii cu 1% (de la 5% la 6%);
- Îngustarea segmentului de restituire a TVA aferente investițiilor (cheltuielilor) capitale, cu cele efectuate în comerțul cu ridicata, comerțul cu amănuntul și industria extractivă;
- Majorarea cotelor accizelor la următoarele tipuri de mărfuri:
 - la țigări de foi și trabucuri cu 35%, la țigarete fără filtru cu 45%, la țigarele cu filtru de 4 ori a componentei ad-valorem;
 - la autoturismele cu capacitatea motorului de peste 3000 cm³, de 2 ori, la autoturismele care consumă Diesel cu capacitatea motorului de pînă la 3000 cm³, cu 30%, și la autoturismele care consumă benzină cu capacitatea motorului de pînă la 3000 cm³, cu 3,1%;
 - la bere, cu 25%, la benzină și derivatele acesteia, cu 50%, la parfumuri, apă de toaletă și la articole de bijuterie, de 3 ori;
 - la aparataj electronic, cu 3,1%;
 - la producția vinicolă, băuturile alcoolice tari și slab alcoolice, cu 3.1%.

Perfecționarea mecanismului de administrare fiscală ca instrument eficient de gestionare a sistemului fiscal în condițiile crizei economice ar fi o cerință obligatorie pentru executarea indicatorilor bugetului și stabilizarea economiei Republicii Moldova

Creșterea ponderii impozitelor indirecte duce, în final, la majorarea nivelului presiunii fiscale asupra populației, ceea ce creează un șir de probleme de ordin social. Majorarea accizelor la benzină și motorină, majorarea cotei TVA la gazele naturale vor duce, nemijlocit, la majorarea prețurilor la majoritatea mărfurilor și serviciilor.

La momentul actual, perfecționarea mecanismului de administrare fiscală ca instrument eficient de gestionare a sistemului fiscal, în condițiile crizei economice, ar fi o cerință obligatorie pentru executarea indicatorilor bugetului și stabilizarea economiei Republicii Moldova. Conform unui studiu efectuat de Pricewaterhouse Coopers pentru anul 2010, Republica Moldova se situează pe locul 42 din 183 de țări, după „indicatorul agregat al calității sistemului fiscal”. Valoarea indicatorului dat se calculează în dependență de indicatorii ce indică: simplitatea plății impozitelor; numărul total al plăților fiscale percepute într-un stat și numărul de ore pe an necesare pentru îndeplinirea cerințelor legislației fiscale.

Rezultatele studiului arată că în Republica Moldova procesul de administrare fiscală este organizat eficient, dacă ținem cont doar de indicatorii luați în calcul. În realitate, la aprecierea calității sistemului fiscal, trebuie de reflectat gradul de afectare a contribuabililor de către obligațiile fiscale și capacitatea guvernării de a găsi alte surse (nefiscale) de completare a veniturilor publice.

Tabelul 10. Ratingul statelor, în aprecierea calității sistemului fiscal (extras)

Statul	Ratingul după simplitatea plății impozitelor	Ratingul după numărul total al plăților fiscale	Ratingul după numărul de ore pe an necesare pentru îndeplinirea cerințelor legislației fiscale	Ratingul statului în aprecierea calității sistemului fiscal
Georgia	64	59	154	9
Hong Kong	3	4	14	22
Moldova	101	150	93	42
Bulgaria	95	55	172	45
Croația	39	73	55	50
Serbia	136	174	121	57
Kazahstan	52	21	114	66
Armenia	153	152	179	69
Polonia	151	129	155	98
România	149	182	79	108
Rusia	103	35	131	129
Estonia	38	30	16	131
Ucraina	181	183	175	149
Belarus	183	181	177	177

Sursa: <http://www.pwc.com/gx/en/pazing-taxes/data-tables.jhtml>

Evoluția cheltuielilor la Bugetului Public Național

Cheltuielile globale ale bugetului public național pe anul 2010 se estimează în sumă de 29451,3 mil.lei, cu 2108,6 mil.lei sau cu 7,7% mai mult față de cheltuielile executate pe anul 2009. Ponderea cheltuielilor publice în PIB se cifrează la 45,8%, cu o reducere de 0,1% față de același indicator în 2009, dar cu o majorare de 4,2% comparativ cu anul 2008. În anul 2010, păstrându-se tendința anilor precedenți, pentru finanțarea sectoarelor sociale se preconizează cea mai mare parte a resurselor publice. Astfel, ponderea cheltuielilor de ordin social în cheltuielile globale ale BPN atinge nivelul de 65,4% - în anul 2008, 70,2% - în anul 2009, iar pentru anul 2010 se prognozează nivelul de 71,1%.

În anul 2010, păstrându-se tendința anilor precedenți, pentru finanțarea sectoarelor sociale se preconizează cea mai mare parte a resurselor publice

Tabelul 11. Evoluția cheltuielilor publice în valoare nominală și ca pondere în PIB pe principalele grupuri de cheltuieli pe anii 2008-2010.

Tipul de cheltuieli publice	2008 executat			2009 executat			2010 estimat		
	suma, mil.lei	% în total chelt	% în PIB	suma, mil.lei	% în total chelt	% în PIB	suma, mil.lei	% în total chelt	% în PIB
Servicii de stat cu destinație generală	1418.1	5,4	2,3	1412,4	5,2	2,4	1385.7	4,7	2,1
Menținerea ordinii publice, apărarea și securitatea statului	1764.0	6,7	2,8	1771,2	6,5	3,0	1511.7	5,1	2,4
Cheltuieli de ordin social	17101.3	65,4	27,2	19182,3	70,2	32,2	20948.3	71,1	32,6
Cheltuieli de ordin economic	3490.9	13,4	5,6	2619.5	9,6	4,4	3409.3	11,6	5,3
Deservirea datoriei	721.6	2,8	1,1	838.5	3,1	1,4	841.3	2,9	1,3
Știința și inovare	394.8	1,5	0,6	353,8	1,3	0,6	371.1	1,3	0,6
Alte domenii	1256.2	4,8	2,0	1165,0	4,1	2,0	983.9	3,3	1,5
Total	26146,9	100	41,6	27342,7	100	45,9	29451,3	100	45,8
PIB, mil.lei	62800			59500			64300		

Sursa: Ministerul Finanțelor

Nivelul executării cheltuielilor bugetare are o tendință de diminuare, cifrându-se la 96,1% - în anul 2009, comparativ cu 100,8% - pentru anul 2008

Ținem să menționăm că nivelul executării cheltuielilor bugetare are o tendință de diminuare, cifrându-se la 96,1% - în anul 2009, comparativ cu 100,8% - pentru anul 2008. În aceste condiții, prognozele noastre cu privire la executarea nivelului planificat de cheltuieli pentru anul 2010 sunt rezervate. Considerăm că sursele principale de acoperire a deficitului bugetar, pentru anul 2010 vor fi împrumuturile externe. În tendința de a optimiza volumul și de a eficientiza mecanismul de acordare a serviciilor publice au fost întreprinse un set de măsuri, care, în particular, se materializează prin:

- optimizarea numărului de angajați în sectorul bugetar cu 5%;
- reducerea cu 2% a fondului de salarizare din contul concediilor de incapacitate temporară de muncă;
- reducerea ajutorului material acordat unor categorii de angajați de la 2 salarii pe an la un salariu pe an;
- lichidarea Fondului național pentru susținerea științei, care era constituit din încasări speciale, cu trecerea finanțării cheltuielilor efectuate din acest fond din contul bugetului de stat;
- implementarea mecanismului de acordare a indemnizațiilor din contul bugetului de stat pentru asigurarea cu locuințe a unor categorii de beneficiari în schimbul acordării creditelor preferențiale, întru evitarea cheltuielilor suplimentare legate de achitarea dobânzilor bancare;
- acordarea dreptului autorităților executive ale unităților administrative - teritoriale de nivelul al doilea la emiterea garanțiilor întreprinderilor municipale pentru împrumuturi recreditate;
- eliminarea unor înlesniri și privilegii nejustificate, etc.

Evoluția deficitul bugetului public național

Pentru anul 2010 bugetul public național se estimează cu deficit în sumă de 4473.8 mil.lei, ceea ce constituie 7% în PIB

Pentru anul 2010 bugetul public național se estimează cu deficit în sumă de 4473.8 mil.lei, ceea ce constituie 7% în PIB. Comparativ cu estimările pe anul 2009 (deficitul bugetar se prognoza în proporție de 8% în PIB), poziția fiscală a bugetului public național s-a îmbunătățit, și respectiv, s-a diminuat nivelul prognozat al deficitului bugetar pentru anul 2009 cu 1,1%. Astfel, operând cu suma real executată pe compartimentul de venituri și cheltuieli pentru anul 2009, am înregistrat deficit bugetar în sumă de 4098,6 milioane lei, ceea ce constituie 6,9% din PIB. Respectiv, s-a modificat prognoza pentru evoluția deficitului bugetar în anul 2010. Efectiv, prognozăm o creștere a deficitului bugetar pentru anul 2010 cu 0,1% față de anul 2009.

În 2010, bugetului de stat îi revine un deficit în sumă de 4136,2 mil.lei, bugetului asigurărilor sociale de stat – 263 mil.lei și bugetelor unităților administrative-teritoriale – 74,6 mil. lei. Fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală sunt planificate fără deficit.

Tabelul 12. Evoluția deficitul Bugetului Public Național în valoare nominală și ca pondere în PIB pe anii 2008-2010

Indicatorii	2008 executat	2009 executat	2010 estimat
Venituri, total	25516.9	23244,1	24977.5
Ponderea în PIB	40.6	39.1	38.8
Cheltuieli, total	26146.9	27342,7	29451.3
Ponderea în PIB	41.6	45,9	45.8
Deficitul bugetar	630.0	4098.6	4473.8
Ponderea în PIB	1.0	6,9	7.0

Sursa: Ministerul Finanțelor

PREȚURILE

Tendențele de bază

După cum a fost și de așteptat explozia, de prețuri din primul trimestru prognozată de noi s-a adeverit. Pentru luna ianuarie 2010, Indicele Prețurilor de Consum a atins cota estimată de IDIS - 2.3%. Luna februarie a fost marcată cu o cifră mai mare decât cea prognozată, datorită cursului valutar majorat, care din punct de vedere macroeconomic a fost nejustificat și nu a fost inclus în calculul prognozei pe 2010.

Astfel, Moldova se clasează printre țările din regiune cu o inflație peste medie. Totuși, primele semnale sporadice de dezmorțire a economiei au fost deja resimțite la început de an (vezi capitolul *Business*). Modificarea politicii economice din a doua jumătate a anului precedent, atragerea de împrumuturi de la sfârșitul anului 2009, dar și din 2010 vor avea și ele un ușor impact asupra inversării situației deflaționiste din anul precedent.

Criza, care a avut la bazele ei contractarea cererii, inclusiv pe plan mondial, a avut un efect natural pozitiv asupra stabilității prețurilor în 2009 în Republica Moldova, dar nu și asupra întregii economii. Actualmente, deși situația indică semne de stabilizare, sectorul real este pe poziția de supraviețuire, și nu de dezvoltare. Lichiditățile din economie nu pot fi valorificate, iar afacerile nu sunt susținute și nici finanțate.

Consumul, în primul trimestru al anului, este în ușoară creștere față de aceeași perioadă a anului precedent, fapt care indică cel puțin consolidarea situației economice din țară, unde economia este bazată în mare măsură pe consum.

Dupa un an de comă economică - o revenire lentă și dureroasă, cu scumpiri în lanț

Prețuri mai mari în anul 2010

După cum vedem în figura de mai sus, primul trimestru din 2010 ne aduce noi scumpiri. La început de an, asistăm la o majorare de prețuri, în special la produsele alimentare și resursele energetice. În mare măsură, această evoluție a indicelui prețurilor de consum se datorează factorilor de reglementare pentru resursele energetice și sezonality pentru produsele alimentare. Aici vorbim de creșterea prețurilor la produsele petroliere, prețului de import la gazele naturale, toate acestea pe fonul deprecierei valutei naționale, care au avut un rol pronunțat la formarea prețurilor în primul trimestru al anului.

Figura 12. Ratele trimestriale ale IPC pentru ultimii 5 ani

Sursa: BNS, Pronosticul experților CPE

Inflația Gasterbaiterilor

Inflația gasterbaiterilor -7% pentru primul trimestru al lui 2010

Remitențele, la început de an, sunt practic la același nivel față de aceeași perioadă a anului precedent. Trebuie să menționăm că inflația a influențat facturile la unele servicii plătite în valută. Dacă ne referim la populația dependentă de resursele din exterior, atunci ea este dublu taxată pe fondul aprecierii valutei naționale și scumpirii produselor și facturilor. Astfel, în primul trimestru al anului cei dependenți de euro au suportat o inflație de cca 7%, iar cei dependenți de dolari SUA au avut de câștigat din aprecierea dolarului față de moneda națională, însumând o deflație de cca 0,3%.

Figura 13. Inflația gasterbaiterilor în primul trimestru al lui 2010, în EUR și USD

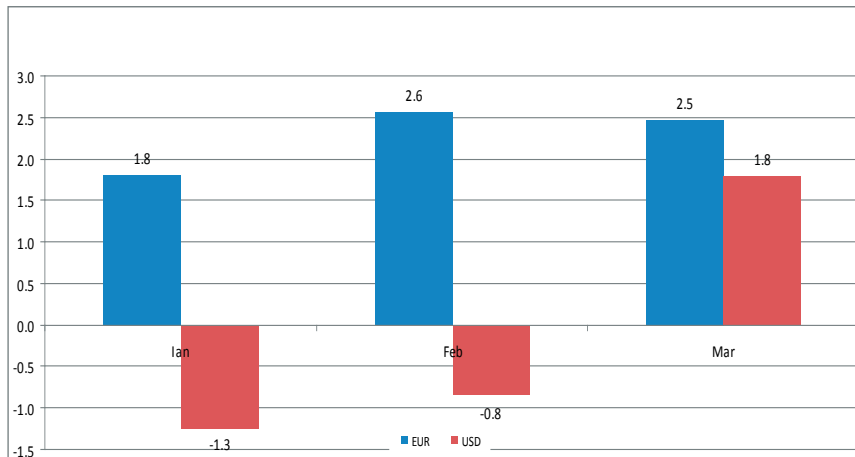
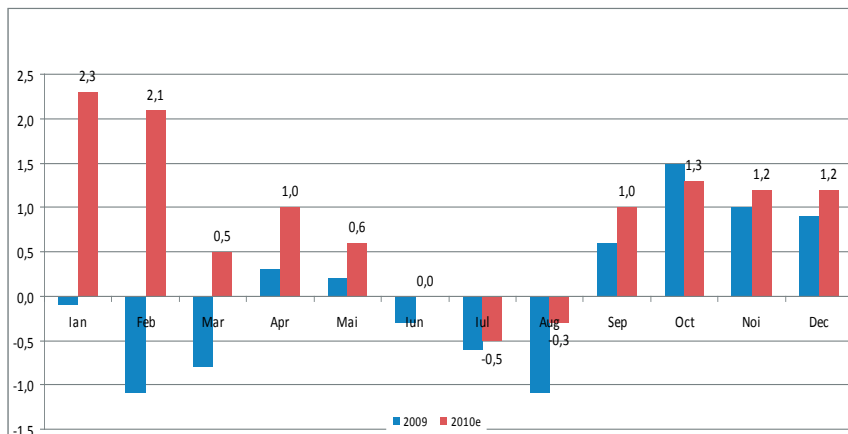

Figura 14. Ratele lunare ale inflației pentru 2009 și pronosticurile pentru 2010

Sursa: BNS, Pronosticul experților CPE

Inflația pentru anul 2010 – 10%

valutei naționale, cu controlarea perturbațiilor provocate de factori psiho-sociale trebuie să fie obiectivul de bază al BNM. Inflația este un indicator agregat care NU poate fi pus doar pe spatele BNM. Politica de targetare a inflației trebuie să fie în responsabilitatea guvernului, cu implicarea tuturor subdiviziunilor ei ce au influență asupra economiei (tarifare, taxe, bariere import export, etc.), BNM fiind unul din participanții la crearea politicii date (vezi capitolul *Piața Monetară*).

Deprecierea valutei naționale determină creșterea prețurilor, și a celor netarifare și a celor netarifare. Dar, aici BNM și Guvernul trebuie să găsească un compromis echilibrat pentru a balansa puterea de cumpărare a celor care au venituri în lei, versus cei care obțin venituri din remitențe valutare, aceștia fiind și din păturile sociale mai vulnerabile, și care vor fi afectați invers proporțional cu politica valutară comparativ cu primii. Pentru cei din urmă, Biroul Național de Statistică nu prezintă nicio informație privind efectele inflaționiste și este o greșală să construiești strategia monetară și economică dependentă de o cifră calculată și supraestimată ca și importanță (inflația). De asemenea, o apreciere a valutei prea semnificativă va afecta exportatorii, fără de care nu avem nicio șansă să realizăm creștere economică durabilă. Stabilitatea cursului valutar cu un trend UȘOR de depreciere a

Ca și structură, din 100 MDL populația în prezent cheltuiește 33 MDL pentru alimentație, 42 lei pentru produsele nealimentare, și 25 lei pentru servicii. Această proporție practic a rămas neschimbată. Structura consumului se va menține aceeași în continuare și nu există motive de modificare a structurii până la sfârșit de an.

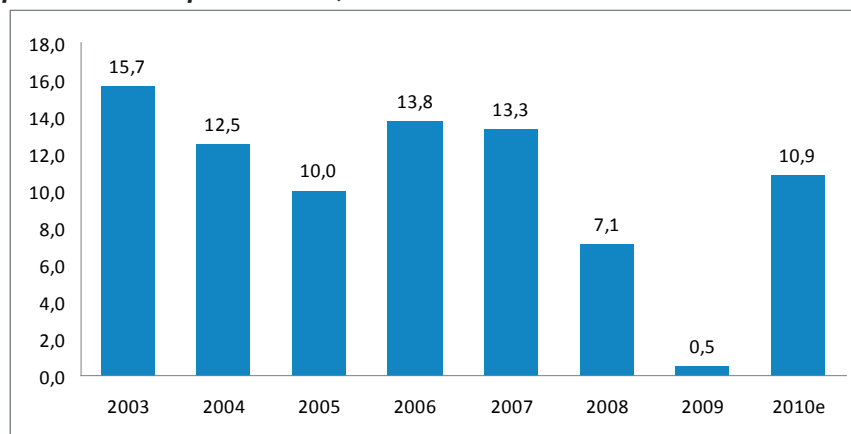
După cum a fost menționat, Republica Moldova va beneficia de finanțări substanțiale din exterior. Ca rezultat al acestei situații și a îmbunătățirii percepției asupra Moldovei, exista mai mulți bani care intră în țară. Dintr-o perspectivă, sunt vești bune care creează potențial de îmbunătățire a situației economice.

Inflația tarilor partenere, mai ales în această perioada de revenire din recesiune, este un factor indirect de influență a indicatorului dat. În tabelul de mai jos este indicat topul celor 10 tari exportatoare în Moldova.

Luând în considerație că primele 3 țări asigură circa 50% din importuri, inflația acestor tari se răsfrânge direct asupra inflației din Moldova.

Considerăm că până la finele lunii februarie, inflația a avansat rapid datorită factorilor de reglementare, a cursului valutar și a inflației importate, nicidecum a celor ce țin de masa monetară sau costul resurselor financiare. Este foarte clar că spre sfârșitul anului vom avea o inflație peste țintă. Menținem estimările indicelui prețurilor de consum la nivelul de cca 10% pentru anul 2010.

Figura 15. Ratele anuale ale inflației în Republica Moldova și pronosticurile pentru 2010, %

Sursa: BNS, Pronosticul experților CPE

Tabelul 13. Inflația ianuarie-februarie 2010, în top 10 din țările partenere

Țara	Ian-Feb, IPC, %
România	1,9
Ucraina	3,7
Rusia	3,5
Germania	-0,2
Italia	-1,5
China	0,8
Turcia	3,2
Belarus	1,3
Polonia	0,8
Franta	0,4

Sursa: Eurostat

SITUAȚIA PE PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Populația aptă de muncă îmbătrânește

Criza economică va menține reducerea esențială a numărului locurilor de muncă și va spori numărul de șomeri în anul 2010. Rata șomajului se va menține ridicată, ca urmare a reducerii investițiilor în țară și a fluxurilor mari de migrație. Situația demografică acerbă va continua să mențină o evoluție negativă a pieții muncii în anul 2010. Numărul total al populației ocupate va continua să sufere schimbări în funcție de ascensiunea fluxurilor de migrație, proceselor sociale și, ca urmare, îmbătrânirii rapide a populației apte de muncă. Respectiv, aceste procese vor dirija dinamica politicilor privind protecția socială a persoanelor în etate și a păturilor vulnerabile.

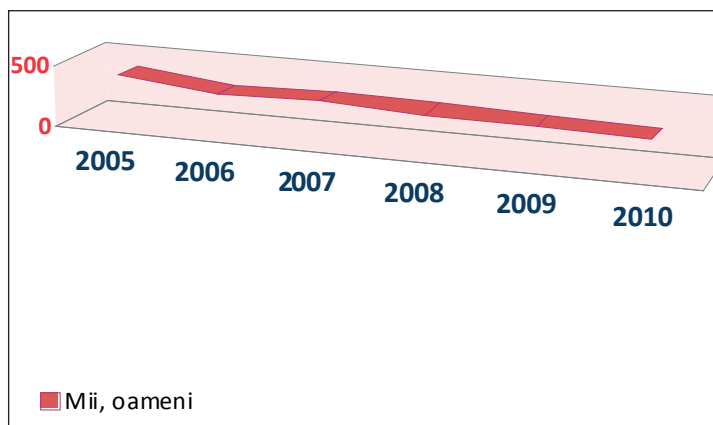
Indicatorii demografici

Numărul populației în descreștere cu 3800 persoane pentru anul 2009

Populația stabilă a Republicii Moldova la 01.01.2010 a constituit 3563,7 mii locuitori, dintre care 28,4% reprezintă Nordul, 29,9% Centru, 22% Municipiul Chișinău, 15,2% Sudul și 4,5 UTA. Găgăuzia.

Numărul populației s-a redus cu 3,8 mii locuitori comparativ cu anul 2009 și, respectiv, cu 9,0 mii față de anul 2008. Această descreștere a numărului populației în funcție de factorii naturali și sociali – scăderea sporului natural și migrația forței de muncă au un impact negativ asupra pieții muncii în condițiile în care rata natalității¹ este mică și fluxurile de migrație sunt dinamice.

Figura 16. Distribuția persoanelor plecate peste hotare

Migrația forței de muncă în mărime egală cu îmbătrânirea populației sunt impulsurile societății ce afectează numărul de populație ocupate în Republica Moldova (Vezi Figura 16). Migrația masivă exercită o influență asupra laturii calitative și cantitative a pieții muncii, ce scoate în relief disonanțele caracterului inclusiv al pieței muncii. Exodul de creier alias forței de muncă înalt calificate reduce șansele la o dezvoltare sustenabilă a economiei și societății.

Îmbătrânirea populației influențează structura populației cu creșterea ponderii grupei de vârstă cuprinsă

între 45-65 ani, astfel mărind instabilitatea grupurilor de vârstă activă. Coeficientul de îmbătrânire (persoanele în vârstă de 60 de ani și peste) a depășit indicatorul 12 conform scării lui G. Bojio-Garnier, constituind 13,7 % la începutul anului 2009.

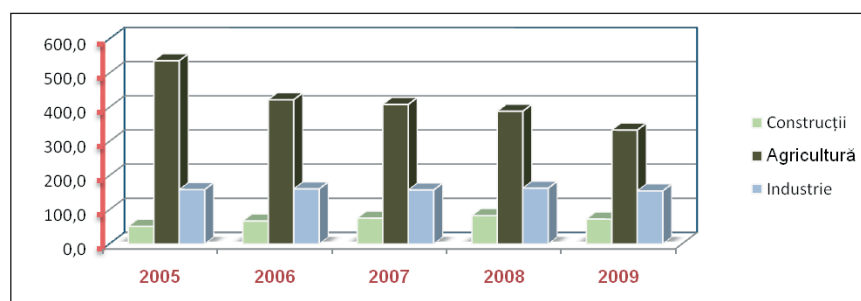
Situația demografică critică continuă să mențină premise unei reale evoluții negative a pieței muncii în anul 2010. Numărul total al populației ocupate va continua să scadă în funcție de ascensiunea fluxurilor de migrație și, ca urmare, îmbătrânirii rapide a populației apte de muncă. Respectiv, aceste procese dirijează mișcarea politicilor privind protecția socială a persoanelor în etate și a păturilor vulnerabile.

Populația ocupată

Efectele crizei economice au fost prezente pe piața muncii pe parcursul anului 2009. Populația economic activă (populația ocupată plus șomerii) a constituit 1265,3 mii persoane în 2009, fiind în descreștere cu 2,9% sau cu -37,5 mii persoane față de anul 2008.

Scăderea semnificativă a investițiilor cu 38,5% în capitalul fix și cu 40,6 în construcții (IV-2009 față de IV-2008) au cauzat fluctuații pe piața muncii. O scădere cu 12% a populației ocupate s-a menținut în domeniul construcțiilor și respectiv cu 5% în cel al industriei în 2009 față de anul 2008. O descreștere semnificativă cu 14% a populației ocupate s-a înregistrat în domeniul agriculturii (Vezi Figura).

Figura 17. Distribuția populației ocupate după sectoare economice, mii persoane

Populația ocupată a constituit peste 1184,3 mii persoane în 2009, micșorându-se cu 5,4% sau cu -66,8 mii persoane față de anul 2008. În anul 2009, din numărul total al populației ocupate, după activități economice numărul femeilor a constituit 586,6 mii persoane, fiind cu 11,1 mii persoane mai mic de cât cel al bărbaților. Astfel, disparități semnificative nu s-au înregistrat pe sexe în cadrul persoanelor ocupate după activități economice: numărul femeilor a fost diminuat cu 2% comparativ cu cel al bărbaților. Însă, comparativ cu anul 2008, numărul femeilor a scăzut cu circa 5,7 % în timp ce al bărbaților - a scăzut cu 5%.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proportia persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) a fost de 40%, înregistrând o scădere cu 2,5 p.p. comparativ cu anul 2008. Disparități semnificative s-au înregistrat pe sexe privind rata de ocupare. Rata la femei a fost mai mică cu 4,9% decât cea a bărbaților. Rata la bărbați a fost de 42,6 %, fiind cu 2,6 p.p. mai mică comparativ cu anul 2008, în timp ce rata la femei a înregistrat o valoare de 37,7%, fiind cu 2,4 p.p. mai mică decât în anul 2008. De asemenea, disparități semnificative s-au înregistrat pe sexe, după categorii de vârstă. De exemplu, în anul 2009 în categoria de vârstă cuprinsă între 55-59 ani, rata de ocupare a femeilor a fost cu 19,4% mai mică decât cea a bărbaților. Iar, comparativ cu anul 2008, rata de ocupare a femeilor a fost cu 4,8 p.p. mai mică. Respectiv, rata de ocupare a bărbaților a fost în diminuare cu 5,8 p.p. în această categorie de vârstă.

Disparități semnificative s-au înregistrat la rata de ocupare în categoria de vârstă cuprinsă între 65 ani și peste. Rata femeilor a constituit o valoare de 5,2%, fiind mai mică cu 6,4 p.p. decât cea a bărbaților. Comparativ cu anul precedent, rata de ocupare în această categorie de vârstă a cuprins o valoare cu 2,9 p.p. mai mică. Respectiv, rata femeilor a fost în diminuare cu 2,6 p.p., iar a bărbaților cu 3,4 p.p.

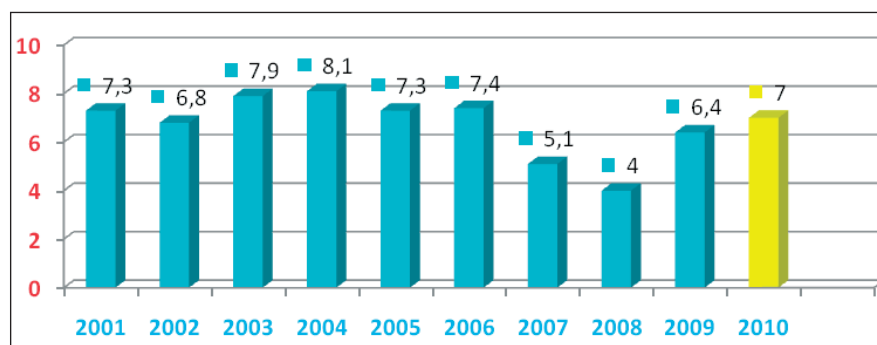
Numărul total al persoanelor ocupate a constituit 1184,3 mii în anul 2009, fiind în scădere cu 66,7 mii persoane față de anul 2008. Din numărul total al persoanelor ocupate, 259,1 mii persoane au constituit cu nivel superior de instruire, fiind cu 3,4 mii persoane în creștere comparativ cu anul 2008. Din numărul total al persoanelor ocupate, 193,7 mii persoane au constituit după nivelul mediu de specialitate, fiind cu 6,1 % în diminuare comparativ cu anul precedent.

Șomajul

Șomaj în creștere continuă începând cu 2009

Conform datelor oficiale, numărul total al șomerilor a fost de circa 80,9 mii, fiind cu 29,2 mii mai mare față de anul 2008. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 50,7 mii persoane din totalul numărului de șomeri, în timp ce șomajul în rândurile femeilor a constituit 30,1 mii persoane. Rata șomajului a constituit 6,4% în anul 2009, comparativ cu 4 % în anul precedent (fig3). Rata șomajului la bărbați și la femei a înregistrat următoarele valori: 7,8% și 4,9%. În rândurile tinerilor (15-24 ani), rata șomajului a constituit 15,4% în anul 2009.

Figura 18. Rata șomajului, %

Creșterea șomajului se datorează în mare parte recesiunii, inflației, migrației, scăderii cererii pentru anumite servicii și produse, absenței abilității de a căuta locuri de muncă și chiar crizei politice din țară. Într-o gamă largă de locuri vacante, salariile mici predomină la majoritatea ofertelor de lucru, care solicită o calitate inferioară de

Factorii de influență a șomajului în ascensiune pentru anul 2010

pregătire a forței de muncă. Discrepanțe există între cererea și oferta forței de muncă, respectiv, între nivelul de pregătire al persoanelor și nivelul de salarizare.

În anul 2010, rata șomajului se va menține ridicată, ca urmare a crizei economice predominante în lume, a reducerii investițiilor în țară, a fluxurilor de migrație, și a crizei politice. Nivelul de 6,4% ar putea fi depășit prin mărirea numărului de migranți întorși acasă pe parcursul anului 2010, ca și consecință a recesiunii economice în țările gazdă, dar și de numărul persoanelor lipsite de loc de muncă în urma stagnării economice în Moldova. Rata șomajului ar putea avea scenariul similar perioadei 2001-2004, când aceasta a atins în mediu o valoare de 7,5% după alegerile parlamentare anticipate și alegerile prezidențiale din 2001. Deși rata șomajului în 2001 era în proporție cu 1,5 % mai mică decât în anul 2000, nu s-a reușit plasarea în câmpul muncii a unui mare număr de șomeri din

lipsa unei politici eficiente de reforme pe piața muncii. În aceeași perioadă au fost înregistrate cele mai înalte fluxuri de migrație. Dacă plecați peste hotare constituiau 172,0 mii persoane în anul 2001, atunci numărul lor a atins cifra de 345,3 mii persoane în anul 2004, fiind cu 50,1 % mai mare. Aceasta vorbește de o dezavantajare a populației înalt calificate de a munci în câmpul muncii din Republica Moldova și de un înalt grad de neîncredere în eficiența reformelor economice și sociale întreprinse de guvernarea precedentă.

Într-o treptată revenire a economiei, șomajul va continua să crească până la sfârșitul anului 2010. Există mai mulți factori care determină această prezumție. Tot mai mulți angajatori măresc volumul de lucru pentru o unitate salarială, iar salariul rămâne practic neschimbat. Respectiv șansele pentru noi angajați se reduc. Unii agenți economici își sistează activitățile pe o perioadă nedefinită de timp în domenii cum ar fi construcțiile, comerțul cu amănuntul. Tinerii care au absolvit recent, angajați pe piața muncii, reușesc să părăsească primul loc de muncă semnificativ din cauza câștigurilor mici.

Efectele crizei economice au dus la reducerea esențială a numărului locurilor de muncă și la sporirea numărului de șomeri. Agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă au înregistrat cu statut de șomer 79241 persoane în anul 2009, numărul fiind cu 33011 mii persoane mai mare decât în anul precedent. Agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă au gestionat 27,1 mii locuri de muncă vacante, plasând totodată în câmpul muncii 17,0 mii șomeri în anul 2009.

Numărul șomerilor aflați în evidență la agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă a fost de 41683 persoane la 1 februarie 2010, fiind cu 3007 mii persoane mai mult decât în luna precedentă. Respectiv, au fost plasați în câmpul muncii 1035 persoane la 1 februarie curent, fiind cu 268 persoane mai mult comparativ cu luna ianuarie curent. Din numărul total de șomeri aflați la evidență, la 1 februarie 2010, 1345 persoane beneficiază de alocație de integrare și reintegrare profesională.

Populația inactivă

Populația inactivă a reprezentat 1693,1 mii persoane în anul 2009, fiind cu 54,1 mii persoane mai mult decât în anul 2008. Dintre categoriile de populație inactivă (tânără sau vârstnică), populația cu vârsta de 55 ani și peste înregistrează 537,8 mii persoane, fiind cu 5,1 % mai mare comparativ cu anul 2008.

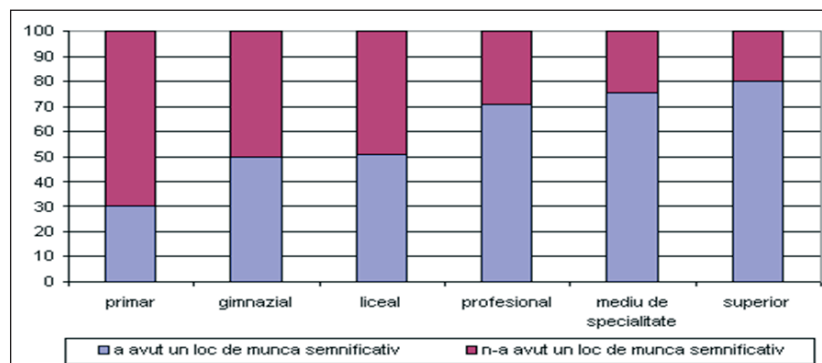
Creșterea numărului populației inactive exercită cea mai mare influență asupra economiei, mărinde dezechilibrul în sistemul asigurărilor sociale. O pondere ridicată se observă a populației tinere inactive, care poate fi privită ca un factor pozitiv din perspectiva angajării în câmpul muncii în termeni rapizi. Pentru populația tânără inactivă cu vârsta cuprinsă între 15-24 ani se observă o pondere de 30,9 % din totalul populației inactive, fiind cu aproape 1,5% mai redusă comparativ cu anul 2008.

***Presiuni asupra
bugetului - creș-
te numărul popu-
lației inactive***

Intrarea tinerilor pe piața muncii

Conform datelor oficiale, aproape 711,1 mii (64%) din totalul persoanelor de 15-34 ani au părăsit sistemul formal de învățământ, care nu au urmat

Figura 19. Distribuția persoanelor care au părăsit sistemul de învățământ după nivelul de instruire și relația cu piața forței de muncă

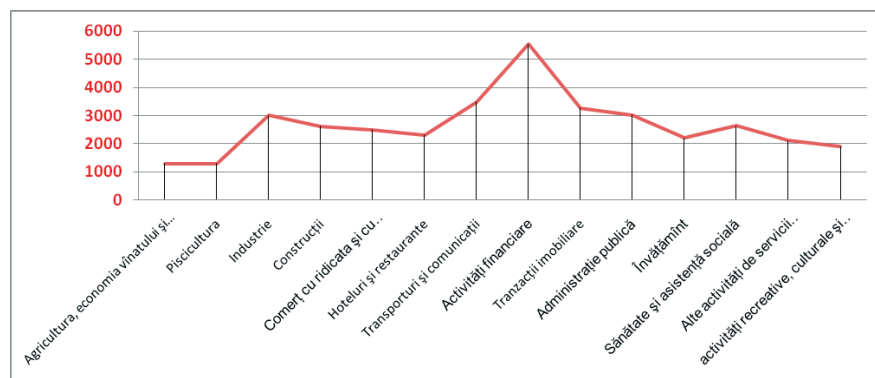
Sursa: BNS

62% sau 442,8 mii persoane tinere au avut un loc de muncă semnificativ după părăsirea sistemului educațional. Tinerii din orașe au reușit într-o proporție mai mare să găsească un loc de muncă comparativ cu cei din sate (75% față de 54%). În distribuția pe sexe, disparități semnificative nu s-au înregistrat: 61% pentru bărbați și respectiv 64% pentru femei. Mai bine de o pătrime au părăsit primul loc de muncă din cauza câștigurilor mici.

nici o formă de învățământ. 407,6 mii (36%) din totalul persoanelor de 15-34 ani au continuat studiile în cadrul sistemului educațional formal. Respectiv, persoanele, care au urmat o formă de instruire și nu au părăsit sistemul de învățământ, au constituit următorul eșanșon: 58,2% din totalul tinerilor de 15-34 ani frecventau gimnaziul, liceul sau o școală de cultură generală, școala profesională sau un colegiu și 38,2% învățau la o instituție superioară.

Remunerarea salariaților

Figura 20. Salariul mediu lunar al unui angajat (lei)

In sectorul bugetar creștere salarială de 13,3%, mai mare decât în sectorul real, 2,3%

sectorul real, salariul mediu lunar a constituit 2899,0 lei, fiind în creștere doar cu 2,3%.

Angajații în economia națională vor câștiga anul acesta în mediu cu 5,6% mai mult decât anul precedent, în timp ce prețurile la produsele alimentare au crescut – cu 2,6 la sută, nealimentare - cu 1,2 la sută și tarifele pentru prestarea serviciilor populației – cu 2,8 la sută, la serviciile comunale locative – cu 6,9% (inclusiv: tarifele pentru energia electrică – cu 10,7%, încălzirea centralizată – cu 8,7% și aprovizionarea cu gaze naturale prin rețeaua de conducte centralizate – cu 5,8% începând cu 2010.

Conform datelor oficiale, în ianuarie 2010 salariul mediu lunar al unui lucrător din economia națională a constituit 2699,5 lei, fiind în creștere cu 5,6% față de perioada similară a anului precedent. Salariul real a crescut cu 2,7%. În sectorul bugetar, salariul mediu a constituit 2375,2 lei, ceea ce înseamnă cu 13,3% mai mare față de ianuarie 2009. În

1 În ultimii 18 ani în Republica Moldova rata natalității (numărul nașcuților vii la 100 000 de locuitori) a fost în descreștere aproape de 2 ori, începând cu anul 1990, când rata natalității a fost de 17,7%, ca urmare să diminueze indicatorul până la 10,9% în anul 2008.

DEZVOLTAREA REGIONALĂ

În cadrul ședinței Guvernului Republicii Moldova din 24 februarie curent, cabinetul de miniștri a aprobat Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR).

Inițial, SNDR a fost evidențiată în Legea privind dezvoltarea regională în Republica Moldova nr. 438 din 28.12.2006. Potrivit acestei legi, Strategia este principalul document de planificare a dezvoltării regionale, care reflectă politica națională și introduce mecanismele naționale în acest domeniu. Ulterior, în Strategia Națională de Dezvoltare pentru anii 2008-2011 (SND), aprobată prin Legea nr. 295 din 21.12.2007, dezvoltarea regională a fost identificată ca fiind una din cele cinci priorități naționale pe termen mediu și, de asemenea, a accentuat necesitatea elaborării SNDR.

Ce reprezintă SNDR și în ce măsură Moldova are nevoie de această Strategie?

În ciuda faptului că Moldova este o țară mică ca suprafață, comparativ chiar și cu unele regiuni ale vecinilor noștri România și Ucraina, această strategie era așteptată deja de mult timp.

SNDR este un document sectorial de planificare a politicilor, sub responsabilitatea Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale, constituind, totodată un document-cadru pentru instituirea cadrului instituțional de dezvoltare regională, iar scopul Strategiei va fi limitat la crearea și menținerea unui cadru de gestiune, de implementare, de finanțare, de monitorizare și de evaluare a dezvoltării regionale, fără a detalia conținutul strategiilor regionale de dezvoltare sau modalitatea în care regiunile își vor concepe dezvoltarea.

Politica de dezvoltare regională corespunde politicii de integrare europeană a Guvernului Republicii Moldova și acordurilor bilaterale Republica Moldova – UE, iar Conceptul și obiectivele politicii de dezvoltare regională sunt conforme experienței țărilor europene și se încadrează în Programul de Vecinătate al UE

Pentru a putea fi aplicată politica de dezvoltare regională, s-au înființat 6 regiuni de dezvoltare (Nord, Centru, Sud, Chișinău, UTA Găgăuzia și regiunea transnistreană), care cuprind tot teritoriul Republicii Moldova.

SNDR este un document sectorial de planificare a politicilor, sub responsabilitatea Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale

Au fost înființate 6 regiuni de dezvoltare: Nord, Centru, Sud, Chișinău, UTA Găgăuzia și regiunea transnistreană

Tabelul 14. Date generale privind Regiunile de Dezvoltare

	RDN	RDC	RDS	RDUTAG	RDCH	Total
Suprafața, km ²	10015	10636	7379	1848	568	30446
Pondere, %	32,9	34,9	24,2	6,1	1,9	100
Densitatea, loc/km ²	102	100	74	86	1382	117
Produsul intern brut, mii lei	8195	7495	355	1182	17465	37888
Pondere, %	21,6	19,8	9,4	3,1	46,1	100
VAB per capita, MDL	8051	7028	6531	7404	22246	10605
Investiții per capita, mii lei	2,011	2,684	2,686	1,724	10,872	4,249
Administrații publice locale de nivelul 2, unități	12	13	8	1	2	36
Administrații publice locale de nivelul 1, unități	315	329	209	18	25	896

Principalele domenii care pot fi vizate de politicile regionale sunt: dezvoltarea întreprinderilor, piața forței de muncă, atragerea investițiilor, transferul de tehnologie, dezvoltarea sectorului Î.M.M.-urilor, îmbunătățirea infrastructurii, calitatea mediului înconjurător, dezvoltare rurală, sănătate, educație, învățământ, cultura.

Obiectivele Strategiei vor fi atinse printr-un Plan de Acțiuni axat pe trei domenii de priorități distincte: (1) Dezvoltarea instituțională; (2): Creșterea regională durabilă; (3) Guvernanță strategică a dezvoltării regionale.

În scopul finanțării dezvoltării regionale va fi creat Fondul Național pentru Dezvoltarea Regională (FNDR) din alocațiile anuale în mărime de cel puțin 1% din Bugetul de Stat. Resursele din FNDR vor fi alocate și utilizate în conformitate cu regulamentele aprobate de Guvern. Totodată, FNDR va avea posibilitatea să atragă orice finanțare din partea sectoarelor public și privat, la nivel local, regional, național și internațional, inclusiv programe de asistență din partea donatorilor.

Regiunea de Dezvoltare Nord

Regiunea de Dezvoltare Nord (RDN) – include municipiul Bălți, 11 raioane: Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, cu o suprafață de circa 10,014 km², ceea ce reprezintă aproximativ 32,9% din suprafața totală a Republicii Moldova.

Populația regiunii, la data de 01 ianuarie 2010 constituia 1010,3 mii persoane (28,4 % din populația țării), inclusiv populația urbană 354,6 sau aproximativ 35,1% din totalul pe regiune. Totodată, aici sunt amplasate 571 localități, inclusiv 20 orașe și 551 localități, din totalul de 1679 de localități din Republica Moldova.

Tabelul 15. Numărul preliminar al populației stabile în Republica Moldova la 1 ianuarie 2010*

	Total populație	inclusiv:		Numărul mediu anual al populației pentru 2009
		urbană	rurală	
Total	3563,8	1476,6	2087,2	3565,65
Municipiul Chișinău	786,3	717,2	69,1	785,95
Nord	1010,3	354,6	655,7	1012,00
Centru	1064,9	204,5	860,4	1065,05
Sud	542,2	136,0	406,2	542,65
U.T.A. Găgăuzia	160,1	64,3	95,8	160,00

Notă: * Fără populația localităților din partea stîngă a Nistrului și mun. Tighina

RDN este cea una dintre cele mai urbanizate regiuni după Chișinău

În RDN se află încă în proces de tranziție, este rigidă și generează puternice dezechilibre structurale, teritoriale, ocupaționale și profesionale

Fiind a doua regiune după mărime conform numărului populației, (regiunea Centru dispune de 29,9% din totalul populației pe țară), RDN este una din cele mai urbanizate regiuni după Chișinău, dar neluând în calcul UTA Găgăuzia, cu o populație urbană de 40,1 la sută, reieșind din faptul că aceasta din urmă deține o pondere în totalul populației de doar 4,5 la sută. Piața forței de muncă

Industria

Volumul producției industriale în prețuri curente, în anul 2009 a constituit 4310,7 mln lei sau circa 24,3% din volumul producției industriale a țării, în diminuare față de anul precedent cu 24,9 la sută. Ramurile de profil sunt reprezentate de industria ușoară, industria materialelor de construcție, industria constructoare de mașini, electroenergetică, producerea sticlei, etc. Industria prelucrătoare deține întâietatea în privința volumului de producție și numărului de angajați, în structura căreia se evidențiază industria alimentară. astfel 100% din totalul producției de zahăr pe republică se produce în această regiune. În anul 2009 au fost produse 71447,7 t produse lactate sau 78,6% din totalul pe țară, 12798,9 t (45,8%) sucuri de legume și fructe, 16672,5 t sau 74,5% conserve de legume, 4995 t (26,2%) produse din carne, 914,7 t (26,1%) fructe prelucrate și conservate.

Industria prelucrătoare a RDN deține întâietatea în privința volumului de producție și numărului de angajați

Agricultura

Din totalul suprafeței RDN, 70% sunt terenuri agricole, regiunea contribuind în mediu cu circa 41% la producția agricolă totală pe țară. Principalele produse agricole sunt cerealele, culturile tehnice și pomicole. În prezent, în agricultură este ocupată 44% din populația economic activă a regiunii.

RDN a înregistrat cea mai înaltă roadă medie față de cea pe țară la majoritatea culturilor agricole

În anul 2009, în RDN au fost produse 333194t de cereale și leguminoase pentru boabe (fără porumb) sau 44.5% din totalul pe țară, în diminuare cu 38,4 la sută față de anul 2008, 47750 t porumb (39%) – în diminuare cu 59,3%, 293231t sfeclă de zahăr (96,2%) - în diminuare cu 64,8%, 115751t semințe de floarea soarelui (56,1%), - în diminuare cu 27,6%, 28821t legume de câmp (58,6%), în diminuare cu 32,6%, 99039t fructe și pomuşoare (72%), în diminuare cu 19,1%.

Din cele relatate este evident că rezultatele sectorului vegetal al Regiunii de Nord sunt mai mult de cât modeste. Reducerea producției globale la majoritatea culturilor a fost determinată nu doar de micșorarea suprafețelor cultivate, ci și a roadei la hectar.

Referindu-ne la sectorul zootehnic, putem menționa unele rezultate pozitive doar în sporirea numărului de porcine și a producției de ouă cu 30 la sută fiecare.

Investiții și construcții

În anul 2009, investițiile în capitalul fix, inclusiv lucrările de construcție în RDN s-au diminuat cu 37,8% și, în această situație, Nordul țării a beneficiat (15%) de mai multe investiții comparativ cu celelalte regiuni ale țării, cu excepția Chișinăului, care a beneficiat de 42,7% din toate investițiile în domeniu.

Tabelul 16. Investiții în capitalul fix și construcții

	Investiții în capital fix		din care, lucrări de construcții-montaj	
	vânzări, mil. lei	în % față de 2008	vânzări, mil. lei	în % față de 2008
Total, inclusiv	10818,9	65,1	5856,4	64,5
Mun. Chișinău	4629,0	47,6	2521,3	46,1
Nord	1634,4	62,8	767,5	67,9
Centru	1414,6	56,2	888,5	64,9
Sud	815,7	57,9	405,8	47,0
UTA Găgăuzia	322,1	81,5	189,1	81,6

Regiunea de Dezvoltare Centru

Fiind cea mai mare regiune după numărul populației și acoperind 31% din teritoriul RM, RDC este puțin urbanizată

Regiunea de Dezvoltare Centru (RDC) – include 13 raioane: Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hîncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni. Numărul total de localități din regiune constituie aproximativ 35,6% din numărul total de localități ale țării, ponderea orașelor fiind de circa 23%. În Regiunea de Dezvoltare Centru, majoritatea localităților urbane sunt în zona de influență directă a mun. Chișinău, cu o rază de influență de 50-60km, cu excepția or. Ungheni, Telenești, Șoldănești, Rezina, care se află la distanțe de 100-130 km.

Fiind cea mai mare regiune după numărul populației și acoperind 31% din teritoriul RM (10636 km²), RDC este puțin urbanizată. Astfel din numărul total de 1064,9 mii persoane doar 19,2 la sută reprezintă sectorul urban (204,5 mii).

Industria

Proximitatea RDC față de municipiul Chișinău are influență mai mult negativă decât pozitivă

Gradul scăzut al urbanizării în regiune a determinat și nivelul scăzut de dezvoltare a industriei. Mai mult ca atât, proximitatea față de municipiul Chișinău nu are influențe directe în dezvoltarea industriei și schimbări esențiale în acest sens în viitorul apropiat sunt puțin probabile, întrucât marile investiții sunt îndreptate preponderant în Regiunea Chișinău.

În anul 2009 RDC a contribuit la valoarea totală a producției industriale doar cu **2171,8 mln. lei** sau 12,2%, fiind în diminuare față de anul 2008 cu 30,5 la sută. Reducerea menționată se datorează în principal micșorării volumelor de producere a fructelor prelucrate și conservate cu 77,4%, a sucurilor cu 43,6% și cărnii cu 39,7%

Agricultura

Agricultura rămâne a fi cea mai importantă ocupație pentru 60% din populația regiunii

Agricultura deține un rol important în economia RDC; peste 60 la sută din populația ocupată face parte din acest sector. Terenul agricol ocupă 51,6% din suprafața totală, iar sectorul privat deține cea mai mare pondere a terenului agricol și asigură totodată cea mai mare parte a producției agricole. Din analiza indicatorilor de producție oferite de BNS pentru anul 2009, se constată că o cotă maximă revine producției de struguri - 23% din totalul pe țară, legume de câmp - 29,2%, fructe și pomușoare - 19,7%, majoritatea produselor agricole vegetale fiind în diminuare față de anul 2008. Unele rezultate pozitive asemănătoare celor RDN, au fost oferite de sectorul animalier. Astfel, o evoluție pozitivă de 26% a avut-o vânzarea vitelor și păsărilor pentru sacrificare care ocupă o pondere de 16,9% pe țară, creșterea vitelor și păsărilor - 27%, iar creșterea porcinelor (capete), care deține o pondere de 39,3% pe țară, a sporit chir cu 49 la sută.

Investiții și construcții

RDC a beneficiat doar de 13% investiții în capitalul fix

La capitolul investiții și construcții, RDC a beneficiat doar de 13% investiții în capitalul fix inclusiv 15,1 % în lucrările de construcție, fiind afectată cel mai mult comparativ cu celelalte regiuni și cu media pe țară, diminuând, astfel cu 43,8 % și, respectiv cu 35,1% comparativ cu 2008 la pozițiile menționate.

Regiunea de Dezvoltare Sud

Regiunea de Dezvoltare Sud (RDS) – cuprinde 8 raioane: Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan-Vodă, Taraclia, ocupând 24% din teritoriul Republicii Moldova. Populația regiunii constituie 15% din populația totală a țării. Infrastructura localităților este compusă din 10 orașe fără statut de municipiu (dintre care 8 centre raionale) și 278 localități rurale organizate în 177 comune. Orașele regiunii sunt: Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Căinari, Cimișlia, Leova, Iargara, Ștefan-Vodă și Taraclia. Cel mai mare oraș al regiunii este orașul Cahul.

RDS este considerată, conform datelor statistice, cea mai depopulată regiune

RDS care are o pondere de 24,2% din teritoriul țării, fiind considerată, conform datelor statistice, cea mai depopulată regiune, deținând cota de doar 15,2% din populația țării dintre care 25,08 % constituie populația urbană.

Această valoare continuă cursul unui trend general negativ al volumului demografic aferent perioadei 2004-2008. Evoluția populației în perioada analizată este negativă pentru toate unitățile administrative cuprinse în regiune. Descreșterea populației înregistrată în această perioadă este de 9,2 mii persoane, ceea ce reprezintă 1,7%. Cauza acestei descreșteri este sporul natural negativ și migrația populației.

Industria

Criza economică și financiară, instabilitatea politică, a afectat grav starea financiară a sectorului din regiune. Fiind o regiune preponderant agrară, industria RDS are un rol neînsemnat pentru fortificarea economică a țării, contribuind în anul 2009 doar cu 3,6 la sută la producția industrială totală. Doar producția de vinuri naturale din struguri, care deține o cotă de 30,6% din totalul pe țară în 2009, este evidențiată cu o creștere de 8,4 la sută.

Industria RDS joacă un rol neînsemnat pentru fortificarea economică a țării

Orașul Cahul reprezintă cel mai important centru industrial al regiunii, care în tandem cu Portul Internațional Liber "Giurgiulești", poate deveni un pol economic de importanță regională.

Agricultura

Din totalul terenurilor agricole ale RDS, 82% sunt terenuri arabile și 17% plantații multianuale. Principalele produse agricole sunt strugurii, cerealele, culturile tehnice și pomicole. Agricultură rămâne a fi principalul sector al ocupării forței de muncă - peste 61% din populația economic activă a regiunii.

Peste 61% din populația economic activă a RDS rămâne a fi încadrată în agricultură

În anul 2009, regiunea a produs peste 57,1% din producția de struguri, 28 la sută din producția de cerealele și leguminoase pentru boabe, 30,4% - porumb pentru boabe, 18,5% - semințe de floarea soarelui, majoritatea produselor agricole fiind însă, în descreștere față de anul precedent cu 10-40 la sută.

Printre produsele de origine animală care au înregistrat creștere în perioada de analiză, pot fi evidențiate producția de ouă cu o contribuție de 7,2% la totalul pe țară și o creștere de 63%, sporirea efectivului de porcine cu 31%, cota pe țară fiind de 20,3% și de ovine și caprine, cota deținută pe țară fiind de 36,2%

Portul Internațional Liber Giurgiu – o speranță pentru dezvoltarea social-economică a RDS

Investiții și construcții

Perioada 2004-2007 a fost benefică procesului investițional. În RDS investițiile în capital fix și lucrările de construcție montaj s-au mărit respectiv de 1,8 și de 2.8 ori. În mare parte, aceasta s-a datorat investițiilor legate de dezvoltarea Portului Internațional Liber Giurgiu. Finanțarea investițiilor se efectuează preponderent din surse private, iar bugetele guvernelor centrale și locale le revine doar 8-14%. Totodată, distribuția lucrărilor de construcție montaj este disproporționată în profil teritorial.

Cât privește anul 2009, investițiile în capitalul fix au atins cota de doar 7,5%, iar lucrările de construcție-montaj - 6,9 la sută, ambele poziții fiind în diminuare cu 42,1% și respectiv 53 la sută față de anul precedent.

Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia

Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia (RDUTAG) – include Municipiul Comrat, 3 raioane: Comrat, Vulcănești și Ceadîr-Lunga – în total 32 localități, ceea ce reprezintă aproximativ 6,1% din suprafața totală a țării.

Din numărul total al populației de 160,1 mii persoane înregistrate la 01.01.2010, 40,1% reprezintă populația urbană concentrată în municipiul și cele două orașe ale regiunii.

Industria

În anul 2009, RDUTAG a deținut 22,6% din producția de vinuri naturale din struguri și 25,7% din vinurile tari

Dacă în prima jumătate a anului 2009 cota producției industriale la totalul pe țară constituia 2%, atunci până la sfârșitul anului aceasta a avut o creștere de 1%, fiind, totuși, în diminuare față de anul precedent cu 14,4%, media reducerii pe țară fiind de 22,2 la sută. E de menționat faptul că jumătate din producția industrială este reprezentată de industria alimentară, care poate fi evidențiată prin producerea făinii 28,4% și a crupelor, grișurilor - 11% din totalul pe țară, în creștere față de 2008 cu 26 și respectiv 13 la sută. Cu siguranță, RDUTAG este menționată și prin producerea în anul de analiză a 22,6% din vinurile naturale din struguri și 25,7% din vinurile tari cu o concentrație de alcool peste 15%, volumele de producere, însă s-au micșorat față de anul precedent cu 34,1 și, respectiv, 25,1 la sută.

Agricultura

În agricultura regiunii un rol de frunte îl ocupă ramura viticolă

Din cele menționate mai sus, putem conchide că în agricultura regiunii un rol de frunte îl ocupă ramura viticolă, care în anul de analiză a asigurat industria vinicolă, dar și piața strugurilor de masă cu 15,2% din totalul producției de struguri, diminuarea fiind de 12,7% față de 2008. Totodată, regiunea a obținut succese remarcabile în producerea tutunului, deținând o cotă de 22,7% în totalul pe țară și înregistrând o creștere de 45,5% față de perioada precedentă. Referindu-ne la ramura zootehnică, putem menționa creșterea ovinelor, unde regiunea ocupă o pondere de 12,6%, menținându-se în 2009 la nivelul anului precedent, evoluând pozitiv, totodată, atât la producția de lapte, cât și

În vânzarea vitelor și păsărilor pentru sacrificare, indice care a crescut față de perioada similară de 2,3 ori.

Investiții și construcții

Comparativ cu celelalte regiuni și cu media pe țară, cota investițiilor în capitalul fix al regiunii, 2,97% pentru anul 2009, s-a diminuat doar cu 19,5 la sută. Totodată, e de menționat faptul că în anul de referință au fost date în exploatare 16,8 mii m² de locuințe, din contul mijloacelor populației, în creștere cu 10,7% față de perioada precedentă.

Regiunea de Dezvoltare Chișinău

Regiunea de Dezvoltare Chișinău (RDCH) include municipiul Chișinău, 6 orașele, 2 localități din componența acestora și 26 comune, acoperind o suprafață de 568 km² sau 1,9 la sută din teritoriul țării. Fiind cea mai mică regiune după suprafață, RDCH este cea mai populată, înregistrând la 01 ianuarie 2010 un număr de 786,3 mii persoane, sau 22 la sută din totalul pe țară, inclusiv 91,2 la sută populația urbană.

Industria

Fiind cea mai urbanizată, RDCH este și cea mai industrializată regiune, datorită municipiului Chișinău. În ianuarie-decembrie 2009 întreprinderile industriale au fabricat producție în valoare de 10098,6 mil. lei în prețuri curente, însumând 56,9% din totalul pe țară, dar în diminuare cu 19,1%, comparativ cu anul 2008.

RDCH este cea mai urbanizată și cea mai industrializată regiune

Activitatea de producere a întreprinderilor industriale a fost determinată preponderent de activitatea întreprinderilor din industria prelucrătoare, cărora le-au revenit 74,7% din volumul total de producție. Reducerea producției industriale cu 19,1 la sută a fost determinată în special de micșorarea volumelor la fabricarea încălțăminte (52,0%), fabricarea băuturilor alcoolice distilate (35,7%), fabricarea de medicamente și a produselor farmaceutice (26,2%). La unele produse, au fost înregistrate totuși majorări: la fabricarea produselor de tutun (19,2%), la fabricarea macaroanelor, tăiețelilor și produselor făinoase analoage (5,3%).

În domeniul energetic, volumul serviciilor industriale s-a micșorat cu 2,5% față de 2008.

Agricultură

În ciuda faptului că agricultura RDCH nu are rolul de bază pentru dezvoltarea regiunii, în 2009 aceasta s-a cifrat la 70,9 mil. lei în prețuri curente, micșorându-se cu 12,8% (în prețuri comparabile ale anului 2005) față de 2008. Printre principalele produse vegetale, pot fi menționate: producția de struguri, cereale, fructele și legumele, cele din urmă fiind destinate, în principal, pentru piața Chișinăului.

În sectorul zootehnic al regiunii, în raport cu aceeași perioadă a anului precedent, s-a majorat producția (creșterea în masă vie) a vitelor și păsărilor cu 13,6%, iar producția de lapte și ouălor s-a redus cu 75,9% și, respectiv, cu 42,8%.

Investiții și construcții

Investițiile în capitalul fix al regiunii s-a diminuat în anul 2009 cu 52%

În ianuarie-decembrie 2009, pentru desfășurarea activității investiționale a economiei regiunii, din contul tuturor surselor de finanțare, au fost utilizate 4629,0 mil. lei (în prețuri curente), diminuând cu 52,4% față de vânzările perioadei similare ale anului precedent. În ciuda faptului că investițiile în capitalul fix s-au redus dramatic pentru această regiune, totuși Chișinăul a beneficiat de cea mai înaltă cotă în totalul pe țară - 42,7%.

Supra-concentrarea potențialului economic, financiar și instituțional în Chișinău pune întreaga țară în dependență excesivă de RDCH

Supra-concentrarea potențialului economic, financiar și instituțional în Chișinău pune întreaga țară în dependență excesivă de această regiune. RDCH deține o pondere absolută în indicatorii de dezvoltare socio-economică și, astfel, nivelul de trai în capitală depășește de câteva ori indicatorii respectivi din celelalte regiuni ale țării.

Conservarea acestei situații va amplifica și mai mult ruptura dintre capitală și „restul țării” și va menține iluzia unei bunăstări relative, diminuând din calitatea și cantitatea eforturilor de exploatare a resurselor interne de dezvoltare.

Considerând rolul major pe care îl are RDCH pentru dezvoltarea socio-economică a întregii țări, Chișinăul trebuie să-și revadă conținutul și substanța dezvoltării, bazându-se în special pe valorificarea eficientă a resurselor proprii, atragerea investițiilor străine și orientând, totodată o parte din acestea spre regiunile adiacente – în special cea de Centru. RDCH poate deveni, astfel, un catalizator al dezvoltării socio-economice a RDC - regiune dezavantajată într-o oarecare măsură de vecinătatea Chișinăului, în special din motivul atragerii de către acesta a capitalului uman și financiar din vecinătate.

Regiunea de Dezvoltare Transnistria

Criza financiară mondială a influențat economia RDT într-o măsură mult mai mare de cât alte regiuni ale țării

Criza financiară mondială a influențat economia RDT într-o măsură mult mai mare de cât alte regiuni ale țării. Conform unor date, în luna ianuarie curent regiunea a exportat mărfuri în sumă totală de doar 18,6 mln. dolari SUA, în diminuare cu 40,8 și 68,2 la sută comparativ cu perioada similară a anului 2009 și respectiv a 2008. O influență negativă în acest aspect a avut-o și diminuarea indicatorilor de export a producției industriei metalurgice - mai bine de trei ori, până la 4,6 mln. dolari SUA și a producției alcoolice cu peste 30%.

O evoluție pozitivă a înregistrat doar industria ușoară, care pe parcursul anului 2009 și-a mărit livrările cu 30% (9,4 dolari SUA). E de menționat faptul că 51,8% a producției exportate din regiune revine țărilor UE și doar 25,6% celor din CSI, de fapt ca și importul – 78% revine țărilor UE, în special a materiei prime.

Întreprinderile din regiunea transnistreană continuă să se înregistreze la Camera Înregistrării de Stat a RM

Totodată, întreprinderile din regiunea transnistreană continuă să se înregistreze la Camera Înregistrării de Stat a RM (CIS). Astfel, în primele două luni ale anului 2010 au fost înregistrați șapte agenți economici din regiune, doi dintre care - în bază permanentă numărul total al acestora la data de 28 februarie 2010 fiind de 616, inclusiv, pe bază permanentă - 199, provizorie - 417.

În aceeași perioadă, Camera de Comerț și Industrie a RM (CCI) a eliberat 131 de certificate nepreferențiale de proveniență a mărfurilor pentru export, la solicitarea a 11 agenți economici, iar Serviciul Vamal al RM (SVRM) a eliberat 401 certificate preferențiale la producție pentru 35 de agenți economici din regiunea transnistreană. Totodată, pentru exportul în țările Uniunii Europene a producției ce beneficiază de preferințele comerciale autonome, Serviciul Vamal a eliberat 299 de certificate de forma EUR.1EU pentru 24 companii.

Volumul operațiunilor de export-import, realizate de întreprinderile din RDT în ianuarie-februarie 2010, verificate și perfectate de SVRM, a constituit 757,5 mii lei, inclusiv de export - 584,9 mii lei. Exporturile din regiune, verificate și perfectate de SVRM, în februarie 2010 s-au realizat în valoare de 27,842 mii de dolari, majorându-se în comparație cu ianuarie cu 50 la sută, dar s-a redus cu 12 procente în comparație cu februarie 2009.

54,4% în volumul total de mărfuri transportate cu transportul auto revin întreprinderilor din municipiul Chișinău

Transportul în aspect regional

Volumul de mărfuri transportate și parcursul mărfurilor cu transportul auto în anul 2009, pe regiuni de dezvoltare, se prezintă astfel:

Tabelul 17.

	Mărfuri transportate		Parcursul mărfurilor	
	mii tone	în % față de 2008	mil. tone-km	în % față de 2008
Întreprinderi de transport auto – total	3306,6	62,1	1726,0	86,6
Mun. Chișinău	1798,9	56,5	1081,9	84,0
Nord	872,4	91,5	246,5	104,1
Centru	467,1	47,2	237,0	80,7
Sud	127,6	84,3	133,3	94,3
UTA Găgăuzia	40,6	80,7	27,3	81,3

Ponderi considerabile în volumul total de mărfuri transportate cu transportul auto revin întreprinderilor din municipiul Chișinău (54,4%), regiunile de dezvoltare Nord (26,4%) și Centru (14,1%). În anul 2009, comparativ cu anul precedent, s-a micșorat numărul de pasageri transportați cu troleibuze (-14%) și taximetre (-11,6%), cu transportul feroviar (-10,0%), cu autobuze și microbuze (-5,8%), cu transportul aerian (-3,0%).

ECONOMIA MONDIALĂ

Tendințe generale

Economia mondială își revine din criză mai rapid decât se estima-se, însă viteza cu care economiile se redresează este inegală

Anul 2009 a fost un an tumultuos, caracterizat prin prăbușiri și creșteri spectaculoase ale burselor, aprofundarea și ieșirea din recesiune a țărilor lumii. Economia mondială își revine din criză mai rapid decât se estimase, însă viteza cu care economiile se redresează este inegală. Încrederea a crescut atât în sectorul economiei reale, cât și în cel al finanțelor, cererea internă a fost robustă în economiile emergente și în cele în curs de dezvoltare, un rol important în relansare fiind deținut de revenirea la normal a stocurilor și revigorarea comerțului mondial. Pe piețele emergente, în special pe cele din Asia, procesul de revenire din criză este viguros. PIB-ul Chinei a crescut în 2009 cu 8,7%, din care 4,6% se datorează lărgirii consumului, fapt ce a dovedit că rolul avut de consum în creșterea economică a devenit considerabil. Japonia a reușit să-și mențină poziția a doua în clasamentul economiilor mondiale, înregistrând în ultimul trimestru 2009 o creștere de 1,1%, în raport cu trimestrul trei.

Economia Statelor Unite a crescut cu 5,7% în ultimul trimestru al anului trecut. Reieșind din faptul că estimările analiștilor prevedeau o creștere de doar 4,5%, bursele au primit favorabil acest semnal pozitiv venit de la cea mai importantă economie pe plan mondial. Economia americană nu va aluneca, probabil, din nou în recesiune, însă rata șomajului va depăși cele 10% înregistrate în prezent, generând probleme de ordin politic și social. Totodată, pentru întregul an 2009, cea mai mare economie a lumii s-a contractat cu 2,5%, aceasta fiind cea mai mare scădere a PIB din 1946 și până în prezent.

Situația din Uniunea Europeană este alarmantă. În ultimul trimestru al lui 2009 creșterea economică a UE a constituit doar 0,1%, comparativ cu cele 0,2% pronosticate. Principala contribuție la creștere a avut-o ușoara dezechetare a comerțului internațional. Per total, economia UE s-a contractat cu 4,1% în anul 2009. Zona euro devine treptat unul din cele mai instabile segmente ale economiei mondiale. Această situație a fost cauzată, în mare parte, de măsurile anticriză adoptate de unele țări în 2008 care au provocat supraîncălzirea economiei. Pe lângă căderea cursului euro, aceste măsuri au dus la creșterea șomajului și a deficitului bugetar. Criza declanșată în Grecia, care a anunțat în decembrie 2009 un important deficit public și faptul că Grecia nu va mai putea rambursa curând datoria, a demonstrat o dată în plus vulnerabilitatea Uniunii Europene. Datoria externă a Greciei a ajuns la 300 miliarde de Euro, în timp ce PIB-ul este de 240 de miliarde de Euro. Dificultățile Greciei au amenințat serios stabilitatea financiară și dezvoltarea economică a Europei, ținând cont de faptul că și alte țări europene, precum Spania, Italia și Portugalia se află într-o situație dificilă. Uniunea Europeană și-a exprimat sprijinul politic față de Grecia, însă nu a oferit o asistență financiară. Germania și Franța au declarat susținerea Greciei prin a oferi în anul 2010 circa 30 miliarde de Euro.

Economia mondială își revine din criză mai rapid decât se estima-se, însă viteza cu care economiile se redresează este inegală

Pentru ieșirea din situația creată, Grecia a anunțat recent noi măsuri anticriză, cum ar fi reducerea cheltuielilor bugetare și creșterea ve-

niturilor, care vor aduce la bugetul de stat 4,8 miliarde Euro, sau 2% din PIB. În acest context, vor fi majorate TVA și accizele la alcool, vor crește impozitele pentru benzină, se vor reduce bonusurile salariaților și vor fi înghețate pensiile. Conform planurilor UE, în anul 2010 Grecia va trebui să reducă deficitul bugetar de la 12,7% la 8,7% din PIB.

Anul 2010 ar putea fi anul în care economia mondială își va reveni din cea mai severă criză din ultimele decenii. Deși instituțiile internaționale, precum FMI, rectifică în creștere evoluția PIB mondial de la 3,1% până la 3,9%, procesul de redresare ar putea fi periclitat dacă guvernele vor retrage prea rapid programele de susținere, care în 2009 s-au ridicat la mii de miliarde de Euro. Ținând cont că anul 2009 a fost un an în care zona euro s-a pomenit în zona extremelor, pentru Uniunea Europeană, FMI se așteaptă la un avans al PIB de 1% în 2010. Pentru Statele Unite, FMI estimează un avans al activității economice de 2,7%, depășind prognoza anterioară de 1,5% (Vezi Tabelul 18).

În timp ce în cazul economiilor avansate redresarea va depinde în continuare de sprijinul guvernamental, perspectivele pentru țările emergente sunt considerabil mai bune. China, și în general țările asiatice, mai pot compensa parțial rezultatele mai slabe ale

altor state, însă creșterea în ansamblu depinde foarte mult de modul în care se vor rezolva probleme precum excedentele țărilor asiatice sau deficitul de cont curent al Statelor Unite. Povara datoriei publice este reprezentativă în zona euro, în Statele Unite și în Japonia, astfel că aceste state trebuie să parcurgă un proces de consolidare fiscală care se va traduce prin restricții bugetare ce vor reduce din avansul economic. Creșterea șomajului, deflația și redresarea greoaie a piețelor imobiliare sunt alți factori care îngreunează revenirea economiei mondiale pe pistă ascendentă.

Valoarea dolarului SUA față de moneda europeană

Moneda Euro a înregistrat o scădere record începând cu decembrie 2009, pe fundalul dificultăților cauzate UE de către Grecia. De la izbucnirea crizei euro în zona greacă, moneda unică a pierdut 10% în fața dolarului. Astfel, paritatea Euro/dolar SUA a scăzut de la 1,44 la finele lunii decembrie 2009, până la 1,35 la finele lunii februarie 2010 (Vezi Figura 21). Ulterior, moneda europeană s-a apreciat puțin, cotându-se la mijlocul lunii martie la valoarea de 1,37 dolari, în urma declarației par-

Pentru Uniunea Europeană, FMI se așteaptă la un avans al PIB de 1% în 2010. Pentru Statele Unite, FMI estimează un avans al activității economice de 2,7%, depășind prognoza anterioară de 1,5%

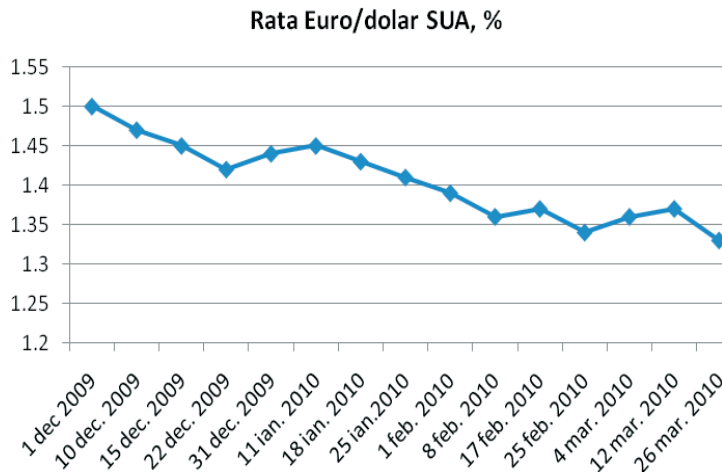
Tabelul 18. Prognoza creșterii economice globale

	Creșterea PIB față de anul precedent, %			
	2008	2009	2010 est.	2011 est.
Creșterea economică mondială	3.0	-0.8	3.9	4.3
Economiile avansate	0.5	-3.2	2.1	2.4
SUA	0.4	-2.5	2.7	2.4
Zona euro	0.6	-3.9	1.0	1.6
Japonia	-1.2	-5.3	1.7	2.2
Economiile emergente și în proces de dezvoltare	6.1	2.1	6.0	6.3
CSI	5.5	-7.5	3.8	4.0
Rusia	5.6	-9.0	3.6	3.4
China	9.6	8.7	10.0	9.7
India	7.3	5.6	7.7	7.8
Brazilia	5.1	-0.4	4.7	3.7

Sursa: World Economic Outlook, ianuarie 2010, FMI

Pe parcursul anului 2010, ținând cont de intervenția UE întru susținerea Greciei, Euro ar putea să se deprecieze în continuare, până la un nivel de 1,3 dolari SUA pentru un Euro

Figura 21

Sursa: Banca Centrală Europeană

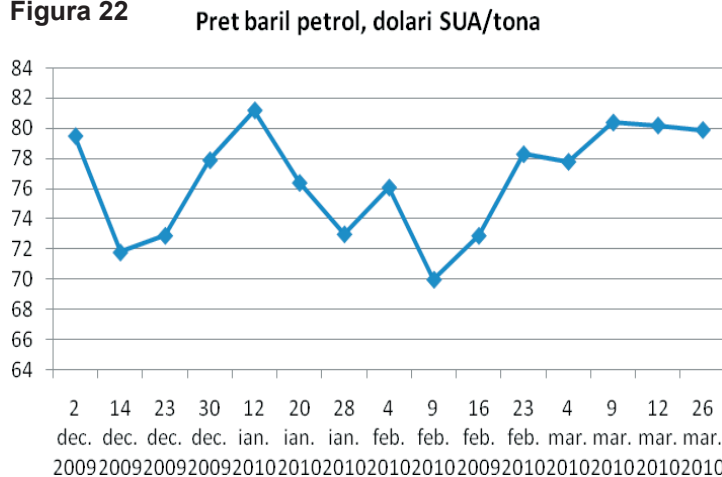
venite de la guvernul grec cu privire la măsurile privind revenirea economică suficient de convingătoare și declarațiile Franței și Germaniei de susținere a Greciei. Spre finele lunii martie, moneda unică a continuat să se deprecieze, inclusiv în contextul în care agenția de rating Fitch a redus ratingul Portugaliei pentru datoriile în valută și moneda locală pe termen lung.

Cu toate că pe termen scurt deprecierea monedei euro în raport cu dolarul și alte monede este un factor favorabil pentru creșterea economică din zona euro - scăderea Euro cu 10% în raport cu dolarul duce la o creștere de 0,3 puncte procentuale

în PIB-ul Europei - pe termen mediu încetinește relansarea economiei. Pe parcursul anului 2010, ținând cont de intervenția UE întru susținerea Greciei, Euro ar putea să se deprecieze în continuare, până la un nivel de 1,3 dolari SUA pentru un Euro.

Piața mondială a petrolului

Figura 22

Sursa: Bloomberg

**În anul 2010
prețul petrolului
va oscila, proba-
bil, în jurul va-
lorii de 80 dolari
SUA/barilul**

Revigorarea optimismului investitorilor și guvernelor a impulsivat creșterea prețurilor materiilor prime, trend care, probabil, se va consolida în 2010. Prețul petrolului a urcat cu aproape 80% în 2009 - cea mai mare creștere din ultimul deceniu. Influența economiilor emergente în formarea prețurilor materiilor prime este majoră. Dacă în 1993 acestea dețineau 43,1% din consumul mondial de petrol nerafinat, în 2008 ponderea a ajuns la 51,8%.

Petrolul a încheiat anul 2009 la o cotație de peste 79 de dolari, a coborât la 74 dolari SUA/barilul la mijlocul lunii februarie 2010, revenind la mijlocul lunii martie la 79 dolari SUA/barilul (vezi figura). Îngrijorările privind evoluția economiei americane au determinat scăderi ale prețului la petrol, după care optimismul investitorilor referitor la revenirea cererii mondiale și politica de restrângere a cantităților livrate de către OPEC, au dus din nou la creșterea prețului petrolului. Pe fundalul aprecierii dolarului și în urma publicării la începutul lunii martie a datelor cu privire la creșterea rezervelor de petrol ale SUA până la 341,6 milioane barili, s-ar putea ca prețul petrolului pe termen scurt să scadă în continuare.

Însă, în general, în anul 2010 prețul petrolului va oscila, probabil, în jurul valorii de 80 dolari SUA/barilul.

Piața mondială a grâului

Anul agricol 2009-2010 a fost unul reușit, mai ales în țările care susțin piața de cereale în principalele burse ale lumii. Stocul mondial de grâu, estimat la sfârșitul anului 2009 de piață, a atins cel mai mare nivel din ultimii 10 ani, iar în cazul SUA este cel mai ridicat nivel al stocului din ultimii 23 de ani. În Rusia, stocul este estimat ca fiind cel mai mare din ultimii 17 ani de piață. În primele luni ale anului 2010, stocurile de grâu au fost în creștere, la rândul lor. La începutul lunii martie, stocul mondial a fost estimat la 195 milioane de tone, acesta fiind mai mare cu 5 milioane de tone față de luna precedentă. Creșterea stocurilor este explicată prin majorarea producției mondiale de grâu și scăderea consumului mondial.

Stocul mondial de grâu, estimat la sfârșitul anului 2009 de piață, a atins cel mai mare nivel din ultimii 10 ani, iar în cazul SUA este cel mai ridicat nivel al stocului din ultimii 23 de ani

În pofida unei oferte abundente, grâul a avut parte de o piață bună la finele anului 2009, prețul atingând un nivel record pentru acel an – de peste 220 dolari SUA/tona. De atunci, prețul grâului continuă să scadă. Până în februarie 2010 prețul a scăzut cu aproape 50 dolari SUA/tona. Există deja probleme în derularea stocurilor, dar s-ar putea să fie vorba doar de o conjunctură. Cererea de grâu nu va suferi schimbări importante până la noua recoltă - oferta de export din emisfera sudică este mult prea mică pentru a influența actualul echilibru.

Evoluția economică a principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova

Rusia

În anul 2009, economia Rusiei s-a contractat cu 8%, cu toate că prețurile la petrol au fost în creștere. De altfel, Rusiei i-a mers mai prost și decât în anul 2008, când a avut loc prăbușirea prețurilor la petrol. Criza din Rusia își are originea chiar în spargerea "balonului" petrolului, la mijlocul anului 2008, care a determinat o creștere a datoriilor. Rusia este cel mai mare producător de petrol și gaze din lume, aceasta fiind principala sursă a puterii sale, dar și un risc economic semnificativ. Aproape 65% din veniturile din exporturile țării provin din petrol și gaze - un sector ce reprezintă aproximativ 20% din PIB. Până nu demult, Rusia era principala forță din cadrul țărilor emergente BRIC (Brazilia, Rusia, India și China), însă performanța proastă a Rusiei în anul 2009 a demonstrat încă o dată în plus vulnerabilitatea acestei țări.

Pentru anul 2010, previziunile de creștere economică a Rusiei sunt de minim 3,1%

În același timp, în ianuarie 2010 PIB-ul Rusiei a crescut cu 0,3%, în comparație cu decembrie 2009. Principala creștere s-a înregistrat în industria prelucrătoare, în special în producția de mașini și echipamente. Totodată, veriga slabă s-au dovedit a fi domeniile investițiilor și construcțiilor. Pentru anul 2010, previziunile de creștere economică a Rusiei sunt de minim 3,1%.

Ucraina

Criza financiară cu care s-a confruntat Ucraina a fost una dintre cele mai grave din Europa

Economia Ucrainei a avut o performanță mult mai proastă decât cea a Rusiei, contractându-se cu 15% în 2009, după o creștere de 2,1% în 2008. În trimestrul patru al lui 2009, PIB-ul Ucrainei a înregistrat un declin de 7%, cel mai mare recul trimestrial din 2009. Acesta a fost cel mai puternic declin de după 1994, cele mai mari scăderi fiind consemnate de sectorul construcțiilor și al producției. Criza financiară cu care s-a confruntat Ucraina a fost una dintre cele mai grave din Europa. După aproape un deceniu de creștere robustă, economia ucraineană suferă de pe urma scăderii cererii globale pentru oțel și produse chimice - principalele produse de export ale Ucrainei.

La fel ca și pentru Rusia, anul 2010 a început mai bine pentru Ucraina, a cărei economie a înregistrat o creștere de 7,5% în ianuarie, impulsionată de exporturi și creștere valorii brute produse în agricultura. Producția industrială, care reprezintă 25% din PIB, a avansat cu 11,8% în ianuarie față de aceeași lună a anului trecut. Creșterea economică a Ucrainei în anul 2010 ar putea fi de circa 3%, stimulată de sporirea cererii externe, spre deosebire de anii anteriori crizei când motorul creșterii venea din interior, în baza sporirii cererii interne de consum.

România

O problemă cu care se va confrunța în continuare România, va fi șomajul care va crește, probabil, până la 12%, în anul 2010

Produsul Intern Brut al României a scăzut în 2009 cu 7,2% comparativ cu anul 2008. România, de rând cu Bulgaria, a fost printre cele mai expuse din regiune crizei declanșate de Grecia, fiind țările în care au fost concentrate împrumuturile grecești. În același timp, ca și în cazul Rusiei și Ucrainei, situația din primele luni ale anului 2010 se îmbunătățește. Cifra de afaceri din industrie a sporit în prima luna a acestui an cu 6,5%, față de ianuarie 2009, aceasta fiind a doua lună de creștere după 13 luni de scădere continuă.

În pofida acestor semnale pozitive, depășirea recesiunii va fi un proces lent, iar economia românească își va reveni, probabil, abia în a doua jumătate a anului 2010. Așa cum economia românească a crescut și, respectiv, s-a contractat odată cu economia europeană, România va fi luată de acest val pozitiv care se manifestă în Europa, atingând o creștere economică de circa 1,3% la sfârșitul anului. Însă, o problemă cu care se va confrunța în continuare România, va fi șomajul care va crește, probabil, până la 12%, în anul 2010.

Germania

Guvernul Germaniei și-a îmbunătățit prognoza de creștere economică pentru acest an la 1,5%, de la 1,2% anterior

Deși în urma crizei Germania nu mai este cel mai mare exportator mondial, această țară a reușit să compenseze cererea mai scăzută la nivel intern cu o cerere externă solidă, atât din zona UE-16 cât și din afara acesteia. Însă, în al patrulea trimestru 2009 economia Germaniei s-a contractat cu 2,4% față de aceeași perioadă a anului 2008 și a pus creșterea infimă pe seama exporturilor, nu pe un consum mai consistent în interiorul țării.

Consumatorii și companiile din Germania și-au redus cheltuielile în ultimul trimestru al anului trecut, frânând în acest fel revenirea economiei. Consumul privat a scăzut cu 1% față de trimestrul trei, iar investițiile de capital s-au redus cu 0,7%, diminuând impactul unei creșteri de 3% a

exporturilor. Guvernul Germaniei și-a îmbunătățit prognoza de creștere economică pentru acest an la 1,5%, de la 1,2% anterior.

Italia

În privința economiei italiene, veștile sunt și mai triste, decât în cazul Germaniei. Italia a ieșit din recesiune în al treilea trimestru din 2009, cu o creștere economică de 0,6%, însă revenirea este încă nesigură. În 2009, economia Italiei s-a contractat cu 4,8%. După o creștere cu 0,6% în trimestrul al treilea, a urmat o contractare de 0,2% în ultimele trei luni ale lui 2009. Dacă și în primul trimestru din 2010 Italia va înregistra o contractare a PIB, se va putea considera că țara a revenit la recesiune.

În același timp, guvernul italian a revizuit în urcare previziunea de creștere economică pentru acest an, la 1,1%, de la nivelul de 0,7% estimat anterior. Revizuirea în urcare a prognozei se datorează perspectivelor unei reveniri mai puternice a comerțului mondial, ce va avantaja economia Italiei, bazată pe exporturi.

Italia a ieșit din recesiune în al treilea trimestru din 2009, cu o creștere economică de 0,6%, însă revenirea este încă nesigură

ANEXE STATISTICE

Tabelul 1. PIB după utilizări, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
PIB	19 052	22 556	27 619	32 032	37 652	44 754	53 354	62 840	60 043	65 616
Consum final	19 263	23 289	29 706	33 298	41 368	50 972	60 104	71 534	67 738	70 000
gospodării	16 385	18 493	24 417	28 125	34 694	41 360	48 826	57 944	52 354	58 100
administrație publică și privată	2 878	4 796	5 739	5 173	6 674	9 612	11 278	13 590	15 384	11 900
Formarea brută de capital	4 436	4 886	6 401	8 443	11 607	14 656	20 360	24 684	14 261	21 170
formarea brută de capital fix	3 190	3 682	5 127	6 787	9 258	12 691	18 222	21 392	13 491	19 670
modificarea stocurilor	1 246	1 204	1 274	1 656	2 349	1 965	2 138	3 292	770	1 500
Exporturi nete de bunuri și servicii	-4 647	-5 619	-8 325	-9 936	-14 042	-21 004	-27 118	-31 916	-21 956	-25 554
exporturi de bunuri și servicii	9 536	11 834	14 487	16 398	19 526	20 591	24 176	25 603	22 115	21 802
importuri de bunuri și servicii	-14 183	-17 453	-22 812	-25 107	-33 568	-41 595	-51 294	-57 519	-44 071	-47 355
Memo: PIB în milioane USD, rsma	1 481	1 663	2 007	2 520	2 895	3 356	4 484	6 048	5 215	5 468

Tabelul 2. Structura PIB după utilizări, %

Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
PIB	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Consum final	101,1	103,2	107,6	104,0	109,9	113,9	112,7	113,8	112,8	106,7
gospodării	86,0	82,0	88,4	87,8	92,1	92,4	91,5	92,2	87,2	88,5
administrație publică și privată	15,1	21,3	20,8	16,1	17,7	21,5	21,1	21,6	25,6	18,1
Formarea brută de capital	23,3	21,7	23,2	26,4	30,8	32,7	38,2	39,3	23,8	32,3
formarea brută de capital fix	16,7	16,3	18,6	21,2	24,6	28,4	34,2	34,0	22,5	30,0
modificarea stocurilor	6,5	5,3	4,6	5,2	6,2	4,4	4,0	5,2	1,3	2,3
Exporturi nete de bunuri și servicii	-24,4	-24,9	-30,1	-31,0	-37,3	-46,9	-50,8	-50,8	-36,6	-38,9
exporturi de bunuri și servicii	50,1	52,5	52,5	51,2	51,9	46,0	45,3	40,7	36,8	33,2
importuri de bunuri și servicii	-74,4	-77,4	-82,6	-78,4	-89,2	-92,9	-96,1	-91,5	-73,4	-72,2

Tabelul 3. Producția industrială, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
Total industrie	10 428	12 624	15 963	17 591	20 770	22 371	26 174	29 655	23 267	25 554
Industrie prelucrătoare	8 108	10 066	13 311	14 665	17 627	18 718	21 390	24 045	14 422	16 099
Energie electrică, gaze și apă	1 902	1 974	1 989	2 069	2 235	2 368	3 176	3 853	3 035	3 322

Tabelul 4. Produsul agricol brut, milioane MDL

	Total	Modificarea anuală reală, %	Producția vegetală	Modificarea anuală reală (%)	Producția animală	Modificarea anuală reală,	Servicii	Modificarea anuală reală
2001	8 646,0	6,4	5 727,0	8,8	2 655,0	1,2	264,0	-4,3
2002	9 474,0	3,4	6 298,0	25,0	2 870,0	5,7	306,0	15,9
2003	10 354,0	-13,6	7 086,0	-17,3	2 937,0	-4,9	331,0	8,1
2004	11 819,0	20,8	7 900,0	29,3	3 524,0	4,0	395,0	19,3
2005	12 688,0	0,8	8 449,0	-2,2	3 851,0	8,4	388,0	1,3
2006	13 734,0	-1,1	9 079,0	-3,4	4 278,0	4,0	377,0	5,0
2007	12 825,0	-23,1	7 941,0	-33,6	4 509,0	-1,4	375,0	-
2008	16 503,0	32,1	10 600,0	68,9	5 519,0	-18,9	384,0	-
2009	13 242,0	-9,9	7 740,0	-17,4	5 152,0	11,8	350,0	-

Tabelul 5. Principalele produse agricole

Perioada	Cereale și leguminoase boabe, mii tone	Struguri, mii tone	Fructe și pomușoare, mii tone	Legume, mii tone	Carne(greutate vie), mii tone	Ouă, milioane	Lapte, mii tone
2001	2 628,0	505,0	317,0	448,0	115,0	618,0	579,0
2002	2 587,0	641,0	327,0	397,0	120,0	671,0	604,0
2003	1 613,0	677,0	617,0	361,0	118,0	620,0	593,0
2004	2 994,0	686,0	430,0	315,0	119,0	668,0	628,0
2005	2 838,0	518,0	384,0	389,0	121,0	762,0	659,0
2006	2 290,0	466,0	460,0	475,0	134,0	765,0	628,0
2007	902,0	598,0	277,0	222,0	141,0	704,0	604,0
2008	3 169,0	635,0	370,0	376,0	110,0	562,0	543,0
2009	2 171,0	682,0	305,0	307,0	128,0	640,0	575,0
2010e	2 370,0	420,0	230,0	370,0	127,0	630,0	590,0

Tabelul 6. Bugetul Național mld. MDL

	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
BUGETUL PUBLIC NAȚIONAL	14 528	17 845	22 292	25 517	23 244	25 227
I. Bugetul de Stat	8 738	11 117	14 059	15 978	13 568	15 494
II. Bugetul Asigurărilor Sociale	3 696	4 348	5 157	6 363	7 574	8 126
III. Bugetul de Asigurări în Medicină		1 559	2 036	2 689	2 851	3 089
IV. Bugetele locale	3 785	4 796	5 649	6 129	6 286	7 000
Transferuri de la bugetul de stat spre alte bugete		3 752	4 456	5 511	7 035	8 482

Tabelul 7. Indicatori monetari, sfârșitul perioadei

	Numerar în circulație		Agregatul M1		Agregatul M2		Agregatul M3		Rezerve valutare ale BNM, milioane USD	MDL/USD media perioadei
	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %		
Q1'03	2193,1	-4,2	3 243,2	-3,1	4455,1	-1,4	6885,7	5,7	250,4	14,2
Q2'03	2364,1	7,8	3 469,8	7,0	4749,5	6,6	7300,7	6,0	260,1	14,4
Q3'03	2907,5	23,0	4 054,2	16,8	5384,6	13,4	8199	12,3	285,9	13,9
Q4'03	2740,5	-5,7	4 151,5	2,4	5621,9	4,4	8509,2	3,8	302,3	13,3
Q1'04	2632,8	-3,9	4 068,2	-2,0	5800,9	3,2	8659,2	1,8	309,6	12,9
Q2'04	2853,4	8,4	4 273,3	5,0	6130,1	5,7	9099,1	5,1	295,7	11,9
Q3'04	3320,9	16,4	4 968,4	16,3	7140,9	16,5	10384,9	14,1	391,6	12,0
Q4'04	3699,9	11,4	5 564,2	12,0	8 136,5	13,9	11719,6	12,9	470,3	12,4
Q1'05	3656,1	-1,2	5 530,8	-0,6	8 432,3	3,6	12103,3	3,3	461,2	12,5
Q2'05	3 895,2	6,5	5 997,2	8,4	9 257,9	14,9	13 345,7	10,3	482,6	12,6
Q3'05	4 350,0	11,7	6 909,6	15,2	10 505,8	8,4	14 932,7	11,9	582,1	12,6
Q4'05	4 571,2	5,1	7 333,1	6,1	11 125,4	5,9	15 826,8	6,0	597,4	12,7
Q1'06	4 541,2	-0,7	6 992,3	-4,6	11 065,5	-0,7	16 299,6	3,0	587,7	12,9
Q2'06	4 924,0	8,4	7 672,1	9,7	11 582,9	4,9	17 790,0	9,1	632,7	13,2
Q3'06	4 744,7	-3,6	7 584,3	-1,1	11 295,8	-2,4	17 835,4	0,3	647,0	13,3
Q4'06	5 145,8	8,5	8 268,2	9,0	12 470,2	10,4	19 558,0	9,7	775,3	13,2
Q1'07	4 856,1	-5,6	7 946,9	-3,9	12 681,8	1,7	19 948,3	2,0	750,0	12,5
Q2'07	5 421,6	11,6	8 744,4	10,0	14 199,7	12,0	22 110,0	10,8	745,2	12,4
Q3'07	5 928,4	9,3	9 518,3	8,9	15 846,9	11,6	24 767,2	12,0	950,6	12,0
Q4'07	6 664,9	12,4	10 923,5	14,8	18 379,4	16,0	27 344,2	10,4	1 050,0	11,4
Q1'08	6 367,4	-4,4	10 241,0	-6,2	19 108,5	4,0	28 470,4	4,1	1 093,8	11,1
Q2'08	6 594,1	3,6	10 859,3	6,0	20 497,6	7,3	30 149,1	5,9	1 186,6	10,3
Q3'08	7 176,5	8,8	11 400,2	5,0	21 779,3	6,3	32 356,0	7,4	1 303,9	10,2
Q4'08	7 578,7	5,6	11 609,2	1,8	21 757,2	-0,1	31 663,9	-2,1	1 505,3	10,4
Q1'09	5 612,0	-26,0	8 966,2	-22,8	17 159,1	-21,1	28 110,4	-11,3	1 132,3	10,6
Q2'09	6 600,5	17,6	10 167,7	13,4	17 787,7	3,7	29 055,4	3,4	1 210,0	11,2
Q3'09	7 258,0	10,0	11 223,0	10,4	18 424,4	3,6	29 576,6	1,8	1 290,0	11,2
Q4'09	8 849,0	21,9	13 206,8	17,7	20 940,7	13,7	32 683,0	10,5	1 480,3	11,4
Q1'10e	8 267,6	-6,6	12 451,1	-5,7	20 494,3	-2,1	32 588,9	-0,3	1 460,0	12,0
Q2'10e	8 292,4	0,3	12 559,5	0,9	20 683,2	0,9	33 019,7	1,3	1 478,0	12,0
Q3'10e	8 400,2	1,3	12 752,7	1,5	21 038,9	1,7	33 498,7	1,5	1 500,0	12,0
Q4'10e	8 484,2	1,0	12 793,2	0,3	21 162,2	0,6	33 746,6	0,7	1 510,0	12,0

Tabelul 8. Indicatori creditari, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva, sfârșitul perioadei

	Depozite la termen în MDL	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în MDL, %	Depozite la termen în valută	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în valută, %	Rata de refinanțare a BNM, %	Rata dobânzii la credite în lei, %	Rata dobânzii la credite în valută, %
Q1'03	1 211,9	12,3	1 544,1	3,0	10,5	19,5	11,0
Q2'03	1 280,1	11,9	1 654,7	2,9	10,5	19,6	10,8
Q3'03	1 330,4	12,2	1 741,6	2,8	12,0	18,7	10,2
Q4'03	1 469,6	13,8	1 813,0	3,7	14,0	19,4	11,2
Q1'04	1 725,9	15,0	1 806,0	4,5	14,0	20,8	11,5
Q2'04	1 856,3	14,8	1 909,0	4,9	14,0	21,2	11,3
Q3'04	2 145,9	15,8	2 051,8	5,1	14,5	21,0	11,3
Q4'04	2 572,3	15,5	2 393,6	5,4	14,5	21,0	11,5
Q1'05	2 901,5	15,4	2 538,0	5,3	14,0	20,9	11,3
Q2'05	3 260,7	13,5	2 614,0	5,2	13,0	19,6	11,2
Q3'05	3 596,2	12,7	2 709,5	5,1	12,5	18,7	11,0
Q4'05	3 792,3	11,5	2 800,0	5,1	12,5	17,8	10,9
Q1'06	4 057,8	11,3	3 463,7	5,0	12,5	18,3	11,0
Q2'06	3 911,0	11,1	4 184,9	5,2	12,5	17,8	11,0
Q3'06	3 711,5	11,8	4 579,3	5,2	12,5	18,2	11,1
Q4'06	4 202,0	13,2	4 893,2	5,3	14,0	18,5	11,3
Q1'07	4 734,9	14,0	5 283,2	5,6	14,5	18,6	11,1
Q2'07	5 455,3	15,4	5 582,9	5,9	13,5	18,7	11,0
Q3'07	6 328,6	15,1	5 940,7	6,1	15,3	18,9	10,8
Q4'07	7 455,9	15,5	6 717,7	6,3	16,0	19,0	10,8
Q1'08	8 867,5	15,9	7 033,2	6,6	16,3	19,1	10,9
Q2'08	9 638,3	17,3	7 312,0	8,8	18,0	20,3	11,4
Q3'08	10 379,1	18,8	8 178,7	10,7	18,0	22,4	12,5
Q4'08	10 148,0	19,7	7 955,6	11,4	15,5	22,5	13,6
Q1'09	8 192,9	20,2	8 565,0	11,2	11,5	23,1	13,5
Q2'09	7 620,0	16,2	11 267,7	8,4	9,0	20,7	12,8
Q3'09	7 201,4	14,0	11 152,2	5,9	5,0	19,2	12,1
Q4'09	7 733,9	10,3	11 742,3	5,0	4,2	18,2	11,4
Q1'10e	8 043,3	8,8	12 094,6	3,6	7,0	17,3	10,3
Q2'10e	8 123,7	9,0	12 336,5	3,8	8,0	16,5	10,0
Q3'10e	8 286,2	9,0	12 459,8	4,0	8,0	16,0	10,0
Q4'10e	8 369,0	9,5	12 584,4	4,0	9,0	16,5	10,0

Tabelul 9. Salarii

	Salariul lunar nominal, MDL (media perioadei)	Creșterea față de trimestrul precedent, % ajustată sezonier	Valoarea minimului de existență (medii lunare pe o persoană, lei), media perioadei	Raportul dintre salariul mediu nominal și minimum de existență, %
Q1'03	775,7	11,0	702,0	110,5
Q2'03	864,2	0,7	656,8	131,6
Q3'03	921,3	3,4	541,9	170,0
Q4'03	1 088,7	6,8	619,1	175,7
Q1'04	976,0	-2,1	702,0	139,0
Q2'04	1 087,7	4,7	726,9	149,6
Q3'04	1 123,3	4,1	584,1	192,3
Q4'04	1 282,3	2,9	682,4	187,9
Q1'05	1 148,0	-10,4	771,7	148,7
Q2'05	1 296,0	12,9	766,7	169,0
Q3'05	1 335,3	3,0	647,1	206,4
Q4'05	1 532,7	14,7	771,7	198,6
Q1'06	1 454,3	-5,1	878,7	165,5
Q2'06	1 684,0	15,8	968,2	173,9
Q3'06	1 774,0	5,3	816,6	217,2
Q4'06	1 948,0	9,8	929,0	209,7
Q1'07	1 783,0	-8,5	980,2	181,9
Q2'07	2 069,0	16,0	1 062,6	194,7
Q3'07	2 135,0	3,2	1 025,3	208,2
Q4'07	2 353,0	10,2	1 142,1	206,0
Q1'08	2 286,0	-2,8	1 318,3	173,4
Q2'08	2 583,0	13,0	1 389,3	185,9
Q3'08	2 602,0	0,7	1 260,5	206,4
Q4'08	2 747,0	5,6	1 355,8	202,6
Q1'09	2 569,0	-6,5	1 338,0	192,0
Q2'09	2 792,0	8,7	1 238,0	225,5
Q3'09	2 771,0	-0,8	1 085,0	255,4
Q4'09	2 920,0	5,4	1 120,0	260,7
Q1'10e	2 750,0	-5,8	1 300,0	211,5
Q2'10e	2 850,0	3,6	1 325,0	215,1
Q3'10e	3 075,0	7,9	1 300,0	236,5
Q4'10e	3 150,0	2,4	1 350,0	200,0

Tabelul 10. Structura populației ocupate, mii oameni

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
Total populație	3635	3627	3618	3607	3600	3589	3581	3573	3564	3550
Populația activă	1617	1615	1474	1433	1422	1357	1314	1303	1265	1255
Populația ocupată în economie	1499	1505	1356	1316	1319	1257	1247	1251	1184	1165
Șomeri	118	110	117	116	104	102	70	52	80,9	90

Tabelul 11. Rata inflației, %

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Noi	Dec	Față de decem- brie anul precedent
1997	1,9	1,4	1,0	0,8	0,6	2,0	-1,0	-0,8	1,2	0,9	1,1	1,5	11,2
1998	1,3	0,4	-0,1	0,7	0,2	-1,1	-1,4	-0,6	0,2	1,4	8,6	7,8	18,3
1999	5,4	1,5	0,6	2,0	4,1	7,2	2,5	0,7	1,7	2,1	4,3	5,0	43,7
2000	2,9	1,3	0,1	1,6	1,4	4,4	0,7	0,8	1,4	1,0	0,8	0,8	18,4
2001	1,2	0,3	0,3	1,5	0,5	-3,5	-1,7	-0,5	0,9	1,3	1,1	1,9	6,3
2002	1,3	-3,4	0,5	1,9	1,6	-3,4	-1,5	-0,6	0,8	1,2	1,2	1,9	4,4
2003	1,9	1,8	0,9	1,5	0,5	1,0	1,3	0,4	1,6	2,1	1,1	0,7	15,7
2004	1,5	0,9	0,6	0,9	0,5	0,1	0,3	0,5	1,0	2,2	1,8	1,6	12,5
2005	1,1	2,1	0,8	1,4	0,1	-0,8	-1,1	0,2	1,2	1,5	1,9	1,4	10,0
2006	1,9	1,4	1,5	1,0	1,2	0,0	-0,4	0,8	1,1	1,6	1,7	1,2	13,8
2007	0,8	0,6	0,6	1,0	0,9	0,0	1,1	2,2	1,6	1,6	1,3	0,9	13,3
2008	1,4	1,5	1,1	1,6	1,5	-1,2	-0,9	0,7	0,6	0,8	0,0	-0,2	7,1
2009	-0,1	-1,1	-0,8	0,3	0,2	-0,3	-0,6	-1,1	0,6	1,5	1,0	0,9	0,5
2010e	2,3	2,1	0,5	1,0	0,6	0,0	-0,5	-0,3	1,0	1,3	1,2	1,2	10,9

Tabelul 12. Balanța de plăți și poziția investițională netă, milioane USD

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Contul curent	-19,80	-130,17	-46,13	-225,81	-379,72	-695,14	-1 009,34
Soldul balanței comerțului cu mărfuri	-377,80	-623,01	-754,17	-1 191,50	-1 585,66	-2 307,95	-3 223,39
Exporturi FOB	659,70	805,09	994,07	1 104,58	1 058,76	1 368,46	1 646,65
Importuri FOB	-1 037,50	-1 428,10	-1 748,24	-2 296,08	-2 644,42	-3 676,41	-4 870,04
Balanța serviciilor	-40,34	-44,33	-20,97	-20,74	4,20	20,01	25,85
Venituri, inclusiv	156,58	230,79	357,04	410,89	402,06	414,27	583,90
Compensare pentru muncă	185,69	289,02	438,94	476,83	522,60	592,89	763,00
Transferuri curente	241,76	306,38	371,97	575,54	799,68	1 178,53	1 594,30
Contul de capital și financiar	43,90	82,64	-54,54	47,56	315,42	556,55	925,82
Contul de capital	-19,27	-19,01	-12,81	-3,83	-22,78	-7,96	-14,67
Investiții directe	83,60	73,64	147,79	190,86	251,79	481,39	679,40
Investiții de portofoliu	-27,38	-23,75	-9,77	-6,95	-4,79	-4,51	6,38
Alte investiții	33,91	65,78	-32,33	-2,31	231,77	616,96	705,78
Erori / omisiuni	-24,10	47,53	100,67	178,25	64,30	138,59	83,52
Poziția investițională netă	-1 545,73	-1 679,60	-1 575,91	-1 701,98	-2 086,50	-2 726,45	-3 735,92

Tabelul 13. Creșterea PIB în principalele țări-partenere

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	Ponderea în exporturile Moldovei, %, 2009
Rusia	5,0	4,7	7,3	7,2	6,4	7,7	8,1	5,6	-7,5	3,1	22,1
Zona Euro:	1,9	0,9	0,8	2,2	1,7	2,9	2,7	0,9	-4,2	1,0	
Italia	1,8	0,5	0,0	1,5	0,7	2,0	1,6	-1,0	-3,2	1,1	10,5
Germania	1,2	0,0	-0,2	1,2	0,8	3,0	2,5	1,3	-2,9	1,5	5,8
România	5,6	5,0	5,3	8,5	4,1	7,9	6,2	7,1	-8,5	1,3	18,5
Ucraina	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,1	-14,0	3,0	6,3

Tabelul 14. Importurile Moldovei după țările de origini, milioane USD

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
CSI	334,5	434,8	593,4	764,8	915,9	1020,8	1333,7	1737,2	1140,4	1220,8
Rusia	136,3	168,6	183	212,3	273,6	417	498,6	666,1	373,2	-
Ucraina	164,2	225,3	309,3	436,3	491,4	516,5	687	838,9	458,8	-
Belarus	38,7	39,1	50,6	64,3	84,5	74,6	118,7	199,1	137,4	-
Altele	4,70	1,80	50,50	51,90	66,40	12,70	29,40	33,10	170,6	-
UE	249,00	290,60	505,80	581,10	752,30	837,50	1681,30	2105,40	1422,5	1515,2
România	-	-	-	-	-	-	449,10	590,80	311,7	-
Germania	93,60	101,30	135,60	150,20	190,90	214,10	319,40	364,50	252,3	-
Italia	61,10	82,80	118,70	131,60	152,30	196,30	269,30	306,20	231,5	-
Altele	94,30	106,60	252,50	299,30	409,10	427,10	643,50	843,90	627	-
ALTE ȚĂRI	313,70	377,70	303,60	422,60	643,60	834,90	674,90	1056,30	715,4	771,8
România	107,10	126,20	98,20	164,10	257,40	345,90	-	-	-	-
China	8,40	11,80	21,50	37,70	73,90	116,80	202,90	325,50	246,5	-
Turcia	19,70	32,70	48,20	69,10	93,00	113,80	166,80	231,90	172,4	-
Celelalte țări	178,50	207,00	135,70	151,70	219,30	258,10	305,20	498,90	296,5	-
Total	897,2	1103,1	1402,8	1768,5	2311,8	2693,2	3689,9	4898,9	3278,3	3507,8

Tabelul 15. Exporturile Moldovei după țările de destinație, milioane USD

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010e
CSI	348	368,8	423,8	502,4	551,2	424,1	550,3	627,9	490,5	513,6
Rusia	249,9	251,7	308,4	353,3	347,5	182	232,7	318,4	286,5	-
Ucraina	62	64,9	56,2	64,8	99,7	128,8	167,9	142,8	81,3	-
Belarus	30,2	39,6	41,1	58,7	71,2	74	82	92,8	80,7	-
Altele	5,90	12,60	18,10	25,60	32,80	39,30	67,70	73,90	42	-
UE	122,30	172,90	211,00	296,30	324,30	368,00	679,30	820,10	678,5	715,8
România	-	-	-	-	-	-	211,20	335,80	239,6	-
Germania	41,10	52,60	56,20	71,30	47,40	51,90	86,30	63,80	75,5	-
Italia	47,70	64,40	82,40	136,40	133,60	116,90	140,20	167,10	135,7	-
Altele	33,60	56,00	72,40	88,60	143,30	199,20	241,60	253,40	227,7	-
ALTE ȚĂRI	99,90	168,90	155,20	186,50	215,80	259,50	112,20	149,30	128,7	133,1
România	40,20	59,70	90,20	98,90	111,70	155,60	-	-	-	-
China	-	1,30	0,10	0,10	0,60	0,40	0,90	2,20	0,9	-
Turcia	2,30	4,10	7,20	12,30	24,70	28,50	32,10	33,40	33,1	-
Celelalte țări	57,40	103,80	57,70	75,20	78,80	75,00	79,20	113,70	94,7	-
Total	570,2	710,6	790	985,2	1091,3	1051,6	1341,8	1597,3	1297,7	1362,6

Tabelul 16. Comerțul cu amănuntul, servicii și construcții de case particulare, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva

	Comerțul cu amănuntul	Creșterea anuală reală, %	Servicii prestate populației	Creșterea anuală reală, %
2001	7 612	14,8	3 404,4	21,2
2002	10 753	34,2	4 221,7	11,8
2003	14 537	18,2	5 298,9	13,3
2004	16 576	5,6	6 970,4	5,3
2005	19 488	5,3	8 209,5	9,2
2006	23 357	6,9	9 964,0	5,6
2007	28 220	7,6	11 568,5	1,1
2008	34 684	8,8	13 152,5	-2,2
2009	19 925	-3,5	12 262,0	4,3
2010e	22 017	4,0	13 789,0	3,0

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

